

TARTU ÜLIKOOL
FILOSOOFIATEADUSKOND
EESTI JA SOOME-UGRI KEELETEADUSE OSAKOND

Olga Pastuhhova

**VENE EMAKEELEGA ÜLIÕPILASTE
EESTI KEELE VERBIREKTSIOONI OMANDAMISEST**

Magistritöö

Juhendaja professor Birute Klaas

TARTU 2007

EESSÕNA

Käesolev magistritöö on valminud tänu huvile teise keele omandamise teoreetiliste käsitleste vastu, mis tekkis mul bakalaureusetöö kirjutamise ajal Raili Pooli juhendamisel, ning tänu paljude inimeste mõistvale ja toetavale suhtumisele.

Olen tänulik oma juhendajale Birute Klaasile ning Tartu Ülikooli eesti keele (võõrkeelena) õppetooli õppejõududele, kellelt sain bakalaureuseõppes põhjaliku praktilise ja teoreetilise eesti keele alase õpetuse ning toetuse magistriõppe ajal. Selle eest, et sain ülikooli sisse, võlgnen tänu Maret Jullisele – oma eesti keele järeleaitajale, kes kolme aastaga õpetas mulle eesti keele selgeks. Tänan Raili Pooli, Elle Vaimanni, Sirje Rammot, Silvi Tenjest ja Kristiina Praaklit, kes aitasid mind magistritöö uurimismaterjali kogumisel. Suur tänu Elle Vaimannile kõigi julgustavate ja soojade sõnade eest. Erilised ja kõige suuremad tänud on Raili Poolile, kellega sain jagada oma ülikoolielu rõõme ja muresid, kes rõõmustas südamest minu kordaminekute üle ja elas siiralt kaasa minu ebaõnnestumistele. Olen kogu südamest tänulik tema pideva toetuse eest minu õppimises ja elus.

Magistrantuuris õppimise ajal olin aasta vahetusüliõpilasena Soomes, Jyväskylä Ülikoolis. Tahan eraldi tänada soome keele õpetajat Hanna Männikköt, kelle abiga sain vajaliku soome keele oskuse nii suhtlemiseks kui ka soomekeelse teadusliku kirjanduse lugemiseks. Olen tänulik Jyväskylä Ülikooli Rakenduslingvistika keskuse töötajatele, kes õpetasid teise keele omandamisega seonduvaid kursusi, kus sain laiendada ja täiendada oma teadmisi. Suur tänu professor Maisa Martinile, kes juhtis minu tähelepanu emakeele mõju uurimise metodoloogiale, ning Annekatrin Kaivapalule, kelle põhjalik keeltevaheliste mõjude kursus aitas mul oma teadmisi süstematiseerida. Rahalise abi eest Soomes õppimiseks olen tänulik Eesti sihtasutusele Archimedes.

Suur aitäh eesti keele (võõrkeelena) õppetooli õppejõududele, kellega koos käisin VIRSU-seminaril Jyväskyläs, rakenduslingvistika konverentsil Tallinnas ning Tartu ja Helsingi ülikooli eesti ja soome keele kui teise keele kraadiõppurite ühisseminaril Tvärminnes. Viimane seminar on andnud olulise panuse minu magistritöö kirjutamisse.

Olen tänulik professor Jyrki Kalliokoskile ja kõigile seminaril osalejatele, et julgustasite mind oma magistritööd jätkama.

Kindlasti olen kogu südamest tänulik oma kõige lähedasematele, minu perekonnale, minu emale – Raissa Pastuhhovale, kes on mind alati ja igati toetanud ja magistritöö kirjutamisele kaasa elanud.

Tartus 8. mail 2007

SISUKORD

Sissejuhatus.....	6
1. Magistritöö valdkonna taustast	8
1.1. Teise keele omandamise uurimisest.....	8
1.2. Rektsiooni uurimisest.....	9
2. Emakeele mõju uurimise ajalugu	11
2.1. Keele ülekanne ja bihevioristlik õppimisteooria.....	12
2.2. Kontrastiivse analüüsi hüpotees.....	14
2.3. Empiirilised uurimused ja vigade ennustatavus.....	17
2.4. Veaanalüüs	19
2.4.1. Veaanalüüsi etapid	20
2.4.1.1. Materjali kogumine	20
2.4.1.2. Vigade identifitseerimine	22
2.4.1.3. Vigade klassifitseerimine.....	23
2.4.1.4. Vigade seletamine	24
2.4.1.5. Vigade hindamine	25
2.5. Vahekeele teooria.....	27
2.6. Universaalse grammatika teooria.....	30
2.6.1. Hüpotees 1: universaalsele grammatikale ligipääsu puudumine	32
2.6.2. Hüpotees 2: täielik ligipääs universaalsele grammatikale	32
2.7. Keele omandamise loogiline probleem.....	34
2.8. Kivinemise olemusest	35
3. Emakeele mõju uurimise metodoloogia	38
3.1. Emakeele mõju definitsioonid.....	38
3.2. Emakeele mõju tõestused.....	40
3.3. Välised tegurid	42
3.4. Käesoleva uurimuse lähtekohad.....	44
4. Rektsiooni mõistest eesti ja vene keeleteaduses.....	47
4.1. Lause moodustajate grammatilised seosed eesti ja vene keeles	47
4.2. Alistuse liigid	48
4.2.1. Alistuse liigid eesti keeles.....	48
4.2.2. Alistuse liigid vene keeles.....	49
4.3 Rektsiooni mõistest eesti allikates	50
4.3.1. Rektsiooni vahekorra all-liigitused eesti keeles.....	51
4.4. Rektsiooni mõistest vene allikates	52
4.4.1. Rektsiooni all-liigitus vene keeles	55
4.5. Kokkuvõtte rektsioonikäsitlustest	56
5. Vene emakeelega üliõpilaste eesti keele verbirektsiooni omandamine	57
5.1. Materjal ja informandid	57
5.2. Rektsioonitesti analüüs	59
5.2.1. Testi I osa	59
5.2.1.1. Testi I osa tulemused.....	85
5.2.2. Testi II osa.....	86

5.2.2.1. Testi II osa tulemused	95
5.2.3. Testi III osa	96
5.2.3.1. Testi III osa tulemused	107
5.2.4. Sarnase rektsiooniga verbide kasutuse analüüs.....	107
5.3. Individuaalne lähenemine informantide keelekasutusele.....	112
5.3.1. Keeleoskuse muutused informantide kaupa.....	112
5.3.1.1. Informant A	112
5.3.1.2. Informant B	113
5.3.1.3. Informant C	113
5.3.1.4. Informant D	114
5.3.1.5. Informant E	115
5.3.1.6. Informant F	116
5.3.1.7. Informant G	116
5.3.1.8. Informant H	117
5.3.1.9. Informant K	118
5.3.1.10. Informant L	118
5.3.1.11. Informant M	119
5.3.1.12. Informant N	120
5.3.1.13. Informant O	121
5.3.2. Informantide keeleoskuse muutuste kokkuvõte	122
5.4. Rektsioonitesti kokkuvõte	123
Kokkuvõte.....	131
Kirjandus	133
Резюме	140

Sissejuhatus

Käesolev magistritöö käsitleb teise keele omandamise temaatikat ning keskendub emakeele mõjule teise keele omandamise protsessis. Töö eesmärkideks on:

- 1) anda ülevaade teise keele omandamise teoreetilistest käsitlustest ja emakeele mõju käsitlevatest teooriatest;
- 2) võrrelda lühidalt verbireksiooni mõistet eesti ja vene keeleteaduses;
- 3) kirjeldada, kuidas vene emakeelega üliõpilased omandavad eesti keele verbireksiooni;
- 4) uurida emakeele mõju eesti keele verbireksiooni omandamisele ja selle suhet õppijate oskuste arenemisega aja jooksul.

Magistritöös leiavad käsitlust järgmised küsimused:

1. Kuidas on emakeele interferents ja sihtkeele areng omavahel seotud?
2. Millest on tingitud verbireksiooni omandamisel vead? Kui suur on interferentsivigade osakaal kõigi vigade arvust ja kuidas vigade suhe aja jooksul muutub?
3. Kas verbireksiooni omandamisel ilmneb ebakorreksete vormide stabiliseerumise tendents?
4. Kas emakeele interferents ja vigade püsimine võib omavahel seotud olla?
5. Kas mõlema keele sarnaste konstruktsioonide puhul soodustab positiivne ülekanne emakeelest sihtkeele vastavate tarindite hõlpsamat omandamist?

Magistritöö rajaneb pikiuurimusele, mis põhineb kontrastiiv- ja veaanalüüsi meetodil ning Larry Selinkeri rõhutatud analüüsitüübil, mis kujutab endast teise keele õppijate L1–IL (emakeele – vahekeele) võrdlust. Informantide vahekeele kasutuse seletusel lähtutakse õppijate emakeele deskriptiivsest grammatikast. Töö on deskriptiivne ja koosneb viiest peatükist.

Esimene peatükk annab lühiülevaate magistritöö valdkonna taustast – nii teise keele omandamise temaatikast kui ka eesti keele rektsiooni alastest uurimustest.

Teine peatükk keskendub emakeele mõju uurimise ajaloole ning hõlmab strukturalistlik-kontrastiivse keeleuurimise, veaanalüüsi ja vahekeele analüüsi ning universaalse grammatika teooria käsitlemist. Strukturalistlik-kontrastiivse teooria kontekstis on emakeel ainus interferentsi (negatiivse keeleülekanne) allikas. Universaalse grammatika arusaama kohaselt omandatakse emakeel ja iga järgmine keel samamoodi ning järelikult ei ole põhjust rääkida emakeele mõjust sihtkeele omandamisele. Universaalse grammatika teoriast tuleneb ka eelmisele vastandlik seisukoht, mille põhjal ülekannet emakeelest teise keelde on täielik. Enamus teise keele õppe uurimise teooriatest peab siiski emakeele mõju oluliseks, kuigi mitte ainsaks teguriks. Näiteks kahe äärmuse vahele paigutatud veaanalüüsi teooria otsib teise keele vigade põhjusi mujaltki kui vaid emakeelest. (Kaivapalu 2006: 72–73) Samas peatükis leiab põhjalikumalt käsitlust magistritöös meetodina kasutatud veaanalüüsi teooria, mis on pigem andmete käsitlemise kui keele omandamise teooria.

Töö kolmas peatükk tutvustab Scott Jarvise poolt esitatud emakeele mõju uurimise ühtset metodoloogilist raamistikku, millele peab S. Jarvise arvates rajanema iga objektiivsuse ja ideaalsuse poole pürgiv emakeele mõju uurimus.

Töö neljandas peatükis antakse lühiülevaade rektsiooni mõistest eesti ja vene keeleteaduses.

Magistritöö praktilist osa sisaldab viies peatükk. Empiiriline materjal on pärit 13 Tartu Ülikooli eesti keele (võõrkeelena) eriala vene emakeelega üliõpilase verbirektsioonitesti vastustest. Rektsioonitesti on valitud 47 erinevat verbi. Test koosnes 47 lausest, mis jagunesid kolmeks osaks. Esimesse ossa on paigutatud 19 venekeelset lauset, mis tuli informantidel tõlkida eesti keelde. Testi teises osas on 15 kolme valikvastusega lausest koosnev harjutus. Testi kolmandas osas on 13 lausest koosnev grammatilise korrektsuse hindamise ülesanne, kus vastajatel tuli otsustada, kas esitatud laused on nende arvates grammatiliselt õiged või valed ja vajadusel parandada vead. Kuna samade informantide keelekasutust jälgitakse aastase perioodi jooksul, on materjal kogutud kaks korda – 2005. ja 2006. aasta kevadel. Analüüsiosas kirjeldatakse iga informandi keelelisi valikuid kõigi testis olevate verbide rektsioonide puhul.

Verbirektsioonitesti analüüsile järgnevad töö kokkuvõte, kasutatud kirjanduse loetelu ning venekeelne resüme.

1. Magistritöö valdkonna taustast

1.1. Teise keele omandamise uurimisest

Teise keele omandamise uurimine on suhteliselt uus ala, mis kasvas välja mitu aastakümnet tagasi pedagoogikast, kui Stephen Pit Corder (1967) ja Larry Selinker (1971) hakkasid tähelepanu juhtima vajadusele nihutada tolleaegne fookus teise keele õpetajatelt ja õpetamiselt õppijatele ja keele omandamise kulu uurimisele (Schachter 1998).

Üldlevinud arvamuse kohaselt peetakse teise keele omandamise uurimist rakenduslingvistika valdkonda kuuluvaks¹, kuid Susan M. Gass rõhutab oma ülevaateartiklis teise keele omandamise uurimise arengust asjaolu, et see on arenenud iseseisvaks alaks² ja ka aktsepteeritud sellisena, millest annavad tunnistust rohked akadeemilised ühingud, nagu Second Language Research Forum (SLRF), Language Acquisition Research Symposium (LARS), European SLA (EUROSLA), Pacific SLRF (PasSLRF), rahvusvahelised ajakirjad, nagu Second Language Research, Studies in Second Language Acquisition, Language Learning jt, teemakohased doktoriväitekirjad jm (Gass 1993: 99–104). Põhiliselt keskendutakse indoeuroopa keelte omandamise uurimisele, millest enim käsitletakse inglise, saksa ja prantsuse keele kui teise keele kasutust, kuid viimasel ajal on hoogu saanud ka jaapani, hiina, korea, itaalia ja rootsi keele kui teise keele omandamise uurimine (Schachter 1998).

Uurimissuuna jõulist arengut kinnitavad pikad teise keele omandamise alased bibliograafiad³, mille taustal on eesti keele kui teise keele omandamist väga vähe uuritud. Viimase kümne aasta jooksul on küll rohkesti tegeldud keeleõpetamise

¹ Teise keele omandamise, lingvistika ja rakenduslingvistika vahekorra, samuti teise keele omandamise ja teiste distsipliinide (pedagoogika, psühholoogia) vahekorra vt Gass (1993: 99–117).

² Teise keele omandamise uurimise eesmärged vt Cook (1996: 7–13), metodoloogiat nt Seliger ja Shohamy (1989), Mackey ja Gass (2005).

³ <http://www.ling.lancs.ac.uk/staff/florenxia/bib/dev.htm>,
<http://homepage.nflworld.com/vivian.c/SLA/SLABIB/index.htm>

metoodikaga ja antud välja hulgaliselt õppe- ning metoodilisi materjale, seda eriti Mitteeestlaste Integratsiooni Sihtasutuse poolt taotletud Phare projektide toel, samas on eesti keelt teise keelena õppijate tegelik keelekasutus senini süstemaatiliselt uurimata valdkond (Pool 2005: 8). Õppijate keelekasutuse uurimine on oluline, kuna parem õpetamine baseerub paremal arusaamal keelest (Cook 2004). Eesti keele kui teise keele omandamise probleemidest on seni kirjutatud rida üksikküsimusi käsitlevaid artikleid ja ülikoolide filoloogide lõputöid. Ala arengule viitab äsja ilmunud esimene ja seni ainuke põhjalikum ja tõsisem eesti keele teise keelena omandamise seaduspärasusi käsitlev Raili Pooli doktoriväitekiri (Pool 2007).

1.2. Rektsiooni uurimisest

Käesoleva magistritöö uurimisvaldkonna valikul on lähtunud eesti ja vene keele kontrastiivse analüüsi põhjal tehtud ennustustest rektsiooni kui ühe veaohlikuma eesti keele teise keelena omandamise ala kohta. Nimelt võib kontrastiivse analüüsi põhjal ennustada venelaste vearohkust eesti keele sihitise käänete, verbi rektsiooni ja kahe infinitiivi kasutamise omandamisel (Verschik 2001: 536). On avaldatud ka mõned vene õppijate vigade statistikat käsitlevad uurimused, mis lisavad sedalaadi üldistele tähelepanekutele ka empiirilise põhjenduse (Pool ja Vaimann 2006: 207–208):

- 1) Anna Verschik on liigitanud 200 vea hulgas sageduselt esimesele kohale semantilised vead, millele järgnevad sihitise- ja rektsioonivead (Verschik 2004: 141–142).
- 2) Raili Pooli ja Elle Vaimanni uurimuses analüüsitud 664 näitest koosnevas ainetikus paigutusid rektsioonivead 33 vealiigi sagedusjärjestuses kuuendale kohale (Pool ja Vaimann 2005: 133).
- 3) R. Pooli ja E. Vaimanni hilisemas pikiuurimuses esinevad kesktasemel eesti keele oskajatel rektsioonivead 25 vealiigist neljandal kohal ja kõrgtasemel kuuendal (Pool ja Vaimann 2006: 210).

Käesolev magistritöö püüab kirjeldada vene üliõpilaste eesti keele kui teise keele verbirektsiooni omandamist, kaasates õppijate võimaliku emakeele mõju. Uurimisobjektiks valisin süntaksi ja just verbirektsioonid, jätkates bakalaureusetöö

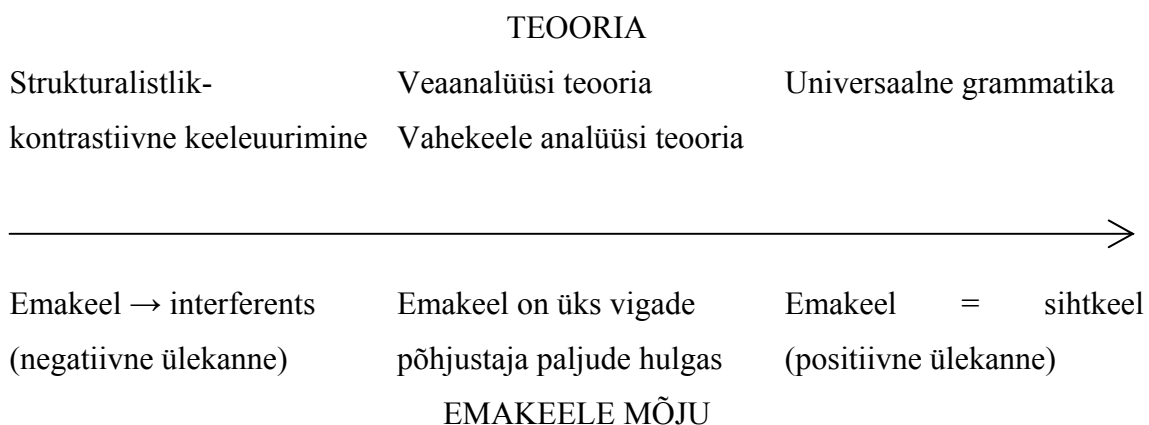
temaatikat, kus vaatlesin interferentsivigu vene emakeelega üliõpilaste eesti keele sõnajärjes, objektis ja rektsioonis. Eesti keele teise keelena objekti omandamist on uurinud R. Pool (2007). Sõnajärjest ja rektsioonist pakub huvi kontrastiivse uurimise vaatenurgast rektsiooni omandamine ning käesolev töö piirdub verbirektsiooniga. Verbirektsiooni kohta on juba kirjutatud mõned bakalaureuse- ja magistritööd, mis sisaldavad eesti-vene (Kuznetsova 1999), eesti-soome (Yliniemi-Liias 2001), eesti-ungari (Nurk 1995), eesti-mokša (Venchakova 2004), eesti-udmurdi (Kuldkepp 2005) rektsiooni kontrastiivset analüüsi ja selle põhjal tehtud verbirektsiooni sõnastikke.⁴ Lisaks kontrastiivsetele uurimustele on bakalaureusetöodes käsitletud ka verbirektsioonivigu, nt Maria Ratassep (2003) on teinud vene abiturientide eesti keele verbirektsiooni veaanalüüsi ja Julia Pill (2003) on kirjutanud vene ja eesti keele verbirektsiooni vastastikustest mõjutustest. Nimetatud rektsiooniteemalised tööd vaatlesid rektsiooni omandamist ühel kindlal ajahetkel. Käesolev magistritöö erineb eelmistest eelkõige selle poolest, et ristlõikelise uurimuse asemel kasutatakse pikiuurimust, kus aastase ajadistantsi jooksul vaadeldakse informantide verbirektsioonide omandamise arengut. Seega lähtutakse töös teise keele omandamise uurimise kahest põhilisest eesmärgist:

- 1) teha kindlaks teise keele õppijate L2 grammatiline kompetents (vahekeele kompetents) ja
- 2) seletada, kuidas see areneb aja jooksul algsest staadiumist lõpliku, sageli kivilinenud staadiumini (Lakshmanan ja Selinker 2001: 393).

⁴ Lisaks verbirektsioonile on uuritud ka nimisõnarektsiooni, nt eesti-vene (Pappinen 2002), eesti-soome (Toompalu 2001) ning vene-eesti omadussõnarektsiooni (Vallimets 2004).

2. Emakeele mõju uurimise ajalugu

Emakeele mõju võõrkeele ja teise keele omandamisele ehk lähtekeele mõju sihtkeelele on keeleõppealase uurimistöo keskseid, enim käsitletud, kuid siiani vähim selgeid tulemusi andnud valdkondi (Jarvis 2000: 246, viidatud Kaivapalu 2006: 71 järgi). Keeleõppealase uurimistöo ajaloos on emakeele tähendus sihtkeele omandamisel vaheldunud sõltuvalt sellest, millistest teoreetilistest seisukohtadest probleemile on lähenetud. Joonisel 1 esitatakse noolest ülevalpool teooria nimi ja noolest allpool emakeele oletatav tähendus sihtkeele omandamisel. (Kaivapalu 2006: 71)

Joonis 1. **Emakeele oletatav tähendus sihtkeele omandamisel eri teooriatest lähtuvalt** (Kaivapalu 2006: 72)

Tänapäeva kontrastiivuurimise käivitajaks 1950. aastatel oli vajadus ja soov parandada keeleõppimise tulemuslikkust. Arvati, et emakeele ning teise keele struktuuride võrdluse põhjal on võimalik ennustada ja seletada ning nii ka vältida võõrkeele õppimise veakriitilisi juhte (Lado 1957). Strukturalistlik-kontrastiivse teooria kontekstis on emakeel ainus interferentsi (negatiivse keeleülekanne) allikas ja positiivsele ülekannele pööratakse suhteliselt vähe tähelepanu. Teise äärmusse jääb universaalse

grammatika arusaam, mille põhjal emakeel ja iga järgmine keel omandatakse samamoodi ning järelikult ei ole põhjust rääkida emakeele mõjust sihtkeele õppimisele. Universaalse grammatika teooriast tuleneb ka eelmisele vastandlik seisukoht, mille põhjal ülekannet emakeelest teise keelde on täielik (*Full Transfer/Full Access*-hüpotees). Oletatakse, et teise keele õppija kasutuses on universaalne grammatika ja need mehhanismid, mille abil emakeel omandatakse. Teise keele õppimise kriteeriumiks on siis juba saavutatud emakeele tase. Enamus teise keele õppe uurimise teooriatest peab siiski emakeele mõju oluliseks, kuigi mitte ainsaks teguriks. Näiteks kahe äärmuse vahele paigutuv veaanalüüsi teooria otsib teise keele vigade põhjusi mujaltki kui vaid emakeelest. Teise keele õppe alases teaduslikus kirjanduses on jõutud niisiis üsna üksmeelsele seisukohale, et emakeel mõjutab õppimist. (Kaivapalu 2006: 72–73)

Emakeele mõju uurimise hetkeseisu valguses ei ole seega enam eesmärk leida vastus küsimusele, kas emakeel mõjutab õppimist või mitte, vaid uurida, millistes teise keele valdkondades on keeleülekande roll olulisem, kuidas ja milliste teguritega koos ülekannet toimib, milline on selle olemus ja mis seda piirab. Suurt osa uurimiselalal valitsevast seisukohtade paljususest on Jarvise väitel võimalik vältida ühtse metodoloogia abil: ühesugune lähenemisviis muudab tulemused võrreldavaks. (Jarvis 2000: 259, 248, viidatud Kaivapalu 2006: 73 järgi)

Järgnevalt vaatlengi põhjalikumalt emakeele mõju käsitlevaid teooriaid ning emakeele oletatavat tähendust teise keele omandamisel strukturalistlik-kontrastiivse keeleuurimise teooriast, veaanalüüsi ja vahekeele analüüsi teooriast ja universaalsest grammatikast lähtuvalt, seejärel keskendun S. Jarvise emakeele mõju uurimise ühtsele metodoloogilisele raamistikule.

2.1. Keele ülekannet ja biheivioristlik õppimisteooria

Keele ülekannet ehk keeltevaheliste mõjude käsitlemine algab Ameerika lingvistide töödega 1940ndatest ja 1950ndatest (Odlin 1989: 6). Ülekannet ümbritsev poleemika hõlmab mõiste alge leidmist biheivioristlikust õppimisteooriast, mõiste arengut kontrastiivse analüüsi hüpoteesi raames ning sellele järgnenud teoreetilist ja empiirilist rünnakut nimetatud hüpoteesi vastu.

Biheivioristliku õppimisteooria kohaselt takistavad vanad harjumused uute harjumuste õppimist. Teise keele omandamise osas tähendab see seega, et „esimese keelena õpilasesse programmeeritud grammatiline aparaat sekkub teise keele ladusasse omandamisse” (Bright ja McGregor 1970: 236, viidatud Ellis 1985 järgi). Teise keele omandamise biheivioristlikus käsitluses on mõiste *interferents* kesksel kohal.

Interferents on niinimetatud *ennetava piirangu* tulemuseks. Ennetav piirang on seotud viisiga, kuidas varemõpitu välistab või takistab uute harjumuste õppimist. Teise keele omandamise puhul toimub see järgnevalt. Kui esimeses ja teises keeles esineb sarnane tähendus, aga seda väljendatakse erinevalt, tehakse teises keeles tõenäoliselt viga, kuna õpilane kannab mõistmisvõtte esimesest keelest teise üle. Osa teise keele õppimisest on uute harjumuste kujundamine kõikjal, kus stiimulid, mis seonduvad teise keele reaktsiooniga, erinevad esimese keele omadest. Seesuguste uute harjumuste loomiseks peab õpilane ületama *ennetava piirangu*. (Ellis 1985: 21–22)

Muidugi ei erine kõik esimese keele mustrid või harjumused teise keele omadest. Üsna võimalik on, et ühise tähendamise väljendamise vahendid on esimeses ja teises keeles samad. Õpilasel ei ole vaja erineva mõistmisvõtte selgeks õppimiseks ennetavat piirangut ületada. (Ellis 1985: 22)

Biheivioristlik õppimisteooria ennustab, et *ülekanne* toimub esimesest keelest teise. Juhtudel, kui esineb ennetav piirang, on ülekanne *negatiivne*. Seesugusel juhul on tulemuseks vead. Juhul, kui esimese ja teise keele harjumused on sarnased, on ülekanne *positiivne*. Sel juhul viga ei tehta. Seega loovad erinevused esimese ja teise keele vahel õppimisel raskusi, mille tulemuseks on vead, sarnasused esimese ja teise keele vahel toetavad aga kiiret ja kerget õppeprotsessi. (Klein 1997: 25; Ellis 1994: 341–342)

Teise keele omandamise biheivioristlikus käsitluses peeti viga soovimatuteks. Need olid õppimatuse ja ennetava piirangu ületamise ebaõnnestumise tõendid. Et viga vältida, üritati ette näha, millal vead võiksid esineda. Võrreldes õpilase emakeelt õpitava keelega, oli võimalik märgata erinevusi ning kasutada neid potentsiaalse vea esinemise ala ennustamiseks. Selleks kasutatud võtteid ühendab protseduur, mida nimetatakse *kontrastiivseks analüüsiks*. (Ellis 1985: 22–23)

2.2. Kontrastiivse analüüsi hüpotees

Kontrastiivse uurimise peamiseks mõtteks on kahe või enama keele sünkroonne kõrvutamine, keelte tasandite võrdlemine ning erinevuste ja sarnasuste väljaselgitamine (Häkkinen 1987: 13–14). Teooria põhilised eeldused on järgmised (Gass ja Selinker 2001: 72–73):

1. Kontrastiivne analüüs põhineb keele teorial, mis väidab, et keel on harjumus ja et keele õppimine eeldab uute harjumuste teket.
2. Teise keele vigade põhiline allikas on emakeel.
3. Vigu võib seletada, kui arvestada erinevusi esimese ja teise keele vahel.
4. Mida suuremad on erinevused, seda rohkem vigu esineb.
5. Teise keele õppimine tähendab erinevuste õppimist. Sarnasusi võib julgesti ignoreerida, kuna nende puhul uut õppimist esile ei tule.
6. Raskust ja hõlpsust määratlevad vastavalt erinevused ja sarnasused kahe keele vahel.

Kontrastiivne analüüs edeneb üldiselt ühel järgmistest viisidest (Sajavaara 1999: 110):

1. Võrreldakse sama keelekategoriat uurimise objektiks olevates keeltes.
2. Ühe keele mingisugusele kategooriale otsitakse vasteid teisest keelest.
3. Võrreldakse keelte reegleid ja reeglite süsteeme.
4. Analüüsitakse teatud semantilise tähenduskategooria ilmumist keele vormikonstruktsioonides.
5. Kontrastiivset uurimist võib samuti alustada keele kasutamise eesmärkidest, nt keele pragmaatiline kasutus viisakuse osutamiseks.

Kontrastiivses analüüsis eristatakse nii psühholoogilist kui ka lingvistilist aspekti. Kontrastiivse analüüsi psühholoogilised põhjendused on esitatud *kontrastiivse analüüsi hüpoteesi* kujul. Hüpoteesi puhul eristatakse tugevat ja nõrka versiooni.

Tugeva versiooni kohaselt on võimalik kõiki teise keele vigu õpitava keele ja õpilase esimese keele erinevuste kindlaks tegemise abil ennustada. Lee (1968: 180, viidatud Ellis 1985 järgi) märgib, et tugeva versiooni kohaselt „raskuse ja vigade

peamiseks või isegi ainsaks põhjuseks võõrkeele õppimisel on õppija emakeele interferents.” Hüpoteesi tugev versioon oli levinud, kuni uurimuste tulemused hakkasid viitama, et paljusid teise keele õppijate poolt tehtavaid vigu ei saa siduda nende emakeelega. (Ellis 1985: 23)

Hüpoteesi *nõrga* versiooni pooldajad soovivad seda kasutada vaid diagnostilise vahendina. Kontrastiivse analüüsi abil saab *kindlaks teha*, missugused vead tekivad interferentsi tulemusena. Seega peab kontrastiivne analüüs nõrga versiooni kohaselt toimuma kõrvuti vigade analüüsiga. Esimesed tegelikud vead peab kindlaks tegema õppija keele korpust analüüsides. Seejärel saab kasutada kontrastiivset analüüsi selgitamiseks, missuguseid vigu korpuses tehakse esimese ja teise keele erinevuste tõttu. Nõrk versioon pooldab oletust, et kõik tehtavad vead ei ole interferentsi tagajärg ning annab esimesele keelele väiksema rolli kui tugev versioon. (James 1998: 180–181)

Kontrastiivse analüüsi psühholoogiline aspekt peaks võtma arvesse nii lingvistilisi kui mittelingvistilisi tegureid, selgitamiseks välja, millistel tingimustel interferents aset leiab. Psühholoogiline selgitus on vajalik, kuna pelgalt esimese ja teise keele vaheliste lingvistiliste erinevuste põhjal ei ole võimalik selgitada ülekandevigade esinemist või puudumist. (Ellis 1985: 24)

Üheks võimalikuks mittelingvistiliseks teguriks on olukord, milles teise keele omandamine toimub. Marton (1980, viidatud Ellis 1985: 24 järgi) väidab, et kuigi interferents ei pruugi olla üheks olulisematest teguritest teise keele loomulikul teel omandamise puhul, mängib see klassiruumis alati teatud rolli. Teise keele loomulikul teel omandamise puhul on õppijatel võimalus õpitava keelega ulatuslikumalt ning intensiivsemalt kontaktis olla, ent klassis õppimise puhul kasutavad võõrkeele õppijad tundidevahelisel ajal oma emakeelt ning see tugevdab ennetavat piirangut. (Ellis 1985: 24) Kuna ülekanne on eelkõige psühholoogiline nähtus, võib selle potentsiaalne mõju keele omandamisele olla suur või väike, sõltuvalt sotsiaalsetest olukordadest, milles keele omandamine toimub (Odlin 1989: 14).

Teiseks teguriks võib olla arengustaadium. Taylor (1975, viidatud Ellis 1985: 24 järgi) väidab, et alg- ja kesktaseme õpilaste poolt tehtavate vigade vahel on kvantitatiivsed erinevused. Esimesed toetuvad ülekandele, viimased aga toetuvad

suuremal määral sihtkeele reeglite liigsele üldistamisele, mis tekib sageli võõrkeele reegli vales kohas kasutamise tõttu. (Ellis 1985: 24)

Selgelt sõnastatud teooria, mis selgitaks, kuidas tegurid nagu õppimise laad ja arengustaadium ülekande mehhanismi mõjutavad, siiski puudub. Kontrastiivanalüüsi suureks puuduseks ongi põhjalikult välja töötatud psühholoogilise teooria puudumine. See on olnud ka üheks põhiliseks kriitikaallikaks kontrastiivse analüüsi vastu. (Ellis 1985: 25)

Kontrastiivse analüüsi lingvistilisest aspektist lähtudes peab see ideaaljuhul toetuma universaalsetele kategooriatele, mida erinevates keeltes mõistetakse lingvistiliselt erinevalt. Chomsky (1965) grammatikateooria sobis seesuguseks mudeliks ning pakkus seega kontrastiivsele analüüsile tugevama teoreetilise aluse.

Enamik läbi viidud kontrastiivsetest uurimustest on toetunud strukturalistide mudelile ning põhinesid keele pindstruktuuril. Analüüsi etapid olid järgmised (Ellis 1985: 25–26):

- 1) kirjeldamine (kahe keele formaalne kirjeldamine);
- 2) selekteerimine (võrdlemiseks valitakse konkreetsed valdkonnad);
- 3) võrdlemine (erinevuste ja sarnasuste kindlakstegemine);
- 4) ennustamine (selgitamine, missugused valdkonnad võivad tõenäoliselt vigu põhjustada).

Kontrastiivse analüüsi hüpoteesi on palju kritiseeritud. 1970ndatel seati kahtluse alla Friesi ja Lado väited kontrastiivsete analüüsides poolt pakutava ennustamisvõimaluse ning esimese ja teise keele omandamise vahelise seose kohta. Paljude kontrastiivsete analüüsides sobivus ennustamiseks näis küsitav: empiirilised analüüsid (nt Stockwell, Bowen ja Martin 1965, Lee 1968, viidatud Odlin 1989: 17 järgi) näitasid, et õpperaskused ei tulene alati keeltevahelistest erinevustest ja neist erinevustest tulenevaid raskusi ei saa alati ennustada kontrastiivsete analüüsides abil. Kritiseeriti asjaolu (nt Jackson ja Whitnam 1971, viidatud Ellis 1985: 31 järgi), et kontrastiivne analüüs oli samastanud ühelt poolt erinevuse ja raskuse, teiselt poolt raskuse ja vea. Kuid erinevus kuulub lingvistika, raskus aga psühholoogia mõistete hulka. Seetõttu ei saa keerukuste tuleneda otseselt kahe keele vahelise erinevuse astmest. Lisaks näis

ülekanne teoreetiline tähtsus kahtlasena paljudele teadlastele, kes avastasid sarnasusi esimese ja teise keele omandamise vahel. (Odlin 1989: 17; Ellis 1985: 31)

2.3. Empiirilised uurimused ja vigade ennustatavus

Kõik peale kontrastiivse analüüsi kindlamate pooldajate on alati tunnistanud interferentsist mittetulenevate vigade olemasolu. Näiteks Brooks (1960, viidatud Ellis 1985 järgi) nimetab neli põhjust, miks õppijad vigu teevad.

- 1) Õppija ei tunne struktuurilist mustrit ja reageerib seepärast suvaliselt.
- 2) Õiget mudelit ei ole piisavalt harjutatud.
- 3) Esimene keel võib põhjustada moonutusi.
- 4) Õppija võib järgida üldist reeglit, mis konkreetsel juhul ei kehti. Küsimus ei ole seega, kas interferents mängib rolli *kõigi* vigade puhul, vaid kas see võib põhjustada *enamust* vigadest. (Ellis 1985: 28)

Richards (1974, viidatud Braidi 1999 järgi) pakub kolm tüüpi vigu, mida õppijad teevad.

1. *Interferentsi-tüüpi vead*, mis on põhjustatud emakeele struktuurist (nt hispaania keelt emakeelena kõnelev inimene ütleb inglise keeles (*I no speak English*)).
2. *Keelesisesed vead*, mis tekivad sihtkeele enda struktuuris (nt topelt *do* küsilause moodustamiseks inglise keeles: *Did he talked?*).
3. *Arengulised vead*, mis peegeldavad keele omandamise strateegiaid (nt *is* kui oleviku vorm inglise keeles teise keelena: *She is speaks Japanese*). (Braidi 1999: 12)

Dulay ja Burt (1973, viidatud Ellis 1985 järgi) uurisid nimetatud küsimust empiiriliselt. Nad määratlesid vigade psühholingvistilise päritolu järgi neli vigadetüüpi:

1. *Interferentsi-tüüpi vead* ehk vead, mis peegeldavad emakeele struktuuri ja mis esimese keele omandamise andmetes ei ilmne.
2. Esimese keele omandamise *arengulised vead* ehk vead, mida emakeele struktuur ei peegelda, ent mis ilmnevad esimese keele omandamise andmetes.

3. *Kahetähenduslikud vead* ehk vead, mida ei saa liigitada interferentsi-tüüpi ega esimese keele omandamise arenguliste vigade alla.
4. *Unikaalsed vead* ehk vead, mis ei peegelda esimese keele struktuuri ja ei ilmne keele omandamise andmetes.

Dulay ja Burt arvestasid, kui sageli loetletud veatüübid hispaania keelt kõnelevate inglise keelt õppivate laste kõnes esinesid. Nad uurisid morfoloogilisi iseärasusi nagu mineviku vormide pööramine. Kahetähenduslike vigade kõrvaldamise järel väitsid nad, et 85 protsenti vigadest on arengulised, 12 protsenti unikaalsed ja vaid kolm protsenti interferentsi-tüüpi. Kirjeldatud ja teiste sarnaste uurimuste alusel väitsid Dulay ja Burt, et lapsed ei süstematiseeri teise keelde ülekande või esimese keelega võrdlemise alusel, vaid toetuvad oma võimele rajada teine keel iseseisva süsteemina sarnaselt emakeele omandamisega. Nende arvates võib interferents oluliseks teguriks olla vaid fonoloogia puhul. (Ellis 1985: 28)

Dulay ja Burt'i uurimus oli tugevaks rünnakuks kontrastiivse analüüsi hüpoteesi vastu. Kui interferents põhjustab vaid kolm protsenti õppija vigadest, on ilmne, et õppija emakeele ja õpitava keele võrdlemine ei aita ennustusi teha ega selgita kuigi palju teise keele omandamise kohta. Teised uurimused siiski ei toeta Dulay ja Burt'i avastusi ja küsimuses, kui suurt määra vigadest võib põhjendada interferentsiga, ei ole kokkuleppele jõutud. Tabelis 1 on loetletud interferentsi-tüüpi vigade esinemise protsents erinevate 1970ndate alguses ja hiljem läbi viidud uurimuste alusel. Tabeli põhjal võib teha kaks tähelepanekut. Esiteks hakkavad silma märkimisväärsed lahknevused, mida tõenäoliselt põhjustab erinevate mõjurite (õppija vanus, esimese ja teise keele erinevuse määr, kogutud andmete tüübid) arvukus. Teine huvitav tähelepanek on, et Dulay ja Burt'i kolm protsenti on teiste teadlaste saadud tulemustest silmatorkavalt madalamal. Keskmine on pigem 33 protsendi läheduses.

Tabel 1. **Interferentsi-tüüpi vigade protsents erinevates uurimustes** (Ellis 1985: 29; Ellis 1994: 302)

<i>Uurimus</i>	<i>Interferentsi-tüüpi vigade %</i>	<i>Õppija tüüp</i>
Grauberg (1971)	36	Saksa keel emakeelena, täiskasvanud, kõrgtase

George (1972)	33	Erinevad emakeeled, haritud täiskasvanud
Dulay ja Burt (1973)	3	Hispaania keel emakeelena, lapsed, erinevad tasemed
Tran-Chi-Chau (1974)	51	Hiina keel emakeelena, täiskasvanud, erinevad tasemed
Mukattash (1977)	23	Araabia keel emakeelena, täiskasvanud
Flick (1980)	31	Hispaania keel emakeelena, täiskasvanud, erinevad tasemed
Lott (1983)	50	Itaalia keel emakeelena, täiskasvanud, üliõpilased

2.4. Veaanalüüs

Kontrastiivsest analüüsist kasvas 1970ndatel välja veaanalüüs, mis püüdis kirjeldada just õppija keelt, võrrelduna sihtkeelega. Veaanalüüsi uudsus võrreldes kontrastiivse analüüsiga seisnes õppijate emakeele väljajätmises analüüsist, vigu kirjeldati ainult sihtkeelest lähtuvalt, ilma vajaduseta viidata õppijate emakeelele. Veaanalüüs on pigem andmete käsitlemise kui keele omandamise teooria. Vigu vaadeldakse veaanalüüsis kui keeleõppeprotsessi loomulikke osi, mis annavad tunnistust õppija vahekeele arengu ja muutuste kohta. (James 1998: 5–7; Pool 2005: 13–14)

Üks olulisemaid veaanalüüsi teoretikuid ja hilisemaid kriitikuid Stephen Pit Corder rõhutab keeleõppijate vigade käsitlemisel viit olulist punkti (Corder 1981: 5–13, viidatud Pool 2007: 15 järgi):

1. Peab vaatlema paralleele emakeele omandamise ja teise keele õppimise vahel, kuna mõlemad põhinevad samadel mehhanismidel, protseduuridel ja strateegiatel. Ainus erinevus nende kahe keele vahel on see, et teise keele õppimine on arvatavasti hõlpsam tänu õppijate teadmistele emakeelest.
2. Vead annavad tunnistust pigem sellest, mida õppijad on vastu võtnud kui sellest, mida õpetajad arvavad olevat õpetanud.

3. Vead näitavad, et nii esimese kui teise keele omandajad/õppijad arendavad välja oma individuaalse keelesüsteemi, mis esimesel juhul pole sama kui täiskasvanute keelesüsteem ega teisel juhul sama kui sihtkeel.
4. Tuleb eristada vigu (*errors*) ja eksimusi (*mistakes*). Eksimusena käsitles Corder niisugust viga, mida õppija ise suudab parandada. Sel juhul eeldatakse, et ta tegelikult ei kavatsenud väär vormi valida, vaid see oli juhuslik. Vead seevastu on juhtumid, kui õppija ei oska ise parandust teha. Sel juhul eeldatakse, et ta kasutas just kavatsetud vormi, aga ei teadnud, et see ei ole sobiv. (Põhjalikumalt James 1998: 76–86.)
5. Vead on olulised kolmest seisukohast: a) ütlevad õpetajale, mida on vaja õpetada; b) ütlevad keeleuurijale, kuidas õppimine toimub; c) võimaldavad õppijal katsetada oma hüpoteese sihtkeele suhtes.

2.4.1. Veaanalüüsi etapid

Veaanalüüsil kujunesid välja järgmised etapid (Ellis 1985: 51–52; Ellis ja Barkhuizen 2005: 57):

- 1) materjali kogumine;
- 2) vigade identifitseerimine;
- 3) vigade klassifitseerimine;
- 4) vigade seletamine;
- 5) vigade hindamine.

2.4.1.1. Materjali kogumine

Selleks et veaanalüüsi üldse teostada saaks, on kõigepealt vaja materjali koguda. Esimeseks sammuks on vigade väljaselgitamine, et teada saada, mil määral õppija sihtkeelt tunneb. Kui uurija on avastanud vigade tegemise kalduvuse, on aeg mõelda materjali kogumise viisidele, mille käigus tuleb määratleda kogutava keeleainestiku tase ja süsteem. On püütud süstematiseerida materjali kogumise meetodeid ja need on

jaotatud kolmeks: vaatlev, katseline ja introspektiivne meetod. Vaatleva meetodi kasutaja saab uurimise käigus kasutada koolitunnivõtteid, nt rollimänge, lünkülesandeid jm, kaasates klassi paari- või grupiviisiliselt. Eksperimentaalne meetod on vahelesekkuv: uurija eraldab õppija teistest, andes talle ülesande, et selgitada välja teda huvitavad vead. Kasutatakse muuhulgas ka teste, etteütlosti jmt. Introspeksioon kaasab õppija aktiivselt välja selgitama, mis toimub tema peas teise keele õppimisel. Selle meetodi pooldajad leidsid, et õppijal on kõige parem ligipääs vaimsetele protsessidele, mis valitsevad nende keeleteoiminguid. (James 1998: 19–21, viidatud Ratassepp 2003: 11 järgi)

On olemas kolm veaanalüüsi tüüpi materjali suuruse järgi (Ellis 1994: 49):

- 1) massiivne ehk suuremahuline näitematerjal – paljudelt õppijatelt kogutakse erinevaid keelenäiteid, et koostada suurema rühma keelekasutust esindav laiaulatuslik vigade register;
- 2) spetsiifiline näitematerjal – koosneb ühe keelepiirkonna ainesest, mis on kogutud piiratud arvult inimestelt;
- 3) juhuslik näitematerjal – ainult ühe keeleõppija üks näide.

Veeanalüüs on arendatud massiivse näitematerjali põhjal, kuigi on kasutatud ka kaht ülejäänud materjalitüüpi.

Õppija vale keelekasutust võivad põhjustada mitmesugused tegurid, mis on esitatud tabelis 2.

Tabel 2. Tähtsamad tegurid keelematerjali kogumisel (Ellis ja Barkhuizen 2005: 58)

Tegurid	Kirjeldus
<i>A Õppija</i>	
1. Tase	algaja, keskmine, edasijõudnud
2. Teised keeled	õppija esimene keel, teised keeled
3. Keele õppimise kogemus	klassiruum, loomulik keskkond, mõlemad
<i>B Keel</i>	
1. Kasutusvorm	suuline või kirjalik
2. Liik	vestlus, loeng, essee, kiri jm
3. Sisul	teema, millest õppija räägib
<i>C Produtseerimine</i>	

1. Planeerimata	diskursus toodetakse spontaanselt
2. Planeeritud	diskursus toodetakse ettevalmistuse järel

2.4.1.2. Vigade identifitseerimine

Viga võib iseloomustada kui hälvet õpetatava keele normist. Kõrvalekaldeid või teadmiste puudumist ehk ignorantsi saab mõõta neljas kategoorias (James 1998: 64–65):

- 1) grammatilisus,
- 2) vastuvõetavus,
- 3) korrektsus,
- 4) võõrapärasus ja ebaõnnestunud väljendus.

Grammatilisuse puhul otsustab grammatika, kas õppija poolt öeldu on grammatiline. Ebagrammatilisus on kontekstivaba. Ei ole konteksti, kus ebagrammatiline keeleosa võiks olla õige. Lyonsi järgi (1977, viidatud James 1998: 69 järgi) on grammatilise vastuvõetamatuse parim indikaator parandatavus. Kui mittekeelelised tegurid räägivad vormikasutamise vastu, peame seda vastuvõetamatuks. Kui keeletundjad otsustavad, kas väljend on grammatiline, siis kasutajad otsustavad, kas see on vastuvõetav. Mõnede kasutajate puhul on grammatilisus vastuvõetavuse eelduseks. Kuid on võimalik pidada vastuvõetavateks ka mittegrammatilisi väljendeid, kui nad on välja kasvanud kontekstist. Suhted grammatilisuse ja vastuvõetavuse vahel on klassifitseeritud nelja kombinatsiooni (James 1998: 69–70, viidatud Ratassepp 2003: 13–14 järgi):

- 1) grammatilised ja vastuvõetavad laused (+GR, +ACC);
- 2) ebagrammatilised ja vastuvõetamatud laused (–GR, –ACC), peamiselt nendega veaanalüüs tegelebki;
- 3) grammatiliselt õiged ja vastuvõetamatud laused (+GR, –ACC);
- 4) grammatiliselt valed ja vastuvõetavad laused (–GR, +ACC).

Veeanalüüsi teoreetikute kohaselt tuleb vigade identifitseerimisel teha vahet vea ja eksimuse vahel: viga on õige reegli või teadmise puudumine, seega kompetentsuse puudumine. Eksimus ilmneb siis, kui õppija ei oska näidata oma kompetentsust, ei kasuta reeglit, mida ta juba teab ja leiab eneseväljenduseks mingi kergema viisi või

reegli. Eksimused on väljenduse fenomenid ja regulaarsed jooned kohaliku kõneleja kõnes, kajastades mälu piiranguid ja automaatsuse puudumist. Corder leiab, et veaanalüüs peaks arvestama ainult veaga. (Ellis 1994: 91–92, viidatud Ratassepp 2003: 12–13 järgi)

S. Pit Corderi arvates peab vigade interpreteerimisel lähtuma kahest asjaolust: võimaluse korral küsima õppijalt, mida tema lause tähendas ja miks ta niimoodi kirjutas, või vaatlema lingvistilist konteksti ja keelekasutuse situatsiooni (Corder 1981: 37–38).

2.4.1.3. Vigade klassifitseerimine

Carl James klassifitseerib vigu, lähtudes kolmest asjaolust: õppija retseptiivsest või produktiivsest keelekasutusest konkreetses situatsioonis, vahendist, mille all ta mõtleb keele suulist või kirjalikku kasutust ja vea tasemest. Esimesed kaks üheskoos võimaldavad kindlaks teha, mis osaoskuses on õppija vea teinud. Siis määratakse tase, millal õppija vea sooritas. Veatasemed jaotuvad kolmeks: substantsi-, teksti- ja diskursusevead. Kui viga ilmnes fonoloogilisel tasandil, tegi õppija vea kodeerimisel või dekodeerimisel. Kui viga ilmnes teksti koostamisel leksikaal-grammatilisel tasandil, on tegemist koostamis- või arusaamisvigadega. Diskursusetasandi vead on sõnastus- või töötlemisvead. Tabelist 3 on näha, et need vead on jagatud vastuvõtmise või produtseerimise vahendit aluseks võttes kaheks ning on saadud 12 erinevat kategooriat. (James 1998: 129–130)

Tabel 3. **Vigade klassifikatsioon** (James 1998: 130)

1 Vead kõnelemise kodeerimisel (Valesti hääldamine)	SUBSTANTSIVEAD
2 Vead kirjutamise kodeerimisel (Väär õigekiri)	
3 Vead kuulamise dekodeerimisel (Valesti mõistmine)	
4 Vead lugemise dekodeerimisel (Valesti lugemine)	
5 Vead suulise teksti koostamisel (Vale kõnelemine)	

6 Vead kirjaliku teksti koostamisel (Vale kirjutamine) 7 Vead suulisest tekstist arusaamisel (Vale kuulamine) 8 Vead kirjalikust tekstist arusaamisel (Vale lugemine)	TEKSTIVEAD
9 Vead suulise kõne sõnastamisel (Vääriti esitamine) 10 Vead kirjaliku kõne sõnastamisel (Vääriti koostamine) 11 Vead suulise kõne töötluses (Vääriti mõistmine) 12 Vead kirjaliku kõne töötluses (Vääriti tõlgitsemine)	DISKURSUSEVEAD

Corder (1974, viidatud Ratassepp 2003: 15 järgi) eristab kolme veatüüpi nende süstemaatilisuse järgi:

- 1) presüstemaatilised vead – esinevad, kui õppija ei tea kindlat reeglit sihtkeeles;
- 2) süstemaatilised vead – esinevad siis, kui õppija konstrueerib enda jaoks reegli, mis on vale;
- 3) postsüstemaatilised vead – esinevad, kui õppija teab õiget reeglit, kuid teeb siiski vigu.

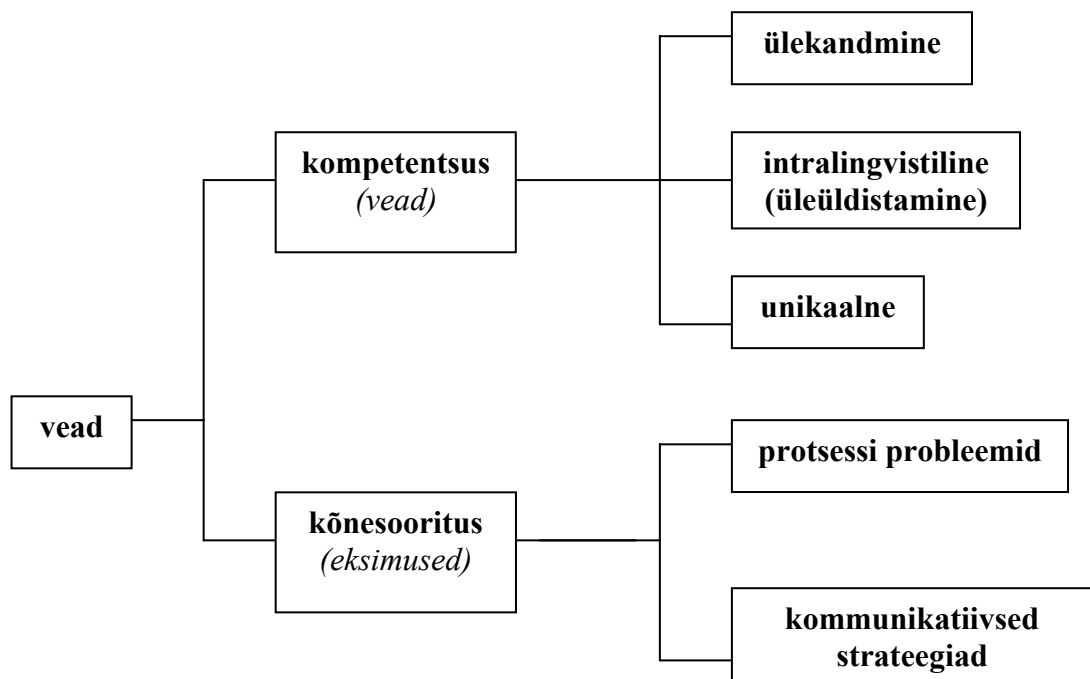
Esimene tüüp ilmneb juhul, kui õppija ei oska seletada, miks ta valis nimelt selle vormi, need on juhuslikud vead. Teise tüübi puhul ei oska õppija oma vigu parandada, kuid oskab seletada, miks ta kasutas just nimelt seda reeglit. Kolmas tüüp esineb siis, kui õppija oskab seletada sihtkeele reeglit, mida tavaliselt kasutatakse. Niisugune taksonoomia nõuab õppijate pidevat küsitlemist ja eeldab, et nad oskavad oma teise keele kasutamist seletada, kuid see ei ole alati võimalik. (Ellis 1994: 56)

2.4.1.4. Vigade seletamine

Seletamine puudutab vigade allikat, mis põhjustas nende tekke. Vigade seletamise etapp on teise keele omandamise uurimustes kõige tähtsam, sest see püüab kindlaks teha teise keele omandamiseks tähtsaid protsesse. Rod Ellis toob välja Taylori (1986) seisukoha, mis näitab, et veaallikas võib olla psühholingvistiline, sotsiolingvistiline, episteemiline või omane vestluse struktuurile. Psühholingvistiline allikas puudutab teise keele oskuse

süsteemi olemust ja raskusi, mis õppijal esinevad erinevate keelte kasutamisel. Sotsiolingvistiline allikas sisaldab küsimusi õppija võimekusest seada oma keel kooskõlla sotsiaalse kontekstiga. Episteemiline allikas näitab, et õppijal ei ole piisavalt teadmisi maailmast. Kõne struktuuri kuuluvaid allikaid käsitletakse siis, kui õppija ei suuda sõnadest teksti koostada. (Ellis 1994: 57–62, viidatud Ratassepp 2003: 16 järgi)

Kõige rohkem on uuritud psühholingvistilist vigade allikat, mida näitab joonis 2.

Joonis 2. Vigade psühholingvistiline allikas (Ellis 1994: 58)

2.4.1.5. Vigade hindamine

Vigade hindamise juures on olulised hindajad, hinnatavad vead ja hindamisprotseduur. Enamasti antakse hindajale lehed dekontekstualiseeritud lausetega, kus on üks või mitu viga. Hinnata lastakse vigase lause arusaadavust, vigade tõsidust või loomulikkust. Mõnikord lastakse vigu parandada ja põhjendada, miks on need vead eriti problemaatilised. Mõnikord on testitud hindajate arusaamist vigastest lausetest.

Vigade hindamise uurimustes otsitakse vastust kolmele küsimusele (Ellis 1994: 63):

1. Kas mõned vead on hinnatud rohkem problemaatiliselt kui teised?
2. Kas on erinevusi emakeelsete ja mitte-emakeelsete kõnelejate hindamise vahel?
3. Milliseid kriteeriume hindajad keeleõppija vigade hindamisel kasutavad?

R. Ellis toob välja kokkuvõtte kümnest vigade hindamise uurimusest, mille tulemustel põhinevad järgmised tähelepanekud (Ellis 1994: 63–67).

Burt (1975) eristab globaalseid ja lokaalseid vigu. Globaalsed vead avaldavad mõju tervele lausekonstruktsioonile: inglise keele puhul näiteks vale sõnajärg, puuduv või vale ühildumine, süntaktilised üldistused. Lokaalsed vead avaldavad mõju lause üksikelementidele (nt inglise keeles morfoloogilised vead). Globaalsed grammatilised vead mõjutavad arusaamist rohkem kui lokaalsed vead (Burt 1975; Tomiyana 1980; Khalil 1985).

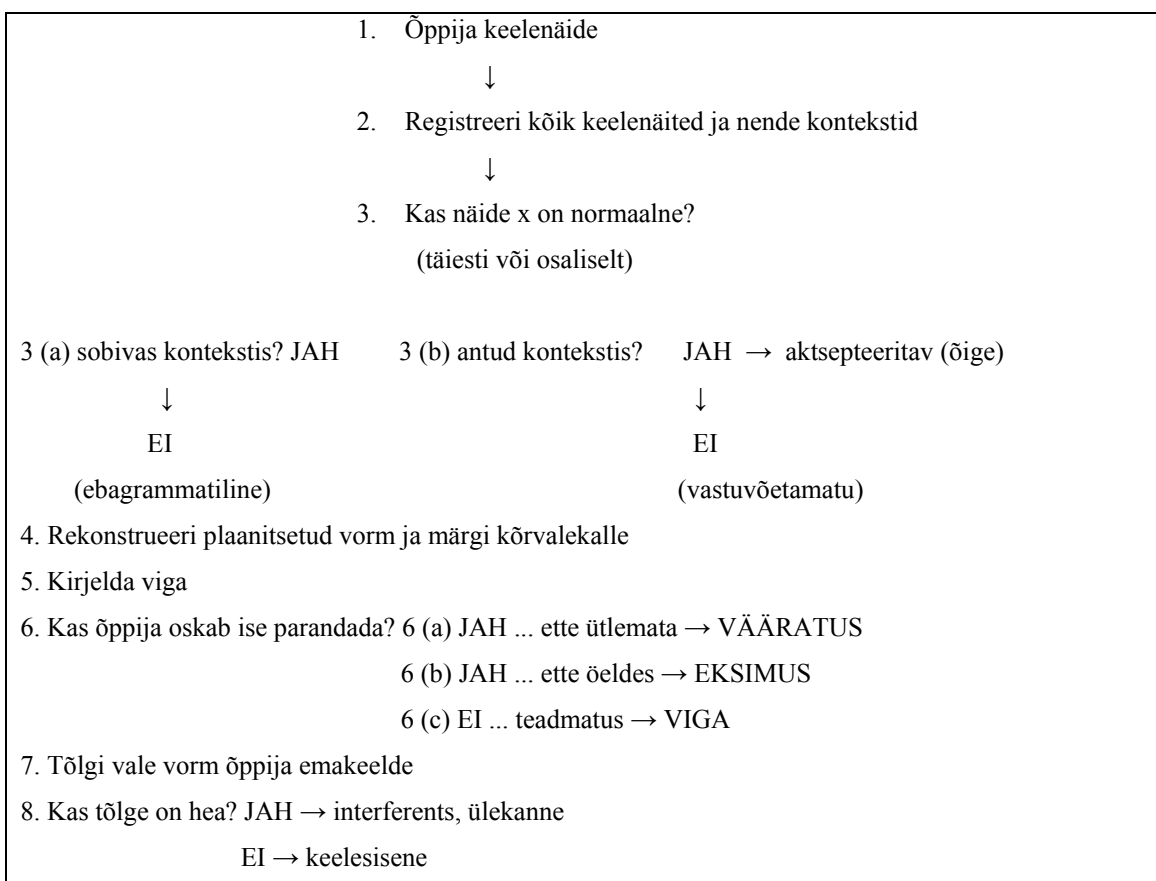
Emakeelsed kõnelejad peavad leksikaalseid vigu raskemateks kui grammatilisi vigu (Burt 1975; Tomiyana 1980; Khalil 1985). Mitte-emakeelsete ja emakeelsete kõnelejate vahel on selge vahe: esimesed on hindamisel rangemad kui teised, eriti morfoloogiavigade puhul (James 1977; Hughes ja Lascaratou 1982; Davies 1983; Sheorey 1986). Leksikaalseid ja globaalseid vigu aga hindavad mitte-emakeelsed kõnelejad leebemalt kui emakeelsed kõnelejad. Samas on hindamisel erinevad ka emakeelsed kõnelejad – õppejõud kaldusid kõiki vigu võrdselt tõsiselt hindama, sest viga on viga (Vann, Meyer, Lorenz 1984). (Ellis 1994: 66–67)

Veaanalüüsi on tihti motiveeritud pedagoogilisest seisukohast, et õpetajad teaksid, millistele vigadele suuremat tähelepanu pöörata. Üldine järeldus on, et eriti tõsiselt peab suhtuma vigadesse, mis on seotud kommunikatsiooniga, s.t. semantilised ja globaalsed grammatilised vead. Johanssoni (1973) järgi on kõige tähtsam tegur vigade hindamise juures arusaadavus, teisejärgulised on sagedus ja üldised jooned.

Nagu ülejäänud etapid, toob ka vigade hindamine endaga kaasa mitmeid probleeme. Ei ole selge, milliseid kriteeriume kasutada vea tõsiduse, arusaadavuse ja vastuvõetavuse hindamiseks. Seda mõjutab vea ilmumise kontekst. Eksperimentaalsed uurimused on kontekstuaalsed tegurid välja jätanud ning lasknud hinnata isoleeritud lauseid. Seetõttu on jõutud ka vastukäivatele järeldustele. (Ellis 1994: 66–67, viidatud Ratasseppe 2003: 19–20 järgi)

Veaanalüüsi teostamiseks pakub Carl James järgmise süsteemi (vt tabelit 4).

Tabel 4. **Veaanalüüsi teostamine** (James 1998: 269, viidatud Ratassepp 2003: 20 järgi)

2.5. Vahekeele teooria

Vahekeele mõiste tõi keeleteadusse L. Selinker 1972. aastal ning selle all mõistetakse keeleõppija versiooni sihtkeelest, mis on vähemalt osaliselt erinev nii õppija emakeelest kui õpitavast sihtkeelest ja mis on õppijate sihtkeele eri tõlgendus, milles on oma süsteem ja sisemised reeglid (Lakshmanan ja Selinker 2001: 395). Corder (1971) on vahekeelt nimetanud õppija idiosünkraatiliseks dialektiks, Nemser (1971) ligikaudseks süsteemiks. Vaatamata nähtuse nimetusele vaatlesid teise keele uurijad õppijate teise keele grammatikaid kui süsteemi, milles on oma iseloomustavad tunnused, mitte enam kui teise keele või emakeele ülekande kahvatut peegeldust (Cook 2002: 8–9). Seega

liikusid vahekeele uurimused veaanalüüsisist üks samm ettepoole, keskendudes õppija keelesüsteemile kui tervikule, mitte ainult selles esinenud ebakorreksetele vormidele (Mitchell ja Myles 2004: 39).

Rod Ellis ja Gary Barkhuizen kirjeldavad vahekeelt järgnevalt (2005: 54–55):

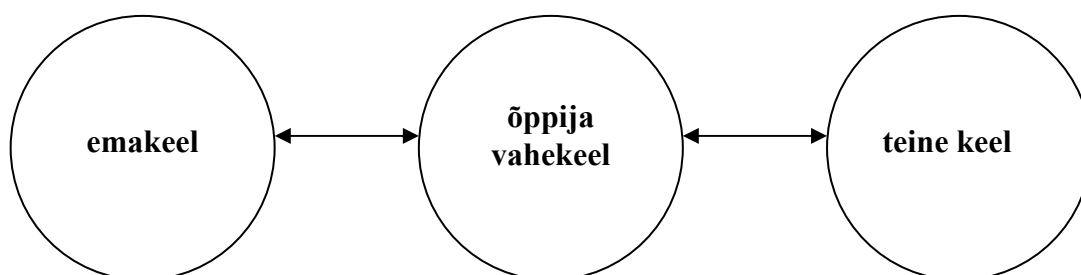
1. Õppija vahekeel koosneb peamiselt implitsiitsetest lingvistilistest teadmistest (ei ole teadlikkust vahekeele reeglitest).
2. Õppija vahekeel moodustab samasuguse süsteemi nagu emakeelse kõneleja grammatika.
3. Õppija vahekeel ei ole stabiilne (kuna see ei ole täielik ja kindel, tungivad vahekeelde uued lingvistilised vormid, mis tulenevad nii väliselt sisendkeelest kui ka sisemiselt selliste protsesside kaudu nagu üleüldistamine).
4. Õppija vahekeel on üleminekuline. Õppija rekonstrueerib pidevalt oma vahekeele grammatikat. Areng eeldab seda, et õppija läbib erinevaid staadiume.
5. Õppija vahekeel on muutuv. Igal arengustaadiumil rakendab õppija erinevaid vorme sama grammatilise struktuuri väljendamiseks. Nimetatud varieeruvus võib olla juhuslik (vaba varieeruvus), kuid üldiselt ta on süstemaatiline, kuna on võimalik kindlaks teha erinevate vormide esinemise tõenäolisust vastavalt sellele, kes on adressaat ja kui palju on aega kõne planeerimiseks.
6. Õppija vahekeel on üldiste õppimisstrateegiade tulemus. Üks selliseid strateegiaid on esimese keele ülekanne, kuid teised strateegiad on keelesisesed (nt üleüldistamine, lihtsustamine).
7. Õppija võib täiendada oma vahekeelt kommunikatiivsete strateegiade abil (nt parafraseerimine) selleks, et kompenseerida lünki teise keele teadmistes suhtlemisprotsessis.
8. Õppija vahekeel võib kivineda (kui areng peatub ja õppija ei saavuta emakeelekõneleja taset).

Teise keele omandamise alases kirjanduses väidetakse, et vahekeelt tuleb analüüsida omaette lingvistilise süsteemina, kuid samas rõhutatakse emakeelsete kõnelejate kontrollrühma olemasolu olulisust (Lakshmanan ja Selinker 2001: 395, 398–401). Näiteks Alan Firth ja Johannes Wagner (1997: 291) arvavad, et isegi kui ainult

muukeelsed suhtlevad omavahel sihtkeeles ilma emakeelsete kõnelejate juuresolekuta, peaks uurija võrdlema õppijate suhtluskeelt emakeelekõnelejate omaga, kuna viimaste keelt peetakse normiks. Firth ja Wagner viitavad ka sellele, et teise keele omandamise alastes uurimustes omistatakse emakeelekõnelejale kõikiteadva isiku staatus. Nende keelt vaadeldakse kui standardit, millega õppijate keelt peab võrdlema ja mille põhjal võib otsustada selle korrektsuse ning keelevormide sobilikkuse üle. (Firth ja Wagner 1997: 291)

Vivian Cook (2002: 21) leiab võrdluse olevat tõesti kasuliku uurimise tehnika. Ta on nõus võrdlemise kui vahendiga, kuid astub välja selliste võrdlemise järelduste vastu, mis kohtlevad teise keele kasutajat kui puudulikku emakeelset kõnelejat, kellel ei õnnestu „omandada sihtkeelt täielikult” (White 1989: 41), „saavutada emakeelekõneleja kompetentsust” (James 1998: 2) või „saada emakeelseks kõnelejaks” (Felix 1987: 140). Teise keele kasutajat tuleb Cooki arvates kohelda kui iseseisvat isikut ning teise keele kõnelejat kui puudulikku emakeelset kõnelejat käsitletavat uurimise meetodid tuleb kõrvale heita. (Cook 2002: 20–21)

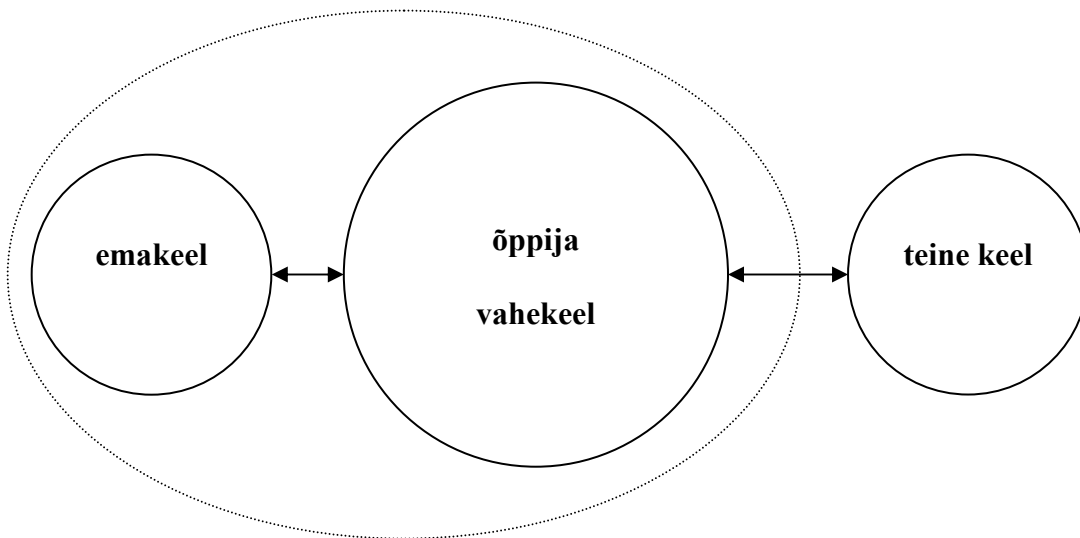
Vahekeele teooria rõhutab teise keele õppijate õigust olla hinnatud vahenditega, mis on kohased neile, mitte emakeelekõnelejatele. Teisisõnu hindab vahekeele teooria õppijaid sellistena, kes nad parasjagu on, mitte sellistena, kes nad ei ole – emakeelsed kõnelejad. Õppijad ei riku teadlikult sihtkeele süsteemi, kuid loovad nende oma süsteemi. (Cook 2001a: 15) Emakeele, vahekeele ja teise keele omavahelised suhted on näidatud joonisel 3.

Joonis 3. **Õppija vahekeel** (Cook 2001a: 16)

Cook (2001a: 16; 2003: 2–3) esitab arvamuse, mida ei jaga veel teise keele omandamise uurimise valdkond tervikuna, et õppija vahekeel ei jõua eriti kaugele. Ühelt poolt on

meil õppija emakeeleoskus, teiselt poolt teise keele vahekeel, kuid mõlemad keeled eksisteerivad ühes peas (ingl *mind*); üks inimene oskab kahte keelt. Kahe keele oskust ühes peas nimetab Cook multikompetentsuseks, mida illustreerib joonis 4. Nimetatud mõiste puudus tähendab Cooki arvates seda, et teise keele omandamise uurimustes on käsitletud kaht keelt olevat lahus, mitte aga nagu sama inimese kaht erinevat tahku.

Joonis 4. **Multikompetentsus** (Cook 2001a: 17)

2.6. Universaalse grammatika teooria

Vahekeele hüpoteesist algab tänapäevase generatiivse lingvistika huvi vahekeele olemuse vastu. Teise keele õppijate ja kõnelejate grammatikaid võib kirjeldada universaalse grammatika rollist lähtudes. Nimetatud lähenemise järgi võib teise keele kõnelejate lingvistilist käitumist seletada vahekeelega, mida piiravad universaalse grammatika printsiibid ja parameetrid. (White 2003: 1)

Universaalse grammatika teooria on esitanud generatiivse koolkonna keeleteadlane Noam Chomsky. Selle kohaselt pärivad kõik inimesed printsiipide ja parameetride universaalse süsteemi, mis kontrollib ja vormib keelte kuju ja teeb keeled üksteisega sarnasteks. Oma sõltumis-sidumisteoorias (*Government and Binding theory*) (Chomsky 1981) väidab ta, et inimkeele tuum peab sisaldama neid kahte komponenti. Tema pakutud printsiibid on kõikumatud ja kehtivad kõigi loomulike keelte puhul,

parameetrid aga iseloomustavad erinevusi keelte vahel (parameetiline varieeruvus). Hiljem oma minimalistlikus programmis (*Minimalist Program*) väidab N. Chomsky, et inimkeele tuum on leksikon, mis koosneb ühelt poolt leksikaalsetest ja teiselt poolt funktsionaalsetest kategooriatest. Leksikaalsed kategooriad sisaldavad „sisulisi” sõnu, nagu verbid ja noomenid; funktsionaalsed kategooriad sisaldavad aga „grammatilisi” sõnu (nt abiverbid) ja abstraktseid grammatilisi omadusi, nagu aeg ja ühildumine, mis realiseeruvad morfoloogiliselt. Minimalistlikus programmis asub parameetiline varieeruvus leksikonis, peamiselt funktsionaalsetes kategooriates, mida iseloomustavad funktsionaalsed tunnused, mis varieeruvad keelest keelde, tekitades erinevusi sõnajärjes, morfoloogias jne. (Mitchell ja Myles 2004: 54; Gass ja Selinker 2001: 188–190)

N. Chomsky pöördus universaalse grammatika mõiste poole, kuna arvas, et lapsed ei saaks oma esimest keelt nii kiiresti ja hõlpsasti selgeks õppida, kui neil ei oleks sünnipärast keelevõimet. Segase sisendkeele põhjal loovad lapsed keele mentaalse kujutluse, mis ei ületa ainult sisendkeelt, vaid on silmatorkavalt sarnane ka sama keele muude emakeelsete kõnelejate keelega. Kui lapsed on varustatud universaalse grammatikaga, siis kergendab see laste ülesannet, pakkudes geneetilist mudelit, mis määrab ette keele kuju. (McLaughlin 1987: 91; White 2003: 2–3)

Teise keele õppimise puhul seisavad õppijad sama probleemi ees – nad peavad looma teise keele grammatika katkendliku sisendkeele põhjal ja looma ka abstraktsed kujutused keelenäidete piiratud arvu põhjal. Teise keele omandamise seisukohast on universaalse grammatika teooria põhiideeks see, et ema- ja teise keele õppimise protsessid järgivad samu malle. (White 2003: 3–4)

Universaalse grammatika teoorial on kaks vastandlikku seisukohta emakeele mõju kohta (Mitchell ja Myles 2004: 78–79; Kaivapalu 2006: 72):

- 1) Ühes äärmuses (hüpotees 1) on selline universaalse grammatika versioon, mille kohaselt vaadeldakse teise keele omandamist olevat täiesti sarnane emakeele omandamisega. Emakeelel ei ole mingit mõju teise keele omandamisele.
- 2) Teise versiooni kohaselt (hüpotees 2) on emakeelel täielik mõju teise keele omandamisele. Õppijal on kasutuses sünnipärane universaalne grammatika ja mehhanismid, millega omandatakse emakeelt. Teise keele õppimise lähtekohaks on saavutatud esimese keele tase.

2.6.1. Hüpotees 1: universaalsele grammatikale ligipääsu puudumine

Hüpoteesi kohaselt ei ole universaalne grammatika teise keele õppijaile kättesaadav. Nimetatud arusaama pooldajad väidavad, et laste varajases arengus on keele omandamise kriitiline periood, mistõttu peavad täiskasvanud teise keele õppijad pöörduma muude õppimismehhanismide poole. Erinevused laste keelelise arengu ja täiskasvanute võõrkeeleõppimise vahel on Robert Bley-Vromani arvates järgmised (1989: 51):

<i>Laste keele areng</i>	<i>Täiskasvanute võõrkeeleõppimine</i>
A. Universaalne grammatika	A. Emakeele oskus
B. Valdkonaspetsiifilised õppimismeetodid	B. Üldised probleemilahendusstrateegiad

R. Bley-Vroman väidab, et täiskasvanu eelnev keeleoskus ja üldine kognitiivne võime käsitleda abstraktseid formaalseid süsteeme kompenseerivad lapse universaalse grammatika kaotuse. Täiskasvanud teise keele õppijad loovad emakeele oskuse põhjal universaalse grammatika asendaja. Teise keele õppijaid iseloomustavad osaline edu keele omandamisel, perfektse edu väike tõenäolisus ja märkimisväärne individuaalne varieeruvus. (Bley-Vroman 1989: 51–54)

2.6.2. Hüpotees 2: täielik ligipääs universaalsele grammatikale

Nimetatud hüpotees hõlmab mitu mudelit.

- 1) **Täieliku ligipääsu/ülekande puudumise** seisukoha pooldaja S. Flynn (1996) väidab, et universaalne grammatika jätkab teise keele õppimise mõjutamist nii täiskasvanute kui ka laste puhul, ja eitab kriitilise perioodi olemasolu, mille järel lakkab universaalne grammatika toimimast. Kui õppijad võivad omandada teise

keele printsiipide ja parameetrite süsteemi, mis erineb nende emakeele omast, on selle parimaks tõlgenduseks tema arvates universaalse grammatika jätkuv toimimine. Flynn'i kõrval usuvad universaalse grammatika kättesaadavusse teise keele õppijatele ka M. Thomas (1991) ning L. White, L. Travis ja MacLachlan (1992). (Mitchell ja Myles 2004: 85; Gass ja Selinker 2001: 176)

- 2) **Täieliku ülekande/täieliku ligipääsu** mudeli kohaselt on teise keele õppijatel täielik ligipääs universaalse grammatika printsiipidele ja parameetritele, sõltumata sellest, kas nad esinevad õppijate emakeeles või mitte. Kuid nimetatud seisukoha järgi kannavad õppijad algstaadiumis kogu parameetri ümbruse oma emakeelest teise keelde üle ning parandavad oma hüpoteese, kui teise keele parameetri ümbrus ei ühti emakeele omaga. Sel juhul arendavad õppijad uusi universaalse grammatikaga piiratud hüpoteese. Arusaama, et universaalne grammatika on kättesaadav läbi esimese keele ja seejärel neil juhtudel, kus teise keele sisendkeelt ei ole võimalik kohandada emakeele situatsiooniga, jagavad B. Yuan (2001), R. Slabakova (2000) ja B. Haznedar (2001). (Gass ja Selinker 2001: 177; Mitchell ja Myles 2004: 86; White 2003: 61–68)

Teise keele uurijate vaidlus täiskasvanud õppijate universaalsele grammatikale ligipääsu võimaluse üle pole lõppenud ja igal seisukohal on tugevaid pooldajaid. L. White võtab kokku erinevate hüpoteeside ennustused teise keele omandamise ja universaalse grammatika küsimustes, mis on esitatud tabelis 5.

Tabel 5. Teise keele omandamine ja universaalne grammatika: algsest püsiva staadiumini (White 2003: 270)

	UG mõjutatud		UG piiratud		
	Globaalne mõjutus	Lokaalne mõjutus	Parameetri uuestipüstitamise võimatus	Täielik ligipääs (ilma ülekandeta)	Täielik ülekanne, täielik ligipääs
Algstaadium	?	Esimese keele grammatika + inertsed tunnused	Esimese keele grammatika	Universaalne grammatika	Esimese keele grammatika.
Areng	Mudelite kõrvutamise; konstruktsioonid eraldatud	Mõned teise keele omadused omandatavad. Tunnused jäävad inertseteks.	Parameetri uuestipüstitamise võimatus	Parameetri püstitamine otseselt teise keele tähendustele.	Parameetri uuestipüstitamine.
Tulemus	Grammatika erineb oluliselt emakeelekõneleja grammatikast. Teise keelega sarnane grammatika pole saavutatav.	Tunnused ikka veel endiselt inertsed. Teise keelega sarnane grammatika pole saavutatav.	Esimese keelega sarnane grammatika. Teise keelega sarnane grammatika pole saavutatav.	Teise keelega sarnane grammatika.	Teise keelega sarnane grammatika on võimalik, kuid mitte vältimatu.

2.7. Keele omandamise loogiline probleem

Universaalse grammatika teooriaga on tihedalt seotud niinimetatud keele omandamise loogiline probleem ehk käsitus sellest, *kuidas on keele omandamine võimalik?* (White 2003: 3–4, 22–23). Esimese keele omandamise juhul seletab sünnipärane universaalne grammatika kättesaadava kogemuse ja laste saavutatud kompetensi vahel olevat lünka.

Teise keele puhul ei pruugi aga keeleõppija emakeelekõneleja kompetentsust saavutada. Nimetatud probleemile lahenduseks pakub R. Bley-Vroman (1989) fundamentaalsete erinevuste hüpoteesi (*Fundamental Difference Hypothesis*), mis kirjeldab täiskasvanute teise keele omandamise olemuslikke erinevusi laste esimese keele omandamisega võrreldes: edu puudumine, üldine ebaõnnestumine, edu, taktika ja strateegiate varieeruvus, eesmärkide varieeruvus, kivinemine, ebamäärane intuitsioon, juhendamise tähtsus ning mõjutavate tegurite roll. (Bley-Vroman 1989: 43–50) Hüpotees rõhutab asjaolu, et laste puhul on keeleomandamisel edu garanteeritud, samas kui täiskasvanud teise keele õppijatel ei ole „täielik” keeleoskus alati saavutatav (Gass ja Selinker 2001: 174).

Fundamentaalse erinevuste hüpoteesi kõrval on märkimisväärne ka Jacquelyn Schachter'i lõpetamatuse hüpotees (1996) (*Incompleteness Hypothesis*), mille kohaselt a) paljude, kui mitte kõigi teise keele õppijate lõplik saavutus on teise keele grammatika suhtes lõpetamatuse seisus; b) kaua pärast teise keele grammatika arengu seisakut (ehk kivinemist) produtseerivad täiskasvanud varieeruvalt vigu ja õigeid vorme samas lingvistilises ümbruses; c) täiskasvanu eelnev keeleoskus kas soodustab või takistab teise keele omandamist, sõltuvalt keelte sarnasustest või erinevustest; ning d) täiskasvanud õppija eelneval keeleoskusel on tugev mõju, mis on märgatav teise keele produtseerimisel. (Schachter 1996, viidatud Nakuma 2006: 22–23 järgi)

Nii J. Schachter, R. Bley-Vromani kui ka teiste uurijate (nt Selinker 1992: 251–258; Klein 1986: 50–52) väitel lõpeb täiskasvanute teise keele omandamine puudulike teadmistega, teisisõnu iseloomustab täiskasvanu teise keele õppija keelt kivinemise nähtus, mis leiab käsitlemist järgnevas alapeatükis.

2.8. Kivinemise olemusest

Kivinemisnähtust on esimesena kirjeldanud ja vastava termini kasutusele võtnud L. Selinker (1972). Ta ühendas kivinemise mõiste alla nii keeleõppijate teise keele omandamist juhtiva kognitiivse mehhanismi kui ka kõnesooritustes regulaarselt ette tulevad struktuurid, mis ootuste kohaselt peaksid olema juba õppijakeelest välja juuritud (Han 2004: 214–215, viidatud Pool ja Vaimann 2006: 204 järgi). Kivinemisest saab

rääkida sel juhul, kui keeleõppijal on pidev sisendkeele kättesaadavus, adekvaatne motivatsioon õppimiseks ja piisavad võimalused keele harjutamiseks, kuid millele vaatamata on keele areng seiskunud (Han 2004: 225). Viimase aja tuntumaid kivinemise uurijaid ZhaoHong Han (2003: 99, viidatud Pool ja Vaimann 2006: 204 järgi) kirjeldab kivinemise kahetasandilist olemust järgmiselt⁵:

- a) kognitiivne tasand – kivinemine hõlmab neid kognitiivseid protsesse või alusmehhanisme, mis toodavad püsivalt stabiliseerunud vahekeele vorme;
- b) empiiriline tasand – kivinemine hõlmab neid stabiliseerunud vahekeele vorme, mis jäävad vaatamata sisendkeelele või õppija tegevusele tema suulises või kirjalikus keeles aja jooksul püsima.

Z. Han toob kokkuvõtlikult välja paljude teise keele omandamise uurijate seisukohad kivinemise olemuse kohta. Nii on kivinemise all mõistetud tagasilangust (Selinker 1972, Ellis 1985), stabiliseerunud vigu (Schumann 1978), tüüpilisi vigu (Kellerman 1989), vigaste vormide süstemaatilist kasutamist (Allwright, Bailey 1991), edasijõudnud õppijate vigu (Selinker ja Mascia 1999), varieeruvat tulemust (Perdue 1993), õppimise seiskumist (Odlin 1993), grammatiliste ja ebagrammatiliste struktuuride juhuslikku kasutamist (Schachter 1996), pikaajalist vaba varieeruvust (Ellis 1999), samuti mõistetakse kivinemise all ka võimetust sihtkeelt täiuslikult vallata. (Han 2004: 218–219, viidatud Pool ja Vaimann 2006: 204–205 järgi)

Nagu kivinemise olemust, nii ka selle oletatavaid põhjusi iseloomustab arvamuste paljusus. Z. Han (2003: 102–104) toob välja erinevate uurijate andmetel üle 40 kivinemise põhjuse, mis on liigitatud keskkonnast sõltuvate (nt korrektiivse tagasiside puudumine, Tomasello ja Herron 1988; sisendkeele kvaliteet, Gass ja Lakshmanan 1991), kognitiivsete (nt emakeele mõju, Andersen 1983, Selinker ja Lakshmanan 1992; vähene ligipääs universaalsele grammatikale, Hale 1988; lihtsustamine, Selinker 1993; vältimine, Nakuma 1998), neurobioloogiliste (nt vanus, Schmidt 1983) ja sotsioafektiivsete (nt kommunikatiivsete vajaduste rahuldamine, Corder 1978, Ellis 1985) mõjurite hulka.⁶

⁵ Vt ka teisi kivinemise uurijate töid: Birdsong 2006, Han 2006, Lakshmanan 2006, Lardiere 2006, Larsen-Freeman 2006, MacWhinney 2006, Nakuma 2006, Odlin jt 2006, Tarone 2006.

⁶ Põhjalikku ülevaadet vt Han 2003: 101–104

Michael Long kasutab õppimise seiskumise definitsiooniks enneaegset stabiliseerumist (Long 2003: 487–492). Z. Hani (2004: 224–225) arvates moodustavad stabiliseerumine ja kivinemine kontinuumi, kusjuures stabiliseerumise puhul eristab ta kolme erinevat seika:

- 1) „kinni jäämise” ajutine aste, mida on iseloomustatud vahekeele vormide lühiajalise stabiliseerumisega ja on loomulik arenemisaste iga õppimise puhul. Sel arengustaadiumil leiavad aset ka muud protsessid, nt ülekanne;
- 2) vahekeele rekonstrueerimine, mis põhjustab kindlate vahekeele vormide stabiliseerumist, enne õppija oskuste tõusu (U-kujuline õppimise kurv);
- 3) vahekeele arengu pikaajaline seiskumine, mille puhul stabiliseerumine on kivinemise eelne protsess. Keeleliste struktuuride stabiliseerumist ja sellele järgnevat lõplikku kivinemist saab kindlaks teha samade informantide keelekasutuse pikaajalise jälgimise teel.

Lewis Mukattash leiab, et just esimese keele interferentsivead kalduvad õppijate vahekeeles kivinema. Emakeele mõju ja vigade püsivuse vahekord nõuab edasist täpsustamist pikiuurimuste abil. (Mukattash 1986: 200–201)

Teise keele omandamise õnnestumise temaatikat kokku võttes tuleb V. Cook järeldusele, et teise keele omandamise eesmärgiks on kakskeelsus. Teise keele õppijal on emakeelekõnelejast erinevalt palju komplekssem keelesüsteem. Kakskeelsed inimesed kasutavadki keeli erinevalt kui emakeelekõnelejad. Küsimuse, kas emakeelekõneleja tase on õige mõõdupuu teise keele õppijate oskuste hindamiseks, jätab V. Cook lahtiseks. (Cook 2001: 496–497)

3. Emakeele mõju uurimise metodoloogia

Emakeele mõju on teise keele omandamise uurimises kõige rohkem tähelepanu saanud, kuid samas kõige vähem selgeid tulemusi tootnud ala. Vaatamata rohketele uurimustele viimase neljakümne aasta jooksul, ei ole selgust, millal, kus, mis vormis ja mil määral mõjutab emakeel teise ja võõrkeele oskust, ega üksmeelsust, mida emakeele mõju õieti tähendab. Emakeele mõju uurimuste vastuolulistele tulemustele on palju seletusi: nähtuse äärmine kompleksus, uurimise keskendumine põhiliselt indoeuroopa keeltele, emakeele positiivse ülekande alahindamine ning ühtse teoreetilise ja metodoloogilise raamistiku puudumine. Samuti võivad terminite muutumine eri autorite kasutuses ja definitsioonide paljusus otsustavalt mõjutada vastandlikke tulemusi. (Jarvis 2000: 246–249, viidatud Kaivapalu 2005: 27 järgi)

Scott Jarvise (2000: 245–259, viidatud Kaivapalu 2005: 27 järgi) kohaselt on emakeele mõju uurimises esinevatele vastuolulistele väidetele ja tulemustele kaks põhilist seletust: nähtus kui niisugune ja uurimise metodoloogia. Kui nähtus on tõesti juhuslik, tekitab see uurimisalale ületamatuid probleeme. Kui aga probleem seisneb meetodite erinevuses, võib seda lahendada, luues emakeele mõju uurimise ühtse metodoloogilise raamistiku (*unified methodological framework*), nii et tulemused oleksid omavahel võrreldavad ja üldistatud. Ühtne metodoloogiline raamistik peaks sisaldama vähemalt kolme komponenti (Jarvis 2000: 249):

- 1) teoreetiliselt neutraalne emakeele mõju definitsioon,
- 2) emakeele mõju argumentatsioon ning
- 3) väliste tegurite arvestamine.

3.1. Emakeele mõju definitsioonid

Vaatamata kolmekümneaastasele intensiivsele uurimisele ei ole siiski jõutud kokkuleppele, mida keele ülekande õieti endast kujutab. Siiski ei ole selle põhjuseks definitsioonide puudus. Terence Odlin (1989: 28) on väitnud, et ülekande adekvaatne

definitisioon eeldab paljude teiste mõistete nagu *strateegia*, *protsessi*, *lihtsustamise* ja isegi *keele* definitsioone. Sellega seoses rõhutab L. Selinker (1992) mõiste määratlemise täpsust igas empiirilises uurimuses. Tema kasutuses on ülekande termin mitmete käitumiste, protsesside ja kitsenduste ühismõiste. Nii T. Odlin kui ka L. Selinker on nähtuse teoreetiliselt neutraalse definitsiooni väljakujunemisele kaasa aidanud (Jarvis 2000: 249–250).

Ülekande mõiste määratlemist puudutavas vaidluses keskendutakse küsimusele, kas peab emakeele mõju vaatlema ülekandmise protsessina esimese ja teise keele vahel (Odlin 1989), õppijate hüpoteesimallide kitsendusena (Schachter 1992) või strateegiana, mille abil õppija täidab oma teadmistes olevaid lünki (Corder 1983, Krashen 1983). Emakeele mõju käsitletakse S. Jarvise järgi ka lähte- ja sihtkeele ühtse kontseptuaalse süsteemi inertse tulemusena. (Jarvis 2000: 250)

Kõige rohkem tsiteeritakse T. Odlini ülekande definitsiooni (Odlin 1989: 27–28): „Ülekanne on sihtkeele ja varem (ja võib-olla mitteperfektselt) omandatud keelte sarnasustest ja erinevustest tulenev mõju.” Selle määratluse problemaatilised mõisted on *mõju* ja *omandatud*, kuna nende sisu on hämar ja osaliselt ebaselge. Siiski annab T. Odlin (1989: 32–45) samas töös mõningaid selgeid juhendeid, kuidas hinnata ja määrata emakeele mõju. Ta rõhutab, et emakeele mõju võib kõige paremini identifitseerida, kui võrrelda õppijate kõnesooritusi, mitte ainult keele konstruktsioone. Teisisõnu võib emakeele mõju vaadelda, kui eri emakeelte rääkijad toimivad erinevalt sama sihtkeelt kasutades. T. Odlini (1989: 42) arvates kaldub emakeele mõju ilmnema pigem üldiste suundade ja tõenäolisuste kui invariantsete mallide vormis. (Kaivapalu 2005: 29)

Nii T. Odlin kui ka L. Selinker rõhutavad emakeele mõju uurimisel statistiliste meetodite tähtsust. L. Selinkeri (1992: 201) käsitluse kohaselt määratletakse ülekannet operatsioonilise protsessina, mis ilmneb, kui emakeele malli kordumine sihtkeele kasutuses on statistiliselt tähenduslik. T. Odlin (1989) on keskendunud õppijate vahekeelte võrdlemisele, L. Selinker (1992: 200–209) aga emakeele ja vahekeele võrdlusele. S. Jarvise (2000: 252) järgi on võimatu öelda, kumb on tõhusam, ja ta soovib mõlemat menetlust silmas pidada. Ta oletab, et emma-kumma kasutus omaette on põhjustanud emakeele mõju uurimises tervikliku pildi puudumise. Emakeele mõju uurimise ühtse metodoloogia tarvis pakub S. Jarvis järgmise definitsiooni: „Emakeele

mõju viitab nendele õppija andmetele, milles avaldub õppija vahekeele mõne joone ja tema emakeele vahel statistiliselt oluline korrelatsioon.” See viitab otseselt vajadusele emakeele mõju määratlemisel kehtestada stailiselt oluline suhe kahe asjakohase muutuja vahel – emakeelse tausta ja vahekeele kasutuse vahel. (Jarvis 2000: 252)

3.2. Emakeele mõju tõestused

Emakeele mõju vajalikuks ja piisavaks tõestuseks on vaja kolme argumenti (Jarvis 2000: 253):

- 1) homogeensust sama emakeelt kõnelevate õppijate vahekeele kasutuses,
- 2) heterogeensust eri emakeeli kõnelevate õppijate vahekeele kasutuses ja
- 3) seost sama emakeelt kõnelevate õppijate emakeele ja vahekeele kasutuse vahel.

S. Jarvis (2000: 253–255) oletab, et mainitud taustal on ühtne nähtus, mis aga pakub kolme uurimisvõimalust. Tervikliku pildi huvides oleks vaja uurida kõike: esimene tingimus näitab, et sama emakeele kõnelejad omandavad sihtkeelt samal viisil (Selinker 1983); teine tõestab, et õppijakeel ei ole sõltumatu emakeelest (Ringbom 1987) ja kolmas täiendab emakeele mõju poolt esitatud argumente, kuna see selgitab ja põhjendab suhteid emakeele mõju ja selle allika vahel. (Kaivapalu 2005: 31)

Sama emakeelt kõnelevate õppijate teise keele kasutuse homogeensus võib teatud olukorras olla nõrgaks argumendiks. Õppijad võivad sihtkeeles kommunikatiivse eesmärgi saavutada teatud konstruktsioone vältides (Jarvis ja Odlin 2000), nii et homogeensust vahekeele kasutuses esile ei tule. Homogeensus sama emakeelt kõnelevate õppijate kasutuses võib olla väike ka nende keelekasutuse alade puhul, mis on aldis isiklikule varieerumisele (Odlin 1989: 42, 130–136). See on problemaatiline, kuna emakeele mõju ja isiklik varieerumine ei ole alati teineteisega vastuolus. Uurimused on näidanud, et sotsiaalsed ja pedagoogilised tegurid (vanus, isiksus, keeleline andekus, keelte õppimise kogemused, sihtkeele oskus) võivad põhjustada sama emakeelt kõnelevatel õppijatel erinevusi sama sihtkeele kasutamisel (Odlin 1989: 130–136). Sellises olukorras ei või homogeensuse puudust sama emakeele kõnelevate kasutuses tõlgendada emakeele mõju puudumisena. Sageli ilmneb emakeele mõju, kui võrrelda just õppijate ema- ja vahekeele kasutust.

Olukord on vastupidine, kui homogeensus sama emakeelt kõnelevate õppijate kasutuses on suur, kuid see ei lähtu emakeele mõjust, vaid sihtkeele konstruktsioonidest ja keeleõppimise universaalsetest joontest. See on väga üldine eriti loomulikus keelekeskkonnas teise keele omandamise puhul. Niiviisi ei ole homogeensus sama emakeelt kõnelevate õppijate kasutuses piisav emakeele mõju argument, vaid seda täiendatakse kahe muu võimaliku emakeele mõju argumendiga ühenduses. (Jarvis 2000: 256–257)

Heterogeensus eri emakeeli kõnelevate õppijate kasutuses on eelmisest tugevam argument. See tugevdab väidet, et teatud kõigile samakeelsetele õppijatele omane ühtne vahekeele vorm on emakeele mõju tagajärg, kuid see võib viia ka eksitusse. On võimalik, et eri emakeelega õppijate ema- ja sihtkeele kasutuses on juhuslikud sarnasused (Ijaz 1986). Seetõttu ei ole seegi argumenditüüp üksinda piisav, kuna see võib tekitada järelduse, et emakeele mõju ei esine isegi olukorras, kus see võib olla tähtsaks teguriks.

Ema- ja vahekeele nähtuste ühtsusega on tegemist siis, kui sama emakeelt kõnelevate õppijate ema- ja vahekeele kasutuses esinevad selged ja pidevad vastavused. See on ilmselt kõige tugevam argumenditüüp, kuid võib samuti viia eksitusse, kuna õppijatel on kalduvus kasutada prototüüpilisemaid ja üldisemaid väljendeid kui emakeelsetel kõnelejalatel. Sellest hoolimata on võimalik, et emakeele mõju esineb, kuigi ema- ja vahekeele kasutuses on erinevused. Niiviisi ei või ükskõik mis materjali põhjal teha veenvaid järeldusi, kui uuritakse ainult üht kolmest argumenditüübist. Nähtuse tõestamiseks on vaja vähemalt kaht argumenditüüpi, ja kõiki kolme tuleb uurida enne, kui väita, millal, kus, mis vormis ja mil määral emakeele mõju esineb. Kui argumendid viitavad emakeele mõjule, ei tohi välistada ka teisi tegureid, mis on emakeelega keerulises vastasmõjus ja võivad mõjutada õppijate teise keele kasutust igal hetkel ja kõikidel arengustaadiumitel (Ellis 1985: 33). Sellest vaatenurgast ei ole keele ülekande uurimuste eesmärgiks vaielda selle üle, kas emakeele mõju on ainus tegur või vastupidi olematu tegur vahekeele kasutuses. Pigem on kaasaegse uurimise eesmärgiks teha kindlaks, mis vahekeele kasutusala on kõige altimad emakeele mõjule, mis on nähtuse olemus ja selle kitsendused ning kuidas see suhtestub teiste teguritega. (Jarvis 2000: 257, 259, viidatud Kaivapalu 2005: 29–30 järgi)

3.3. Välised tegurid

Ühtse metodoloogilise raamistiku tähtis komponent on võimalike väliste tegurite arvestamine. R. Ellis (1994: 315) on kirjeldanud üheksat emakeele mõjuga seoses toimivat tegurit: vanus, isiksus, ülesandetüüp, keele kasutuse ala, sotsiaalsed tegijad, uuritava keelelise joone markeeritus ja prototüüpilisus, ema- ja teise keele kaugus ning arengulised tegurid, mis on seotud teise ja võõrkeele õppimise universaalsete protsessidega. Väliseid tegureid peaks ideaaljuhul kontrollima või pidama muutumatuteks või neid tuleks aktiivselt uurida, kuna nad võivad kõrvale tõrjuda või peita emakeele mõju, mis muidu oleks märgatav. Ainult siis kui väliseid tegureid arvestatakse, võidakse teha järeldusi emakeele mõju esinemise kohta. (Kaivapalu 2005: 32)

Ühtse metodoloogilise raamistiku jaoks esitab S. Jarvis (2000: 260–261) R. Ellise väliste tegurite põhjal järgmise arvestatavate tegurite loetelu:

- 1) vanus,
- 2) isiksus, motivatsioon, keeleline andekus,
- 3) sotsiaalne, haridus- ja kultuuritaust (Biskup 1992),
- 4) keeletaust (kõik eelmised ema- ja sihtkeeled) (Ringbom 1987),
- 5) sihtkeele oskuse tase,
- 6) sisendkeele tüüp ja määr,
- 7) ülesandetüüp ja keele kasutuse ala,
- 8) ema- ja sihtkeele lingvistiline kaugus,
- 9) lingvistilise tunnuse prototüüpilisus ja markeeritus.

R. Ellisega võrreldes on S. Jarvis lisanud emakeele mõjuga seoses toimivate tegurite loetelusse teise keele oskuse taseme, keele-, haridus- ja kultuuritausta. Välised tegurid ei ole loetelus tähtsuse järjekorras, vaid on järjestatud nii, et õppijat puudutavad tegurid on alguses, lingvistilised lõpus ja nii õppijat kui ka keelt puudutavad tegurid on keskel. S. Jarvise kohaselt on emakeele mõjuga seoses toimivatest teguritest olulisim sihtkeele oskuse tase. On kuus võimalust, kuidas emakeele mõju ja teise keele oskuse tase võivad omavahel seoses olla (Jarvis 2000: 246–247):

- 1) emakeele mõju väheneb, kui teise keele oskuse tase tõuseb,

- 2) emakeele mõju suureneb, kui teise keele oskuse tase tõuseb,
- 3) emakeele mõju püsib muutusteta, kui teise keele oskuse tase tõuseb,
- 4) emakeele mõju lõpuks väheneb, kuid mitte lineaarselt,
- 5) emakeele mõju lõpuks suureneb, kuid mitte lineaarselt,
- 6) emakeele mõju lõpuks ei vähene ega suurene, kuid selle olemasolu varieerub, kui teise keele oskuse tase tõuseb.

S. Jarvis (2000: 247) refereerib mitmeid uurimusi, mis on näidanud, et vahekeele arenguga emakeele mõju väheneb (grammatikas Seliger 1978, Taylor 1975; leksikas McClure 1991, Sjöholm 1995; fonoloogias Major 1986, Wenk 1986), samas on teisi uurimusi, mis on näidanud emakeele mõju suurenemist vahekeele arenguga (kuna õppija omandab teise keele vahendeid, mis on vajalikud nende esimesel keelel põhinevate vajaduste väljendamiseks, grammatikas ja leksikas Hyltenstam 1984; Klein 1986; Klein ja Perdue 1993; Wode 1977; pragmaatikas Takahashi ja Beebe 1987). Lisaks on uurimistöid, mille kohaselt emakeele mõju ei vähene ega suurene (leksikas Hiki 1995; Poulisse 1990; Takahashi ja Tanaka 1992; fonoloogias Bohn ja Flege 1992) või kõigub oluliselt enne, kui võtab kindla suuna (leksikas Engber 1992; Jarvis 1998; Jordens 1977; Jordens ja Kellerman 1981; fonoloogias Sato 1987; Wieden 1990).

Igaüks emakeele mõjuga seoses toimivatest teguritest võib mõjutada tulemust, ja seetõttu oleks parim võimalusel neid kõiki kontrollida. Kui see ei ole võimalik, jääb uurimuse olukord otsustama, mis tegurid on kontrollitavad ja mis mitte. (Jarvis 2000: 261)

Kirjeldatud metodoloogial põhinevad S. Jarvise (2000) uurimus emakeele mõjudest soome ja rootsi emakeelega inglise keele õppijate leksikas, S. Jarvise ja T. Odlini (2000) uurimus sama andmebaasi põhjal soomlaste ja rootslaste emakeele mõjust morfoloogias, S. Jarvise (2000) uurimus inglise keele artiklite omandamisest. Sama metodoloogiat rakendab Annekatrin Kaivapalu (2005) oma doktoritöö empiirilises uurimuses eestlaste ja venelaste emakeele mõjudest soome keele kui teise keele morfoloogia omandamisele.

3.4. Käesoleva uurimuse lähtekohad

S. Jarvise käsitus emakeele mõju uurimisest on uudne oma mitmetahulisuse poolest ja ei ole veel laialt levinud. Objektiivne emakeele mõju uurimus peab ideaaljuhul rajanema ühtsele metodoloogiaruumistikule. See eeldab vähemalt kahe erineva emakeelega õppijate sama teise keele kasutuse uurimist ja võrdlust emakeelsetest kõnelejatest kontrollrühma tulemustega. Samas tuleb uurida keele omandamist mõjutavaid väliseid tegureid: lingvistilisi, psühholoogilisi ja sotsiaalseid. Et uurimuse tulemused ei oleks moonutatud näiteks õppijate erineva vanusega, on vaja uurimisse kaasata mitu informandirühma erinevas vanuses, et nende keelekasutust saaks omavahel võrrelda. Sotsiaal-, haridus- ja kultuuritausta ühelt poolt ja teiselt poolt keelelise tausta väljaselgitamine ja arvestamine kuulub uurimuse läbiviimise eeletappi, informantide selekteerimisse ja rühmade kujundamisse. Sisendkeele tüüpi ja määra ei ole tihtipeale kerge kindlaks teha, kuna uurijal pole võimalik arvesse võtta kõiki võimalusi, mida keeleõppijal on kasutada keele omandamise protsessis. Ka sihtkeele oskuse taseme hinnang peab pürgima objektiivsuse ja teatud hindamisskaala olemasolu poole ning ei tohi olla uurija enda subjektiivne arvamus. Psühholoogiliste tegurite nagu isiksuse, motivatsiooni ja keelelise andekuse väljaselgitamine kujunevad sageli uurijale keerulisimaks tööks. Kõige mainitu taustal saab kokkuvõttes teha järelduse, et emakeele mõju uurimine hõlmab endas mitmekülgset ja erinevaid uurimise harusid, ning arusaadav on see, et S. Jarvise poolt pakutud metodoloogia täpne kasutuselevõtt eeldab palju mahukamat uurimistööd, mis jääb magistritöö piiridest välja.

Käesolev magistritöö uurib emakeele mõju eesti keele verbirektsiooni omandamisele. Emakeele mõju uurimise teoreetilistest seisukohtadest, mis olid töös käsitletud, läheneb käesolev töö uurimisprobleemile kontrastiivse analüüsi, veaanalüüsi ja vahekeele analüüsi vaatenurkadest, mis vaatlevad emakeele mõju ühe vigade põhjustajana keele omandamisel. Uurimus lähtub neljast veaanalüüsi etapist: materjali kogumisest, vigade identifitseerimisest, vigade klassifitseerimisest ja vigade seletamisest. Erinevalt massiivsest veaanalüüsi materjali kogumisest, on käesolev töö arendatud spetsiifilisel näitematerjalil, millel põhinebki enamuse avaldatud veaanalüüsi (Ellis 1994: 49). Materjali kogumise meetoditest rakendatakse töös eksperimentaalset meetodit. Töö

püüab verbireksioonivigu seletada, kuid vigu ei hinda. Magistritöö põhineb L. Selinkeri (1992) analüüsitüübil, mis kujutab endast L1–IL (emakeele – vahekeele) võrdlust, erinevalt IL–IL (vahekeele – vahekeele) ehk kahe erineva emakeelega õppijate sama teise keele kasutuse võrdlusest, mida rõhutab T. Odlin (1989: 32). Uurimuse sihtrühmaks on valitud homogeenne vene emakeelega üliõpilastest informantide rühm, kelle vahekeeles esinevad verbireksioonid võrreldakse emakeele ehk vene keele reksioonidega. Emakeele mõju uurimusi, kus võrreldakse nii L1–IL kui ka IL–IL on vähe ja neist on teada S. Jarvise omad (1997, 1998, 2000). Hoolimata sellest, et pelgalt L1–IL uurimust nimetab S. Jarvis (2000: 252) pseudovõrdluseks, mille näitena toob ta veaanalüüsid, kus emakeele kasutust ei uurita otseselt, rakendab käesolev magistritöö kontrastiiv- ja veaanalüüsi ning informantide vahekeele kasutuse seletusel lähtutakse õppijate emakeele deskriptiivsest grammatikast. Sama lähenemisviisi kasutab näiteks S. Gass (1983) ja veaanalüüsi puhul on selle rakendamine loomulik praktika (Jarvis 2000: 299). Kuigi L. Selinker rõhutab emakeele mõju uurimisel statistiliste meetodite tähtsust, on käesolevas töös rõhuasetus kvalitatiivsele, deskriptiivsele pikiuurimusele, mille huviorbiidis on 13 informandist koosnev rühm. Töö keskendub iga informandi keelekasutuse analüüsile individuaalselt ja vaatleb muutusi, mis on toimunud iga informandi keeles aastase ajavahemikuga. Erinevalt suurt informandirühma eeldavast kvantitatiivsest ristlõikelisest uurimisest rakendab magistritöö deskriptiivset pikiuurimust, eesmärgiga vaadelda iga informandi keeleoskuse muutust individuaalselt. Kvalitatiivne pikiuurimus on valitud lähtudes kahest teise keele omandamise põhilisest eesmärgist: määratleda teise keele õppija grammatilised teadmised õpitavas keeles ja seletada, kuidas need teadmised aja jooksul arenevad (Lakshmanan ja Selinker 2001: 393). Töö uurib, milline S. Jarvise poolt toodud kuuest emakeele mõju ja teise keele oskuse taseme omavahelise seose võimalusest leiab aset käesoleva informandirühma puhul: kas emakeele mõju väheneb, suureneb, püsib või kõigub informantide teise keele oskuse taseme tõustes (Jarvis 2000: 246–247). Kuna L. Mukattash on leidnud, et just esimese keele interferentsivead kalduvad õppijate vahekeeles kivinema, ning pidanud vajalikuks edasist emakeele mõju ja vigade püsivuse vahekorra täpsustamist pikiuurimuste abil (Mukattash 1986: 200–201), on nimetatud asjaolu lähtekohaks informantide vahekeeles verbireksioonivigade stabiliseerumise kalduvuse

väljaselgitamisel ning teise keele omandamise alases kirjanduses elavat käsitlust leidva õppijate teadmiste lõpliku ja sageli kivinenud seisundi probleematika tõestamisel.

Käesoleva magistritöö empiiriline uurimus on samm S. Jarvise metodoloogial põhineva kvantitatiivse emakeele mõju uurimise suunas kahe eri emakeelega informantide rühma eesti keele kui sihtkeele kasutuses koos informantide sotsiaalsete ja psühholoogiliste tegurite arvestamisega, mis on töö autori tulevikuplaanis.

4. Rektsiooni mõistest eesti ja vene keeleteaduses

4.1. Lause moodustajate grammatilised seosed eesti ja vene keeles

Lause moodustajad on omavahel grammatiliselt seotud, moodustades süntaktilise tarindi (lõpptulemusena lause enda kui süntaktilise tarindi erijuhu). Grammatilised seosed on eesti ja vene keeles sarnased. Käesolevas käsitluses aluseks võetud eesti keele grammatika (EKG 1993: 7–8) eristab **kolme liiki grammatilisi seoseid**, sama kehtib ka vene keele puhul (Šeljakin 1993: 219–220):

- 1) **predikatsioon (предикативная связь)** avaldub selles, et ühe moodustaja leksikaalne tähendus tingib teise moodustaja kuulumise mingisse substitutsiooniklassi, teise grammatiline tähendus aga omakorda esimese grammatilise vormi (pöörde). Tegemist on seega vastastikuse alistusega, ühtpidi rektsiooniga, teistpidi kongruentsiga. Nt *Poiss loeb / poisid loevad* kriminulle.
- 2) **rinnastus ehk koordinatsioon (сочинительная связь)** ühendab süntaktiliselt võrdväärseid moodustajaid, olgu neiks sõnavormid, fraasid või osalaused. Nt Mees istutas aeda *õunapuud* ja *marjarõõsad*.
- 3) **alistuse ehk subordinatsiooni (подчинительная связь)** puhul tingib üks vahetu moodustaja teise moodustaja grammatilise vormi või kuulumise mingi substitutsiooniklassi. Moodustajat, mis täidab „alistaja” funktsiooni, nimetatakse **põhjaks**, moodustajat, mis täidab „alistuja” funktsiooni – **laiendiks**.

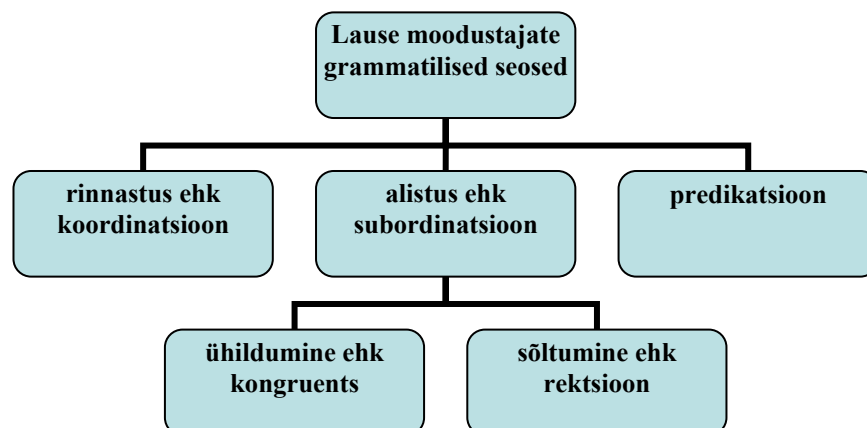
4.2. Alistuse liigid

4.2.1. Alistuse liigid eesti keeles

Eesti keele grammatika (EKG 1993: 7–8) järgi on eesti keele alistuse liigid järgmised.

1. **Ühildumine ehk kongruents** on selline alistus, mille puhul põhja grammatiline tähendus ja/või grammatiline vorm määrab laiendi sama tüüpi grammatilise vormi. Nii määrab eesti keeles substantiivist põhja kääne ja arv adjektiivatribuudist laiendi käände- ja arvuvormi, s.o adjektiivatribuut ühildub oma substantiivist põhisõnaga käandes ja arvus: *väikes(t)ele tüdrukutele*.
2. **Sõltumine ehk rektsioon** on selline alistus, mille puhul põhja leksikaalne tähendus, vahel ka grammatiline tähendus määrab laiendi grammatilise vormi, nt verbi unistama leksikaalne tähendus määrab laiendi elatiivivormi: unistab vabadusest. Põhiliselt vormistavad rektsiooniseost noomenite puhul käanded (*Ta austab vanemaid*) ja kaassõnad (*Ta vastutab tagajärgede eest*), verbi puhul infiniiditunnused (*Ta soovib laulda*), lausete puhul sidesõnad jm siduvad sõnad (*Ta räägib, et elu on ilus*).

Eesti keele käsiraamat (EKK 2000: 352) väljendab rektsiooni mõistet kokkuvõtvalt järgmiselt.

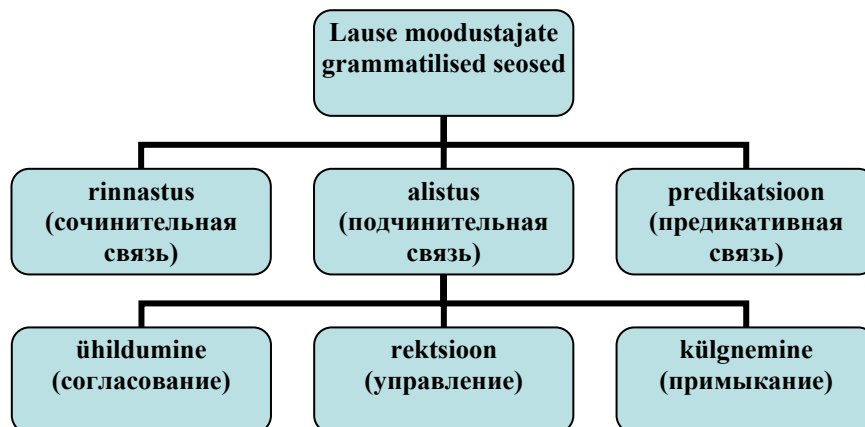
Joonis 5. Eesti keele lausete moodustajate grammatilised seosed (EKK 2000: 352)

4.2.2. Alistuse liigid vene keeles

Vene keeles on kolm alistuse liiki (Šeljakin 1993: 220–222):

1. **Ühildumine (согласование)** on selline alistuse seos, mille puhul sõltuva sõna grammatilised vormid olenevad põhisõna grammatilistest vormidest, s.o ühilduvad soos, arvus ja käändes, nt *красивый дом* (ee ilus maja), *солнечное лето* (ee päikesepaisteline suvi). Põhisõna vormi muutus põhjustab vastavalt sõltuva sõna grammatilise vormi muutuse, nt *красивым домом* (ee ilusa majaga), *о солнечном лете* (ee päikesepaistelisest suvest).
2. **Rektsioon (управление)** on selline alistusseos, mille puhul põhisõna määrab ära sõna (laiendi) käändevormi, mis võib olla prepositsiooniga või prepositsioonita. Põhisõna grammatiline muutumine ei too kaasa muutusi laiendis, nt *пишу – писал – буду писать – пишу письмо* (akusatiiv) (ee kirjutan – kirjutasin – hakkas kirjutama kirja – kirjuta kiri).
3. **Külgnemine (примыкание)** on selline alistusseose liik, mille puhul sõltuv sõna ei muutu, s.t grammatiliselt see ei ühildu ega alistu, vaid liitub põhisõnale või lause põhikoosseisule sõnajärje abil. Verbi külgnemisest infinitiiviga tuuakse näitena järgmine lause: *Я хочу пить* (ee Ma tahan juua). Lisaks infinitiividele vormistavad külgnemist veel määrsõnad, kesksõnad või omadussõna keskvõrre.

Kokkuvõtvalt võib vene keele rektsiooni esitada joonisena 6.

Joonis 6. Vene keele lausete moodustajate grammatilised seosed

4.3 Rektsiooni mõistest eesti allikates

Eesti keele käsiraamatu (EKK 2000: 350–351) kohaselt on **alistus** ehk **subordinatsioon** niisugune grammatiline seos moodustajate vahel, mille puhul alistav moodustaja ehk **põhi** tingib alistuva moodustaja ehk **laiendi**. Kui põhja leksikaalne tähendus ja leksikaalne kuju määrab laiendi vormi, siis on tegemist **sõltumise** ehk **rektsiooniga**. Põhja leksikaalsest tähendusest ja kujust võib oleneda käändsõna kääne või see, missugune kaassõna käändsõnaga seostub, nt *heitis voodisse, aga tõusis voodist; uhke poja peale, aga halastamatu poja vastu*; verbi käändeline vorm, nt *tahab laulda, aga hakkab laulma*, ning lauselise moodustaja sidesõna, nt *Noored räägivad, et elu on ilus*.

Martin Ehala (2001: 190–191) järgi on tegemist rektsiooniga siis, kui põhisõna tähendus määrab laiendi vormi. Sõltumine valitseb sageli öeldisverbi ja tema laiendite vahel. Nii näiteks tingib tegusõna *lahkuma* tähendus laiendi seestütleva käände (*lahkus linnast*), tegusõna saabuma aga sisseütleva käände (*saabus külasse*). Mõnikord on raske näha tegusõna tähenduses mingi tahku, mis laiendi vormi tingib. *Hoolima* näiteks tingib seestütleva käände, kuigi tähenduslikku põhjendust sellele ei ole. Seestütleva käände tingimine on lihtsalt antud tegusõna eripära, tema leksikaalne omadus. Rektsioon on siis grammatiline seos, mille puhul laiendi vorm sõltub põhisõna tähendusest.

Kõige põhjalikumalt on eesti keele rektsioonidega tegelenud **Huno Rätsep**, kelle käsitluse kohaselt on rektsioon teatud kindel vahekord keeleüksuste vahel lauses ning kes esitab alistuse ja rektsioonivahekorra liigitusi. (Rätsep 1978: 63)

H. Rätsepa järgi on rektsiooni puhul tegemist **alistava vahekorraga** ehk **subordinatsiooniga**, kus üks vahekorra liikmetest on laiendatav, laiendust nõudev või laiendust lubav element, mida nimetatakse **põhisõnaks**, ja teine vahekorra liige on põhisõna laiendav element, mida nimetatakse **laiendiks**. Laiendamine seisneb põhisõna tähenduse lähemas piiritlemises, semantilises täiendamises mingi teise sõna lisamise teel. Üht põhisõna võib laiendada mitu laiendit. (Rätsep 1978: 63)

Laiendi vormi määravad põhisõna grammatilised või leksikaalsed ja semantilised omadused. Vastavalt sellele võib määrava iseloomuga alistava vahekorra jagada kaheks all-liigiks.

Kui laiendi vormi tingib määrava põhisõna grammatiline vorm, siis on tegemist **kongruentsi ehk ühildumisega** ja põhisõna grammatilisest vormist tingitud vormiga laiendit nimetatakse **kongruendiks ehk ühilduvaks liikmeks**. Selle vahekorra puhul öeldakse, et laiend kongruerub ehk ühildub põhisõnaga.

Kui põhisõna leksikaalsed, semantilised omadused tingivad laiendi grammatilise vormi või selle laiendi kuuluvuse teatud kindla grammatilise tunnusega klassi, siis on tegemist alistava vahekorra niisuguse liigiga, mida nimetatakse **rektsiooniks ehk sõltumiseks**. Rektsiooni kui vahekorra põhisõna nimetatakse **regeerivaks sõnaks** ning regeeriva sõna tähenduse poolt tingitud vormiga laiendit **seotud laiendiks**. Sel korral põhisõna regeerib laiendit. (Rätsep 1978: 64)

Seega on H. Rätsepa (1978: 64) käsitluses rektsioon selline alistav süntaktiline vahekord põhisõna ja laiendi vahel, kus põhisõna kui regeeriva sõna semantilised omadused või tähendus tervikuna tingivad laiendi grammatilise vormi või selle laiendi kuulumise teatud kindla grammatilise tunnusega klassi (substitutsiooniklassi).

4.3.1. Rektsiooni vahekorra all-liigitused eesti keeles

Sõltuvalt sellest, mis laiendi laiendivormi tingib regeeriv põhisõna, võib rektsioonivahekorra eesti keele lausetes liigitada edasi viide all-liiki (Rätsep 1978: 64):⁷

- 1) **Käänderektsioon**, kui regeeriva põhisõna tähendus tingib laiendi käändevormi, nt verb *austama* lauses *Me austame vanemaid* tingib seotud laiendi partitiivivormi.
- 2) **Kaassõnarektsioon**, kui regeeriva põhisõna tähendus tingib laiendi kaassõna valiku, nt verb *vastutama* lauses *Ametnikud vastutavad kartoteegi eest* tingib seotud laiendis esineva postpositsiooni *eest*.
- 3) **Infiinitvormirektsioon**, kui regeeriva põhisõna tähendus tingib laiendiks verbi infiniitvormi, nt verb *proovima* lauses *Peeter proovis künda* tingib seotud laiendiks teise verbi *da*-infinitiivi.

⁷ **Krista Kerge** rektsioonijaotust vt Kerge 2001: 18–19.

- 4) **Lause- ja lausungirektsioon**, kui regeeriva põhisõna tähendus tingib laiendiks mingit tüüpi lause või lausungi, nt verb *rääkima* lauses *Me rääkisime, et te olete oraator* tingib seotud laiendina kõrvallauset.
- 5) **Substitutsiooniklassi-rektsioon**, kui regeeriva põhisõna tähendus tingib laiendi kuulumise mingisse kindla grammatilise tunnusega substitutsiooniklassi, nt verb *rippuma* lauses *Seintel rippusid maalid* tingib seotud laiendi (*seintel*) kuulumise lokaali substitutsiooniklassi.

Eesti keele lausetes esinevad rektsioonivahekorrad võib liigitada nelja all-liiki, sõltuvalt sellest, missugusesse sõnaklassi kuulub regeeriv põhisõna (Rätsep 1978: 64–65):

- 1) **Verbirektsioon**, kui regeerivaks põhisõnaks on verbivorm, olgu see siis finiiitne või infiniitne. Nt verbivorm *peab kinni* lauses *Rektor peab kinni traditsioonidest* tingib elatiivset seotud laiendit.
- 2) **Substantiivirektsioon**, kui regeerivaks põhisõnaks on substantiiv. Nt substantiiv *vastuolu* lauses *Tekkis vastuolu juhtkonna ja revidentide vahel* tingib seotud laiendit kaassõnaga vahel.
- 3) **Adjektiivirektsioon**, kui regeeriv põhisõna on adjektiiv. Nt adjektiiv *teadlik* lauses *Organisatsiooni juhtima valiti ülesandest teadlik liige* tingib elatiivset seotud laiendit.
- 4) **Adverbirektsioon**, kui regeerivaks põhisõnaks on adverb. Nt adverb *kaugele* lauses *Käbi ei kuku kännust kaugele* tingib elatiivset seotud laiendit.

4.4. Rektsiooni mõistest vene allikates

Vene rektsioonikäsitus on eesti käsitlusest mõnevõrra erinev. Kui eesti keeles mõeldakse rektsiooni all sõltumist, siis vene keeles viitab mõiste *управление* juhtimisele, valitsemisele, seega põhisõna juhib sõltuvat sõna või valitseb seda. (Ratassepp 2003: 27)

Veera Belošapkova jt (2003: 639, viidatud Ratassepp 2003: 27 järgi) järgi on rektsiooni tavaliselt käsitletud sellise alistava seose liigina, mille puhul sõnaühendi peakomponent nõuab sõltuvalt sõnalt kindlat käänat eessõnaga või ilma. Selline

määratlus ei käi mitte kõigi traditsiooniliste rektsioonijuhtumite kohta, vaid ainult nende kohta, kus nimisõna käändevorm on sõltuva sõnana obligatoorne. Muu hulgas loeb traditsiooniline süntaks rektsiooni hulka ka need juhud, kus nimisõna käändevorm on vahetult motiveeritud tema poolt väljendatavast tähendusest; samuti kuuluvad siia need juhud, mille puhul nimisõna käändevorm ei ole kohustuslik.

Tervikuna on rektsioon selline seos, mis siirdub ühe sõna juurest teise juurde ehk peakomponendilt sõltuva komponendi juurde, nt *делать добро – делает добро – делающий добро* (ee *head tegema – teeb head - *head tegev, heategija*). Seega alistava sõna vorm ei mõjuta sõltuva sõna vormi. Eristatakse verbi- (nt *соответствовать требованиям – ee vastama nõudmistele*), nimisõna- (nt *вид спорта – ee spordiliik*), omadussõna- (nt *готовый к работе – ee valmis tööks*) ja määrsõnarektsiooni (nt *вдвоём с братом – ee kahekesi vennaga*). (Belošapkova jt 2003: 640–641)

Lev Novikovi (1999: 601) järgi on rektsioon selline grammatilise seose väljendamise viis, mille puhul on sõltuv sõna kindlas käändelises või prepositsioonilis-käändelises vormis nimisõna, põhisõnana võivad olla aga erinevad sõnaliigid. Põhisõna on see, mis võib grammatiliselt muutuda, sõltuva sõna vormi omavoliliselt muuta ei saa: *читал (читаешь, читал бы мне) газету* (mitte **газета, газетой*) ee *luges (loed, loeksid jne) ajalehte*.

Kõige põhjalikuma rektsioonikäsitluse annab **Russkaja grammatika** (1982: 25), mille järgi verbirektsioon on selline alistasseos, mille puhul verbist sõltuv sõna on obliikvakäändes (*косвенный падеж*) ning seejures tekivad objekti- või täiendivahekorrad (*восполняющие отношения*). Verbirektsioon võib olla **prepositsioonita** (*беспредложное*) või **prepositsiooniline** (*предложное*), **ühekordne** (*одиночное*) või **kahekordne** (*двойное*), **variatiivne** või **mitte-variatiivne**. Verbirektsiooni puhul eristatakse **tugevat** ja nõrka **rektsiooni**. Tugeva rektsiooni kuuluvad kõik täiendi-, objektivahekorrad ja kompleksed vahekorrad (nt *стать учителем* (ee *saada õpetajaks*), *нарваться на неприятность* (ee *rahandusesse sattuma*), *забежать за ограду* (ee *jooksma tara taha*)). Nõrka verbirektsiooni kuuluvad kõik objektivahekorrad, mis ühilduvad atribuudivahekorradega (nt *работать топором* (чем? и как?) (ee *töötama kirvega (millega? ja kuidas?)*), *раздразниться*

отказом (чем? и почему?) (ee ärrituma äraütlemisest (millest? ja miks?)), прухать за вещами (за чем? и зачем?) (ee tulema asjade järele (mille järele?) ja miks?)).

Ühekordne verbirektsioon võib olla nii prepositsiooniline kui prepositsioonita, kusjuures mõlemad võivad olla nii tugevad kui nõrgad.

Ühekordse tugeva **prepositsioonilise verbirektsiooni** puhul on verbi prefiks tihti dubleeritud prepositsiooniga (nt *освободиться от чего-н. (ee vabanema millest?), отличать от кого-чего-н. (ee erinema kellest? millest?), дотянуться до кого-чего-н. (ee ulatuma milleni?), протестовать против чего-н. (protesteerima mille vastu?), влюбиться в кого-н. (ee armuma kellesse?), смириться с чем-н. (ee leppima millega?)).* Objektil on sellisel juhul eemaldamise, kõrvaldamise või lähenemise tähendus. Teistel juhtudel määrab tugevat prepositsioonilist seost verbi leksikaalne semantika (nt *избавиться от кого-чего-н. (ee vabanema kellest? millest?), зависеть от кого-чего-н. (ee sõltuma kellest? millest?), надеяться на кого-что-н. (ee lootma kellele? / kelle peale? millele? / mille peale?), общаться, знакомиться с кем-н. (ee suhtlema, tutvavaks saama kellega?)).* Tugeva prepositsioonilise rektsiooni vahekorrad on paljudes juhtudes variatiivsed. (RG 1982: 27–30)

Ühekordse tugeva **prepositsioonita** verbirektsiooni puhul määrab verb laiendi olemasolu akusatiivis, genitiivis, daativis ja instrumentaalis, kusjuures nendel juhtudel luuakse objektivahekorrad (nt *любить, ненавидеть кого-что (ee armastama, vihkama keda?), доверять кому-чему-н. (ee usaldama keda? mida?), радоваться кому-чему-н. (ee rõõmustama kelle, mille üle?), интересоваться кем-чем. (ee huvituma kellest? millest?));* genitiivi, daativi ja instrumentaali korral aga lisaks ka täiendivahekorrad (nt *стоять кого-чего-н. (ee väärt olema keda? mida?), соответствовать чему-н. (ee vastama millele?), стать кем-чем (ee saama kelleks? milleks?)).* (RG 1982: 25–27)

Kahekordse verbirektsiooni puhul sõltuvad verbist kaks objektitähendusega noomenivormi või üks objektitähendusega, teine objekti täiendava tähendusega. Kahekordne verbirektsioon võib olla **prepositsiooniline** (nt *переехать с чего-н. на что-н. (ee kolima kust? kuhu?), беседовать с кем-н. о чем-н. (ee vestlema kellega? millest?)), prepositsioonilis-prepositsioonita (nt *ожидать чего-н. от кого-н. (ee ootama mida? kellelt?), менять кого-что-н. на кого-что-н. (ee vahetama keda?**

mida? milleks? mille vastu?)) ja prepositsioonita (nt рассказать, дарить что-н. кому-н. (ee jutustama, kinkima mida? kellele?)). (RG 1982: 31–34)

Variatiivse verbirektsiooni puhul varieeruvad tavaliselt kaks, kuid võib ka kolm, neli, vahel isegi viis või kuus sõltuvat vormi. Varieeruvad vormid võivad olla teisikud (nt *говорить о чем – про что (ee rääkima millest?)*) või erineda tähenduste varjundite poolest. Varieeruda võivad **prepositsioonita käänded** (nt *ждать поезд / поезда (ee ootama rongi), дать сахар / сахару (ee andma suhkrut)*), **prepositsioonita ja prepositsioonilised käänded** (nt *хвастаться кому-н. / перед кем-н. (ee kiitlema kelle ees?), приготовить что-н. кому-н. / для кого-н. (ee valmistama mida? kellele?)*) ja **prepositsioonilised käänded** (nt *требовать чего-н. у кого-н. / от кого-н. (ee nõudma mida? kellelt?), беспокоиться за кого-что-н. / о ком-чем-н. (ee muretsema mille pärast?)*). (RG 1982: 35–39)

4.4.1. Rektsiooni all-liigitus vene keeles

Mihhail Šeljakin jaotab vene keele rektsioone järgmisteks (Šeljakin 2002: 214; 1993: 221):

- 1) **prepositsioonita**, nt *Шофёр починил машину (ee Autojuht parandas auto ära)*, ja **prepositsiooniline**, nt *Брат познакомил меня со своим другом (ee Vend tutvustas mulle oma sõpra)*.
- 2) **verbirektsioon**, nt *Он хорошо управлял машиной (ee Ta juhtis autot hästi)*, ja **käändsõnarektsioon**, nt *Ремонт машины (ee autoremont)*, *Наш край богат озёрами (ee Meie kant on rikas järvede poolest)*.
- 3) **obligatoorne ehk tugev**, nt *Он боится холода (ee Ta kardab külma)*, ja **fakultatiivne ehk nõrk**, nt *подарить книгу на память (ee raamatut mälestuseks kinkima)*.
- 4) **ühekordne**, nt *Мальчик поймал рыбу (ee Poiss püüdis kala kinni)*, **kahekordne**, nt *Он подарил книгу другу (ee Ta kinkis sõbrale raamatu)*, **kolmekordne**, nt *Учитель перевел предложение с русского языка на немецкий (ee Õpetaja tõlkis lause vene keelest saksa keelde)*.

4.5. Kokkuvõte rektsioonikäsitlustest

Eesti ja vene keele rektsioonikäsitluste terminoloogilised vastavused on esitatud tabelis 6.

Tabel 6. Eesti ja vene verbirektsioonikäsitlus (Ratassepp 2005: 29)

EESTI VERBIREKTSIOON	VEENE VERBIREKTSIOON
käänderektsioon	prepositsioonita käänderektsioon
kaassõnarektsioon	prepositsiooniline käänderektsioon
infiniitvormi rektsioon	külgnemine
obligatoorne laiend	tugev rektsioon: ühekordne, kahekordne, kolmekordne
fakultatiivne laiend	nõrk rektsioon

5. Vene emakeelega üliõpilaste eesti keele verbireksiooni omandamine

5.1. Materjal ja informandid

Käesoleva magistritöö empiiriline materjal on pärit verbireksioonitesti vastustest. Informantideks on 13 uurimuses osalenud Tartu Ülikooli eesti keele (võõrkeelena) eriala vene emakeelega üliõpilast. Kuna töö eesmärgiks on vaadelda emakeele mõju ja sihtkeele oskuse seost õppijate eesti keele oskuste arenedes, kasutatakse pikiuurimust, kus samade informantide keelekasutust jälgitakse aastase perioodi jooksul. Materjali koguti esimest korda 2005. aasta kevadel eesti keele (võõrkeelena) eriala esimese kursuse üliõpilastelt. Aastase distantsi lõppstaadiumiks on vastavalt 2006. aasta kevad, kui informandid on teise kursuse üliõpilased ja saanud ülikoolis aasta eesti keele alast õpetust. Kuigi esimesel korral on testivastused saadud 22 testitäitjalt, käsitletakse käesolevas töös 13 informandi keeleainest. Informantide lõplikul valikul on kriteeriumiks asjaolu, et nad jätkavad samal erialal ja on täitnud testi nii 2005. kui ka 2006. aastal.

Uurimuse eesmärgil koostatud rektsioonitesti on valitud 47 erinevat verbi. Nendest 42 on tegusõnad, mille rektsioon on eesti ja vene keeles erinev, seega võib nende verbidega lausetes esineda interferents. Viis verbi sarnase rektsiooniga eesti ja vene keeles (*hindama, kahtlema, pakkuma, selgitama, unistama*) võimaldavad vaadata, millest lähtutakse juhul, kui emakeeles ja sihtkeeles on sarnane konstruktsioon. Testi on valitud sagedasema ja harvema kasutusega tegusõnu. Eesti kirjakeele sagedussõnastikust võib leida saja sagedamini kasutatava sõna hulgast siinses testis esinevatest sõnadest järgmised: *jääma, leidma, käima* (EKS 2002: 139–140). Tuhande sagedasema sõna hulgas on lisaks eelmainitule *soovitama, aitama, lugema, surema, paigutama, vahetama, lahkuma, puuduma, pakkuma, sõitma, selgitama, keelama, unustama, jätma, ostma, segama, kuulma* (EKS 2002: 141–153).

Verbide valikul on toetunud eesti keelt võõrkeelena õppijatele mõeldud Raili Pooli verbireksiooniraamatule (Pool 1999). Vene rektsiooni kohta küsimuste tekkimise korral

on olnud abi D. Rozentali (1988) teatmikust „Пунктуация и управление в русском языке.” Eesti ja vene keele käändesüsteemi kõrvutamisel on lähtunud Irina Külmoja jt (2003) eesti-vene kõrvutava grammatika teatmikust ning põhjalikust Eduard Pälli jt (1962) „Eesti ja vene keele kõrvutavast grammatikast.” Testivastuste analüüsimisel lähtutakse eesti kirjakeele normist, vaatamata emakeelekõnelejate tendentsile kasutada mõnda testis olevatest verbidest kirjakeele normist erineva rektsiooniga. Sarnast kasutust teise keele kõnelejal loetakse käesolevas töös valeks. Verbirektsioonitest koosneb 47 lausest, mis jagunevad kolmeks osaks. Esimesse ossa on paigutatud 19 venekeelset lauset, mis tuli informantidel tõlkida eesti keelde. Testi teises osas on 15 kolme valikvastusega lausest koosnev ülesanne. Selle koostamisel on lähtunud põhimõttest, et ühes valikvastustest oleks lauses sisalduva verbi sihtkeelepärane laiend, teises informantide emakeele ehk vene keele rektsioonist lähtuv laiend, mille valikul on vastaja emakeele mõju märgatav, ja kolmandas valikvastuses on mingis muus käändes olev laiend, mis ei lange kokku ei eesti ega vene rektsiooniga. Testi kolmandas osas on 13 lausest koosnev grammatilise korrektsuse hindamise ülesanne, kus vastajatel tuleb otsustada, kas esitatud laused on nende arvates grammatiliselt õiged või valed ja vajadusel parandada vead. Testi viis läbi kas käesoleva töö autor ise praktilise eesti keele tunnis või aine õppejõud kokkuleppel testi koostajaga, testi täitmisele kulus 30 minutit. 2005. ja 2006. aastal läbi viidud testid ei erinenud. Informantide keeleoskuse arengu uurimise huvides paluti informantidel täita samasugune test, et nende vastused nii esimesel aastal kui ka aasta möödudes oleksid omavahel võrreldavad.

Analüüsitav materjal esitatakse töös järgnevalt. Kõigepealt tegeldakse rektsioonitesti tulemuste analüüsimisega testi osade kaupa, seejärel tehakse üldiseid kokkuvõtteid verbirektsiooni omandamise kohta. Erilist tähelepanu osutatakse interferentsi- ja muudest põhjustest tehtud vigade suhetele. Individuaalne lähenemine informantide keelekasutuse käsitlemisele võimaldab teha tähelepanekuid kivinemise-eelse nähtuse – stabiliseerumise kohta. Analüüs keskendub rektsioonivigadele, muudele vigadele (objekt, sõnajärg, leksika jne) tähelepanu ei pöörata.

5.2. Rektsioonitesti analüüs

5.2.1. Testi I osa

Testi esimest osa (19 tõlkelauset) analüüsitakse lausete kaupa, lähtudes sellest järjestusest, milles laused on testis toodud. Erandiks on esimene ja üheksas lause, milles on eesti ja vene keeles sarnase rektsiooniga verbid ja mida käsitletakse eraldi peatükis. Ülejäänud 17 verbil on kõigil eesti ja vene keeles erinev rektsioon. Analüüsimisel tuuakse kõigepealt paksemas kirjas venekeelne lähtelause, mille järel on ootuspärane tõlkelause. Mõne verbi puhul on sulgudes veel ära toodud teine sobiv tõlkevariant. Edasi näitavad numbrid õigete ja valede vastuste arvu. Mõne lause juures on õigete ootuspäraste variantide kõrval märgitud ka muude sobilike variantide arv. Valed vastused jagunevad interferentsivigadeks, muudest põhjustest tingitud vigadeks ja poolikult tõlgitud või tõlkimata lauseteks. Arvudele järgneb tabel, milles esitatakse materjali täiuslikkuse ja informantide keelelise arengu näitlikkuse huvides kõigi informantide vastused nii esimesel kui ka teisel aastal (eri informantide variandid on tähistatud tähtedega A – O) ning tulemused (T): Õ – õige, S – muu sobilik, I – interferentsiviga, M – muu viga (mitte-interferentsiviga), P – poolikult tõlgitud lause, T – tõlkimata lause). 2005. ja 2006. aasta tulemused on ära toodud kõrvuti vastuste võrdlemise huvides. Tabeli all analüüsitakse lauset ja püütakse seletada vigade põhjusti. Iga lause analüüsiosa lõpus on eraldi välja toodud veatüübid. Testi I osa analüüsi lõpus on tabelina toodud kogu osa tulemused (sarnase rektsiooniga verbide kasutus kaasa arvatud).

2. Не стоит злоупотреблять доверием друзей.

Ei tasu kuritarvitada sõprade usaldust.

2005. aasta:

1. Õiged 4
2. Valed 9
 - Interferentsivead 4
 - Muud 1

- Poolikult tõlgitud, tõlkimata 4

2006. aasta:

1. Õiged 3
2. Valed 10
 - Interferentsivead 3
 - Muud 3
 - Poolikult tõlgitud, tõlkimata 4

Inf	2005. aasta		2006. aasta	
	tõlge	T	T	tõlge
A	Ei tasu kuritarvitama sõprade usaldust.	Õ	P	Ei maksa ... oma sõprade usaldusega.
B	Ei tasu kuritarvitada sõbrade usaldusega.	I	I	Ei ole tarvis kuritarvitada sõprade usaldusega.
C	Ei tohi oma sõprade usaldust kuritarvitada.	Õ	I	Pole vaja kuritarvitada sõprade usaldusega.
D	Pole vaja kuritarvitada sõbra usaldustega.	I	I	Ei maksa kuritarvitada sõprade usaldusväärusega.
E	Ei maksa kuritarvitada sõprade usaldust.	Õ	Õ	Ei tasu sõprade usaldust kuritarvitada.
F	Ei tasu...	P	Õ	Ei tasu kuritarvitada oma sõprade usaldust.
G	Ei maksa kuritarvitada sõprade usaldust.	Õ	M	Ei tasu sõprade usalduse kurja tarvitada.
H	Ei maksa oma sõprade usaldusega...	P	M	Ei tohi sõprade usaldust raisata. (?)
K	Ei tasu kuritarvitama sõprade usaldusega.	I	Õ	Ei tasu kuritarvitseda sõprade usaldust.
L	Ei tule tarveta sõprade usaldusega.	M	M	Ei tasu ülekasutada sõprade usaldust.
M	See ei ole väärisk asi – oma sõprade uskusega kuritarvitada.	I	P	Sõprade usaldust ei tasu...
N	Ei tohi sõbruste usaldusega...	P	P	Ei tohi sõpru usaldusega...
O		T	P	Ärge raisage oma sõprade...

Verbide *kuritarvitama* ja *злоупотреблять* rektsiooni erinevus on selles, et eesti keeles nõuab verb laiendit partitiivis (keda? mida?), vene keeles aga instrumentaalis (kellega? millega?). Vene rektsiooni mõju on tunda komitatiivis laiendi kasutamise puhul, nt **Ei tasu kuritarvitada sõbrade usaldusega*. Tõlkelausete analüüsimisel on õigeks loetud need laused, kus laiend on partitiivis, pööramata tähelepanu infinitiivi vormi valikule, morfoloogiavigadele ja nendele leksikavigadele, millest on näha, et silmas peetakse õiget vormi. Verbi tõlkimine tekitas vastajatel korduvalt raskusi, seda on näha poolikult

tõlgitud või tõlkimata lausete arvust, millele lisanduvad leksika tundmatusest tulenevad muudeks vigadeks liigitatud vead (esimesel aastal **Ei tule tarveta sõprade usaldusega*, teisel aastal **Ei tohi sõprade usaldust raisata*, **Ei tasu ülekasutada sõprade usaldust*). Kahes viimases näites on laiend küll partitiivis, kuid seda ei loetud õigeks, kuna verbi valik on vale. Üks kord on tehtud verbi kirjutamisel kirjapildi viga (**kurja tarvitada*), millest on ilmne, et informant pidas silmas küll õiget verbi, kuid genitiivse laiendi tõttu on lause liigitatud muudest põhjustest tehtud valede vastuste ritta. On märkimisväärne, et selle vea teinud informant kasutas esimesel aastal õiget partitiivset reksiooni. Eeldan, et aastaga saadud teadmised totaal- ja partsiaalobjekti kohta võisid sel juhul informanti eksitada, kui ta otsustas genitiivse laiendi kasuks. Isegi kui ta lähtus objekti kasutamise reeglitest, mis antud juhul küll abiks ei osutunud, ei pööranud ta tähelepanu asjaolule, et eitus tingib eesti keeles partitiivse laiendi olemasolu. Veel kahel informandil, kes andsid esimesel aastal õiged vastused, tekkis teisel aastal aga raskusi. A-informant ei osanud verbi tõlkida ja C-informanti mõjutas emakeel. Informantidel B ja D, kes tegid esimesel aastal interferentsivea, püsis emakeele mõju ka aasta möödudes, informanti K ei mõjutanud teisel aastal esimesega võrreldes emakeel, M-informant ei osanud aga teisel aastal hoopis verbi tõlkida.

Veatuübid:

1. kuritarvitama + komitatiiv
2. kuritarvitama + genitiiv
3. väär verb (*tarveta, raisata, ülekasutada*).

3. Вся семья заболела гриппом.

Kogu perekond haigestus grippi. (Kogu pere jäi grippi. Kogu pere nakatus grippi.)

2005. aasta:

1. Õiged 5 + Sobilikud 2
2. Valed 6
 - Interferentsivead 2
 - Muud 4

2006. aasta:

1. Õiged 10
2. Valed 3

- Interferentsivead 2
- Muud 1

Inf	2005. aasta		2006. aasta	
	tõlge	T	T	tõlge
A	Kõik pere haigestus grippi.	Õ	M	Kõik pere jäi haigeks grippi.
B	Kogu perekond põeb grippi.	M	Õ	Terve perekonda haigestus grippi.
C	Kogu perekond haigestus, põeb grippi.	Õ	Õ	Kogu pere jäi grippi.
D	Kõik perekond haigestus grippiga.	I	Õ	Kõik perekond haigestus grippi.
E	Kõik perekond haigestus grippi.	Õ	Õ	Kogu pere haigestus grippi.
F	Terve pere jäi haigeks gripiga.	I	Õ	Kogu pere haigestus grippi.
G	Terve perekond nakkatus grippi.	S	Õ	Terve perekond haigustas grippi.
H	Terve perekond nakatus grippi.	S	Õ	Terve perekond haigestus grippi.
K	Terve perekond haigestus grippi.	Õ	Õ	Terve pere haigestus grippi.
L	Kõik perekond jäi haigeks grippi.	M	I	Terve perekond jäi gripiga haigeks.
M	Kogu pere pões grippi.	M	Õ	Kogu pere haigestus grippi.
N	Kogu perekond sai grippi.	M	I	Kogu perekond jäi grippiga haigeks.
O	Terve perekond on haigestunud grippi.	Õ	Õ	Terve perekond on haigestunud grippi.

Lause analüüsimisel loeti õigeks vastuseks *haigestuma*-verbi (ja kirjaõppiveaga *haigustama*-verbi) illatiivse laiendiga kasutus, interferentsiveaks vene keele *заболеть*-verbi instrumentaalis olevast laiendist mõjutatud eesti keeles komitatiivi kasutus (millega?). Õigete, ootuspäraste vastuste kõrval on *haigestuma*-verbi juures loetud õigeks ka informandi G ja H esimesel aastal *nakatuma*-verbi illatiivse rektsiooniga kasutus, verbi ortograafiaviga arvestamata. Interferentsivigade arv on sama nii esimesel kui ka teisel aastal, kuid vead ei ole pärit samadelt informantidelt. Esimesel aastal vea teinud üliõpilased D ja F on teisel aastal näidanud õiget rektsioonikasutust. Teise aasta interferentsivead pärinevad informantidelt, kelle eelmise aasta vastused kuulusid muude vigade gruppi. Muudest vigadest kaks on põhjustatud esimesel aastal vale verbi valikust. Näiteks on L-vastaja pannud ühte kaks erinevat võimalust eesti keeles haigestumise kohta ütlemiseks. Kuigi *haigeks jääma* ja *jääma grippi* on tavalised eestikeelsed väljendid, ei ole nad samas lauses koos kasutatuna vastuvõetavad, erinevalt nende venekeelsete vastete kasutusest. Seda peensust ei pruugi keeõppijad alati teada

ja keeleõpetamisel tasub sarnastele juhtumitele erilist tähelepanu pöörata. B- ja M-informandid on püüdnud esimesel aastal väljendada näitelause mõtet teiste sõnadega, kus lisandub ka erinev aspekt, nt *Kogu perekond põeb grippi*. Lause on grammatiliselt õige, kuid tõlge ei ole ootuspärane ja ei kanna verbi *haigestuma* rektsiooni, mistõttu neid juhtumeid õigeks ei loetud ja on liigitatud muude vigade hulka. Ei ole välistatud, et vastajad ei tundnud *заболеть*-verbi eestikeelset vastet. Aasta möödudes kasutasid informandid õiget verbi ja rektsiooni. Siinkohal tõstaksin veel esile noomeni *gripp* grammatilise homonüümsuse partitiivis ja illatiivi lühivormis. Esimesel aastal tõlkis C-informant verbi kaksiti: *haigestus, põeb*, kasutades laiendit, mille käänat tuleks esimese verbi puhul tõlgendada illatiiviks, teise puhul partitiiviks. Arvatavasti teeb informant kahe verbi rektsiooni vahel vahet ja lause on loetud õigeks.

Veatüübid:

1. haigestuma + komitatiiv, jääma haigeks + komitatiiv
2. muu verb (*põeb*)
3. väär verb (*sai grippi, jäi haigeks grippi*).

4. Спортсмены собрались на стадионе.

Sportlased kogunesid staadionile.

2005. aasta:

1. Õiged 2
2. Valed 11
 - Interferentsivead 10
 - Muud 1

2006. aasta:

1. Õiged 3
2. Valed 10
 - Interferentsivead 8
 - Muud 2

Inf	2005. aasta		2006. aasta	
	tõlge	T	T	tõlge
A	Sportlased kogunesid staadionile.	Õ	I	Sportlased kogunesid staadionil.
B	Sportlased kogunesid stadionil.	I	I	Sportlased kogunesid staadionil.

C	Sportlased kogunesid staadionil.	I	I	Sportlased kogunesid staadionil.
D	Sportlased kogunesid stadioonil.	I	M	Sportlased kogunesid stadioonis.
E	Sportlased kogunesid staadionil.	I	Õ	Sportlased kogunesid staadionile.
F	Sportlased kogunesid stadioonil.	I	I	Sportlased kogunesid stadioonil.
G	Sportlased kogunesid staadionil.	I	I	Sportlased kogunesid staadioni peal.
H	Sportlased kogusid stadioonile.	Õ	Õ	Sportlased kogusid staadionile.
K	Sportlased kogunesid staadionil.	I	I	Sportlased kogunesid staadionil.
L	Sportlased kogusid staadionil.	I	I	Sportlased kogunesid staadionil.
M	Sportlased kogusid stadiooni.	M	Õ	Sportlased kogunesid staadionile.
N	Sportlased kogusid stadioonil.	I	I	Sportlased kogunesid staadionil.
O	Sportlased kogunesid stadioonil.	I	M	Sportlased kogunesid stadioonis.

Kui eesti keeles kogunetakse kuhu?, siis vene keeles alati kus?. Teatud tingimustes võiks ka eesti keeles kasutada kus?-küsimusele vastavat laiendit, kuid konteksti puudumisel on antud lauses ainsaks vastuvõetavaks rektsiooniks loetud allatiivi ja interferentsiveaks laiendit adessiivis. Verbi *kogunema* transitiivse vaste – *koguma* – esinemist valeks ei peeta, kuna vastajad mõtlesid nähtavasti õiget verbi, aga ei osanud transitiivse ja intransitiivse verbi vahel vahet teha, mis ei ole käesoleva töö seisukohast kõige olulisem. Nagu tabelist on näha, on emakeele mõju *kogunema*-verbi rektsiooni kasutuses üsna suur, seda nii esimesel aastal kui ka aasta möödudes. Algul anti vaid kaks õiget vastust (A ja H) ja ainult üks nendest (H) vastas õigesti ka järgmisel aastal, A-informandi valikut mõjutas aasta möödudes emakeel, aga võib-olla ka see, et eestlased ise varieerivad sellises kontekstis adessiivi-allatiivi kasutust. Teise aasta õigete vastuste arv on suurenenud ühe võrra, E-informandi algse interferentsivea ja M-informandi muu vea asemele tuli õige, sihtkeelepärane kasutus. M-informandi algse vea põhjuseks on arvatavasti sise- ja väliskohakäänete mitte eristamine, kuna lauses kasutatud laiend vastab küll küsimusele kuhu? (vormihomonüümiast tingitud genitiivse laiendi kasutus on välistatud), aga *staadion*-nimisõna puhul ei ole sisekohakäände tarvis sobilik. Esimesel aastal interferentsivea teinud kaks informanti (D ja O) ei vastanud ka järgmisel aastal õigesti, nende inessiivi kasutus on loetud muuks veaks. *Staadion*-noomeni õigekiri osutus vastajatele väga problemaatiliseks ja tekitas rohkesti

vigu, nendele vaatamata on analüüsis pööratud tähelepanu käändelõpule ja vastus loetud õigeks või valeks rektsiooni seisukohast.

Veatüübid:

1. kogunema + adessiiv
2. kogunema + mille peal?
3. kogunema + illatiiv
4. kogunema + inessiiv.

5. Книга осталась на столе.

Raamat jäi lauale. / Raamat jäi laua peale.

2005. aasta:

1. Õiged 10
2. Valed 3
 - Interferentsivead 2
 - Muud 1

2006. aasta:

1. Õiged 5
2. Valed 8
 - Interferentsivead 3
 - Muud 5

Inf	2005. aasta		2006. aasta	
	tõlge	T	T	tõlge
A	Raamat jäi lauale.	Õ	M	Raamat jäi lauda.
B	Raamat jäi laua peale.	Õ	I	Raamat jäi laua peal.
C	Raamat jäi lauale.	Õ	Õ	Raamat jäi lauale.
D	Raamat jäi lauda.	M	I	Raamat jäi laua peal.
E	Raamat jäi lauale.	Õ	Õ	Raamat jäi lauale (laua peale).
F	Raamat jäi lauale.	Õ	M	Raamat jäi lauda.
G	Raamat jäi laua peale.	Õ	Õ	Raamat jäi laua peale.
H	Raamat jäi lauale.	Õ	M	Raamat jäi lauasse.
K	Raamat jäi lauale.	Õ	M	Raamat jäi lauda.
L	Raamat jäi laual.	I	M	Raamat jäi laua.
M	Raamat jäi lauale.	Õ	Õ	Raamat jäi laua peale.

N	Raamat jääs laual.	I	I	Raamat jäi laual.
O	Raamat jäi lauale.	Õ	Õ	Raamat jäi lauale.

Jääma-verbi õige rektsiooni kasutuses on käesoleva uurimuse informantidel aja möödudes märgatav tagasilangus. Kui esimesel aastal valis kümme vastajat sihtkeelepärase allatiivse rektsiooni, siis järgmisel aastal vähenes õigete vastuste arv viieni. Ülejäänud viit asendasid adessiivis interferentsivead ja muudeks liigitatud vead. Esimese aasta testides tehti antud lauses kaks interferentsiviga, N-informandil püsis see ka järgmisel aastal, L-informandi valikut aga emakeel enam ei mõjutanud, kuid miks on laiend pandud genitiivi, on raske seletada. Võib-olla mõtles ta lühikest illatiivi, kuid tegi ortograafiavea. Samuti jääb arusaamatuks, miks õiget rektsiooni osanud B-informanti on hiljem eksitanud emakeel. Veel neli esimesel aastal allatiivi tarvitanud informanti (A, F, H, K) otsustasid järgmisel aastal illatiivi kasuks. Illatiivi pikas ja lühivormis laiendite rektsioonivead on loetud muude vigade hulka. Illatiivi kasutus näitab ikkagi *jääma*-verbi laiendi kuhu?-küsimusele vastamise tundmist, kuid siin kas ei tehta vahet sise- ja väliskohakäänete vahel või toetutakse osaliselt emakeelele, kus on täiesti võimalik öelda: *в столе* (ee *lauas*), tähendandes sellega lauasahtlit. Päril interferentsiveaks ei ole seda peetud illatiivse käändelõpuga laiendi kasutuse tõttu.

Veatuübid:

1. jääma + adessiiv
2. jääma + mille peal?
3. jääma + illatiiv
4. jääma + genitiiv.

6. Советую тебе читать эстонские газеты.

Soovitan sul lugeda eestikeelseid ajalehti.

2005. aasta:

1. Õiged 2
2. Valed 11
 - Interferentsivead 9
 - Muud 2

2006. aasta:

1. Õiged 2 + Sobilikud 1
2. Valed 10
 - Interferentsivead 9
 - Muud 1

Inf	2005. aasta		2006. aasta	
	tõlge	T	T	tõlge
A	Soovitan sulle lugeda eesti keelsi ajalehti.	I	Õ	Soovitan sul lugeda eesti keelsi ajalehti.
B	Soovitan sulle lugeda eesti keelseid ajalehti.	I	I	Soovitan sulle lugeda eesti keelseid ajalehti.
C	Soovitan sul lugeda eesti ajalehti.	Õ	Õ	Soovitan sul lugeda eesti ajalehte.
D	Soovitan sul lugeda eestikeelseid ajalehte.	Õ	I	Soovitan sulle lugeda eesti keelseid ajalehti.
E	Soovitan sulle eesti ajalehti lugeda.	I	I	Soovitan sulle eesti ajalehti lugeda.
F	Ma soovitan sulle lugeda eesti keelseid ajalehti.	I	I	Soovitan sulle eesti ajalehti lugeda.
G	Soovin sulle lugeda eesti ajalehti.	I	I	Soovitan sulle eesti ajalehti lugeda.
H	Soovitan sulle eestikeelseid ajalehti lugeda.	I	I	Soovitan sulle lugeda eesti ajalehti.
K	Soovitan sulle lugeda eesti ajalehte.	I	I	Soovitan sulle lugeda eestikeelseid ajalehti.
L	Ma soovitan sulle lugeda eestikeelseid ajalehti.	I	M	Ma nõustan sind eestikeelseid ajalehti lugeda.
M	Soovitan sulle eesti ajalehesid lugeda.	I	I	Soovitan sulle lugeda eesti ajalehti.
N	Nõustan sulle eesti keelde ajalehte lugeda.	M	S	Annan sulle nõu, lugeda eesti ajalehteid.
O	Ma nõuan sulle lugeda eesti ajalehed.	M	I	Soovitan sulle lugeda eesti ajalehed.

Eesti keeles kannab verb *soovitama* kahte rektsiooni: kas soovitatakse midagi kellele või soovitatakse kellelgi midagi teha. Esimesel juhul kasutatakse objekti (mida soovitatakse?) ja isikut näitavat laiendit allatiivis (kellele soovitatakse?), teisel juhul valitakse *da*-infinitiivi vorm ja laiend adessiivis. Vene keeles seda eristust ei ole ja mõlemal juhul on tegemist daativis laiendiga, mis eesti keelde ülekantuna realiseerub allatiivina.

Käesoleva verbi rektsiooni kasutuses domineerib tugev emakeele mõju ja interferentsivigade arv püsib. Üheksast seitse on teinud samu vene keele mõjust tingitud vigu mõlemal korral. A-informandi interferentsivea asemele tuli sihtkeelepärane kasutus, L-informandil pole teisel aastal emakeele mõju märgata, kuid vale verbi valiku

tõttu õigeks vastuseks seda lugeda ei saa. D-informandil tuli järgmisel aastal õige vastuse asemele interferentsiviga. Kõigi muude vigade põhjuseks on vale verbi valik, O-informant oskas küll aasta möödudes *soovitama*-verbi, kuid mitte selle rektsiooni. N-informant ei kasutanud teisel aastal ootuspärast *soovitama*-verbi, vaid selle sünonüümi *nõu andma*. Lause on loetud muuks sobilikuks variandiks, kuigi *soovitama*-verbi rektsiooni valitud verb siiski ei kannu. Analüüsimisel ei pööratud tähelepanu objektnoomeni arvule ega käändelõpu morfoloogiavigadele. Infinitiivi valikus vigu ei tehtud.

Veatüübid:

1. soovitama + allatiiv
2. muu verb (*nõustama, nõudma*).

7. Юрий женился на Марии.

Jüri abiellus Mariga.

2005. aasta:

1. Õiged 10
2. Valed 3
 - Muud 3

2006. aasta:

1. Õiged 12
2. Valed 1
 - Muud 1

Inf	2005. aasta		2006. aasta	
	tõlge	T	T	tõlge
A	Jüri abiellus Mariga.	Õ	Õ	Jüri abiellus Mariga.
B	Juri abielus Mariga.	Õ	Õ	Jüri abielus Mariga.
C	Jüri abiellus Mariga.	Õ	Õ	Juri abiellus Mariga.
D	Juri abiellus Mariga.	Õ	Õ	Jüri abiellus Mariga.
E	Jüri abiellus Mariga.	Õ	Õ	Jüri abiellus Mariga.
F	Jüri abielus Mariga.	Õ	Õ	Juri abielus Mariga.
G	Jüri abiellus Mariga.	Õ	Õ	Jüri abiellus Mariga.
H	Jüri läks Marile naisele.	M	Õ	Jüri abielus Mariga.

K	Jüri abiellus Mariga.	Õ	Õ	Jüri abiellus Mariga.
L	Juri abielus Mariga.	Õ	Õ	Jüri abielus Mariga.
M	Juri võtas Mari abikaasaks.	M	Õ	Jüri abiellus Mariga.
N	Jui abiellus Mariga.	Õ	Õ	Juri abiellus Mariga.
O	Juuri abielus Marisse.	M	M	Juri abielus Marisse.

Eesti verbi *abielluma* tõlgitakse vene keelde kahe tegusõnaga: kui abielluja on mees, siis *жениться на ком?*, kui naine, siis *выходить замуж за кого?*. Kuna lauses on tegemist meessoost abiellujaga, oleks tunda vene keele rektsiooni mõju adessiivis laiendi kasutamise puhul: **Jüri abiellus Maril*, kuid interferentsivigu antud verbi rektsioonis esile ei tule. Küll on tehtud muid vigu. O-informandil stabiliseerus illatiivne rektsioon, H- ja M-informandi esimese aasta vead teisel ei esine. Lauses **Jüri läks Marile naisele* on ilmselt segi aetud kaks erineva tähendusega väljendit: *naiseks võtma* ja *mehele minema*, mistõttu lause mõte on valeks muutunud. Lause **Juri võtas Mari abikaasaks* pakkuja on tõenäoliselt lähtunud verbist *naiseks võtma*, kuid sõnade *võtma* ja *abikaasa* kollokatsioon ei ole tavapärane, mistõttu lause on liigitatud muude valede vastuste ritta. Palju kasutati sõna *abielus* pro *abiellus*, kuid lauset *Jüri abielus Mariga* ei ole valeks loetud, sest verb ja rektsioon on õiged.

Veatüübid:

1. abielluma + illatiiv
2. väär verb (*läks naisele*)
3. mitteootuspärane tõlge (*võtas abikaasaks*).

8. Все завидуют её красоте.

Kõik kadestavad tema ilu.

2005. aasta:

1. Õiged 8
2. Valed 5
 - Interferentsivead 2
 - Poolikult tõlgitud 3

2006. aasta:

1. Õiged 6
2. Valed 7

- Interferentsivead 3
- Muud 4

Inf	2005. aasta		2006. aasta	
	tõlge	T	T	tõlge
A	Kõik kadestavad tema ilu.	Õ	Õ	Kõik kadestavad tema ilut.
B	Kõik kadestavad tema ilule.	I	I	Kõik kadestavad tema ilule.
C	Kõik kadestavad tema ilu.	Õ	Õ	Kõik kadestavad tema ilu.
D	Kõik kadestavad tema ilule.	I	I	Kõik kadestavad tema ilule.
E	Kõik kadestavad tema iludust.	Õ	Õ	Kõik kadestavad teda ilu.
F	Kõik kadestavad teda iludust.	Õ	Õ	Kõik kadestavad tema ilu.
G	Kõik kadestavad teda ilu.	Õ	M	Kõik kadestavad tema kaunistuse pärast.
H	Kõik kadestavad teda ilustust.	Õ	Õ	Kõik kadestavad teda ilu.
K	Kõik kadestavad tema ilu.	Õ	Õ	Kõik kadestavad tema ilu.
L	Kõik ... tema ilu.	P	M	Kõik kadestavad tema ilu pärast.
M	Kõik ... teda ilut.	P	M	Kõik kadestavad tema ilu järgi.
N	Kõik ... tema ...	P	I	Kõik kadestavad tema ilususele.
O	Kõik kadestavad teda ilu.	Õ	M	Kõik kadestavad teda iludusse.

Eesti keeles tingib verb *kadestama* partitiivis laiendi olemasolu (keda? mida?), vene keeles aga daativis (kellele? millele?), mis kandub kahel informandil eesti keelde üle allatiivina. Interferentsivead püsivad, lisaks tuleb teisel aastal kolmas interferentsiviga juurde informandil, kel eelmisel aastal puudus vajalik sõnavara. Informandid, kes tõlkisid lauset esimesel aastal leksika tundmatuse tõttu poolikult, oskasid aasta möödudes verbi, kuid selle õige rektsiooni omandamine jäi järgmisse etappi. Sel tasemel toetus üks vastaja emakeelele, teised tõlkisid postpositsiooni abil, mille kasutuse põhjused ei ole teada. Kui nende informantide keelekasutuses on näha arengut, siis G- ja O-informandil tuleb esile tagasilangus: algul õiget rektsiooni osanud, otsustavad nad hiljem postpositsiooni ja illatiivi kasuks. Verbi ortograafiaveale (*kadestavad) ja teise kasutusega verbi *kadestama* vormidele ei ole tähelepanu pööratud, kõik variandid on õigeks loetud. Küll on tähelepanuväärne, et informandil K on selline kirjaviis (kadestavad) kivilinenud. *Ilu*-noomeni kirjutamise kõikvõimalikud viisid on käesoleva uurimuse seisukohast vastuvõetavad ja õige käändelõpu puhul

loetud õigeks. Ka morfoloogiaviga sisaldav t-partitiiv on loetud õigeks, kuna antud juhul on ilmselge, mis käännet on mõeldud. Kuigi noomeni vormid langevad kõigis kolmes esimeses käändes vormihomonüümia tõttu kokku, on nominatiivi või genitiivi kasutus siiski välistatud. Partitiivi valikule viitab ka pronoomeni *tema* kasutus osastavas, mida vastuste liigitamisel vaele ei peetud.

Veatüübid:

1. kadestama + illatiiv
2. kadestama + allatiiv
3. kadestama + postpositsioonid: mille pärast?, mille järgi?

10. Катрин заразила друга гриппом.

Katrin nakatas sõbra grippi.

2005. aasta:

1. Õiged 2
2. Valed 11
 - Interferentsivead 4
 - Muud 2
 - Poolikult tõlgitud 5

2006. aasta:

1. Õiged 3
2. Valed 10
 - Interferentsivead 7
 - Muud 1
 - Poolikult tõlgitud 2

Inf	2005. aasta		2006. aasta	
	Tõlge	T	T	tõlge
A	Katrin nakkatas oma sõpra grippi.	Õ	I	Katrin nakatas sõpra grippiga.
B	Katrin...	P	I	Katrin nakatas sõbra grippiga.
C	Katrin nakkastas sõpra grippiga.	I	Õ	Katrin nakastas sõpra grippi.
D	Katrin haigestas sõb/pra grippisse.	M	I	Katrin nakatas sõbra grippiga.
E	Katrin nakastas sõpra gripiga.	I	I	Katrin nakatas sõbra gripiga.
F	Katrin...	P	I	Katrin nakatas sõbra gripiga.
G	Katrin nakatas sõpra grippiga.	I	I	Katrin nakkatas sõbra grippiga.

H	Katrin nakastas oma sõbra grippiga.	I	Õ	Katrin nakatas sõbra grippi.
K	Katrin nakkatas sübra grippi.	Õ	I	Katrin nakatas grippiga.
L	Katrin andis oma sõbra grippi.	M	Õ	Katrin nakastus sõbra grippi.
M	Katrin ... grippit oma sõpra.	P	P	Katrin...
N	Katrin ... sõbra grippiks.	P	P	Katrin ... sõpra grippiga.
O	Katrin ... oma sõpra grippiga.	P	M	Katrin haigestus oma sõpru grippi.

Raamatu „Eesti keele verbirektsioone” (Pool 1999) kohaselt esineb verbil *nakatama* kaks erinevat rektsiooni: kas nakatatakse objekt millesse (nt Õde nakatas venna grippi / leetritesse) või nakatatakse objekt millega (nt Lapsed võivad üksteist pisikutega nakatada). Vene keeles nakatatakse mõlemal juhul millega, seega on interferentsiveaks peetud eesti keeles komitatiivi kasutust. Verb tekitas tõlkimisel raskusi, mis ilmneb selles, et kolmeteistkümnest vastajast ei osanud viis verbi tõlkida ja kahel muul informandil on veaks vale verbi valik. Teisel aastal vähenes poolikult tõlgitud vastuste arv kaheni. Nii nagu ka *kadestama*-verbi puhul omandasid esimesel aastal verbi tõlkida mitteosanud informandid teisel aastal verbi, kuid rektsioonis tegid vigu. Kahel informandil tulenevad vead emakeele mõjust, kolmandal ikka vale verbi valikust. Teise aasta õiged vastused on informantidel, kes eelmisel aastal tegid interferentsivea (C ja H) ja vale verbi valikust muuks liigitatud vea (L). Neid informante, kes aga esimesel aastal tõlkisid näitelause õigesti (A ja K), eksitas järgmisel aastal emakeele mõju. Vene keele mõju püsis veel kahel informandil (E ja G). Erinevalt L-informandist, kes tegi esimesel aastal vale verbi valikust muu vea, aga järgmisel aastal oskas nii verbi kui ka rektsiooni, toetus D-informant aasta möödudes emakeelele ja tegi interferentsivea. Nii verbi kui ka noomeni kirjutamisel on tehtud rohkesti ortograafiavigu, kuid neid ei ole arvestatud. Objektikäände valikut samuti praegu ei käsitleta.

Veatüübid:

1. nakatama + komitatiiv
2. väär verb (haigestas, haigestus, andis).

11. Я с удовольствием помогу тебе перевести текст на английский язык.

Aitan sul hea meelega teksti inglise keelde tõlkida.

2005. aasta:

1. Õiged 7 + Sobilikud 2
2. Valed 4
 - Interferentsivead 4

2006. aasta:

1. Õiged 5 + Sobilikud 4
2. Valed 8
 - Interferentsivead 4

Inf	2005. aasta		2006. aasta	
	tõlge	T	T	tõlge
A	Ma rõõmuga aitan sul tõlkida tekst inglise keelde.	Õ	I	Ma aitan sulle meelega tõlgida teksti inglise keelte.
B	Ma hea meelega aitan sulle tõlkida teksti inglise keelde.	I	I	Ma rõõmuga aitan sulle seda teksti inglise keelde tõlkida.
C	Ma aitan sul hea meelega tõlkida teksti inglise keelde.	Õ	Õ	Ma aitan meeeldi sul tõlkida seda teksti inglise keelde.
D	Ma hea meelega aitan sul tõlkida tekst inglise keelde.	Õ	Õ	Ma hea meelega aitan sul tõlkida tekst inglise keelde.
E	Mina aitan sul hea meelega tõlkida teksti inglise keelde.	Õ	Õ	Mina aitan sul tõlkida teksti inglise keelde heameelega.
F	Ma hea meelega aitan sul tõlgida teksti inglise keelde.	Õ	Õ	Hea meelega aitan sul tõlkida teksti inglise keelde.
G	Mina aitan sind hea meelega seda teksti inglise keelde tõlkida.	S	S	Mina aitan sind tõlkida teksti inglise keelde hea meelega.
H	Ma aitan sul meelsasti teksti eesti keelde tõlkida.	Õ	Õ	Mina aitan sul meelsasti inglise keelde teksti tõlkida.
K	Mina rõõmuga aitan sulle tõlkida teksti inglise keelde.	I	S	Mina heameelega aitan sind tõlkida tekst inglise keelde.
L	Ma mõnusasti aitan sul tõlgida seda teksti inglise keelde.	Õ	I	Ma aitan sulle tõlkida tekst inglise keelde hea meelega.
M	Meeldiselt aitan sulle inglise keelde teksti tõlkida.	I	S	Hea meelega aitan sind tõlkida tekst inglise keelde.
N	Mina meelsasti aitan sulle inglise keelde teksti tõlkida.	I	I	Meelsasti aitan sulle teksti inglise keelde tõlkida.
O	Ma aitan sind meelsasti tõlkida tekst inglise keelde.	S	S	Meelsasti aitan sind tõlgida tekst inglise keelde.

Eesti keeles kasutatakse verbi *aitama* kas laiendiga partitiivis (*Lapsed aitavad õpetajat.*) või konstruktsioonis *aitama kellel? mida teha* (*Lapsed aitavad emal tube koristada.*) (Pool 1999). Eesti keele grammatika (EKG II: 64) kohaselt võib *aitama*-verbi laiendavat adessiivset habitiivadverbiaali asendada sihitisega, seega *aitama keda? mida teha?* on ka õige, kuid mitte nii levinud ja igas kontekstis ei sobi. Kõikidel juhtudel nõuab venekeelne vaste *помогать* laiendit daativis (*кому?*), millele eesti keeles vastab allatiiv. Käesolevas töös loetakse antud lause juures õigeks variandiks konstruktsiooni kellel + da-infiniitivi kasutust, partitiivis laiendiga tõlkevariandid on tähistatud *S*-tähega ehk sobilikud. Esimesel aastal partitiivi tarvitanud G- ja O-informantide kasutus jääb samaks ka järgmisel aastal, lisaks K- ja M-informandi algul vene rektsioonist mõjutatud allatiivis laiendi asemele tuleb aasta möödudes partitiivi kasutus. Interferentsivigade arv püsib, kuid mitte kõik vead ei ole pärit samadelt informantidelt. Kui B- ja N-informandil on allatiivi kasutus stabiliseerunud, oskasid A- ja L-vastajad algul õiget rektsiooni, kuid aasta hiljem mõjutas nende kasutust emakeel. Sõnajärje- ja ortograafiavigadele (**tõlgida*) pole tähelepanu pööratud.

Veatuüp:

1. *aitama* + allatiiv.

12. Ответы на вопросы вы найдёте в книге.

Vastused küsimustele leiate raamatust.

2005. aasta:

1. Õiged 4
2. Valed 9
 - Interferentsivead 9

2006. aasta:

1. Õiged 7
2. Valed 6
 - Interferentsivead 6

Inf	2005. aasta	2006. aasta
------------	--------------------	--------------------

	tõlge	T	T	tõlge
A	Vastused küsimustele te leiata raamatust.	Õ	Õ	Vastused küsimustele te leiata raamatust.
B	Vastused küsimustele te leiata raamatus.	I	I	Vastused küsimustele te leiata raamatus.
C	Vastused küsimustele te leiata raamatus.	I	I	Vastused küsimustele te leiata selles raamatus.
D	Küsimuste vastused te leiata raamatus.	I	I	Vastused küsimustele te leiata raamatus.
E	Vastused küsimustele leiata raamatust.	Õ	Õ	Vastused küsimustele leiata raamatust.
F	Vastused küsimustele te leiata raamatus.	I	Õ	Vastused küsimustele te leiata raamatust.
G	Küsimuste vastused te leiata raamatust.	Õ	Õ	Vastused küsimustele leiata raamatust.
H	Vastused küsimustele leiata te raamatust.	Õ	Õ	Vastused küsimustele leiata raamatust.
K	Vastuseid küsimustele te leiata raamatus.	I	I	Vastuseid küsimustele te leiata raamatus.
L	Küsimuste vastuseid te leiata raamatus.	I	Õ	Küsimuste vastuseid te leiata raamatust.
M	Vastuseid küsimustele te leiata raamatus.	I	Õ	Vastuseid küsimustele leiata sellest raamatust.
N	Vastuseid küsimustele te leiata raamatus.	I	I	Vastuseid küsimustele te leiata raamatus.
O	Vastused küsimustele te leidate raamatus.	I	I	Vastused küsimustele te leiata raamatus.

Nagu tabelist on näha, verbi *leidma* puhul kas osatakse õiget rektsiooni või tehakse interferentsiviga, kuid vigu esile ei tule. Erinevalt teistest verbidest, mille rektsiooni esimesel aastal osatakse, aga teisel aastal eksitakse, on *leidma*-verbi juures märgata informantide püsivust. Kõik esimesel aastal elatiivi kasutanud informandid jäävad samale rektsioonile kindlaks ka aasta möödudes, lisaks kolm algul vene keele mõjust tingitud inessiivi tarvitanut omandasid aastaga õige elatiivse rektsiooni. Partiaal- või totaalobjekti valikut siinjuures ei käsitleta.

Veatüüp:

1. leidma + inessiiv

13. Лиза доверяет своим друзьям.

Liisa usaldab oma sõpru.

2005. aasta:

1. Õiged 6 + Sobilikud 2
2. Valed 5
 - Interferentsivead 3
 - Muud 1

- Poolikult tõlgitud 1

2006. aasta:

1. Õiged 10 + Sobilikud 1
2. Valed 2
 - Interferentsivead 1
 - Muud 1

Inf	2005. aasta		2006. aasta	
	tõlge	T	T	tõlge
A	Liisa usaldab oma sõpru.	Õ	Õ	Liza usaldab oma sõpru.
B	Liisa usaldab oma sõpru.	Õ	Õ	Liisa usaldab oma sõpru.
C	Liisa usaldab oma sõpru.	Õ	Õ	Liisa usaldab oma sõpru.
D	Liisa usaldab oma sõbra.	M	Õ	Liisa usaldab oma sõpru.
E	Liisa usaldab oma sõpru.	Õ	Õ	Liis usaldab oma sõpru.
F	Liis...	P	Õ	Liza usaldab oma sõpru.
G	Lisa usaldab oma sõpru.	Õ	Õ	Lisa usaldab oma sõpru.
H	Lisa usaldab oma sõpradele.	I	Õ	Lisa usaldab oma sõpru.
K	Liisa usaldab oma sõpradele.	I	Õ	Liisa usaldab oma sõpru.
L	Lisa usaldab oma sõpru.	Õ	M	Lisa usaldub oma sõbrasse.
M	Liis usub oma sõpru.	S	Õ	Liisa usaldab oma sõpru.
N	Liza usaldab oma sõbrale.	I	I	Liza usaldab oma sõpradele.
O	Liisa usub oma sõpra.	S	S	Liisa usub oma sõpru.

Kui eesti keeles usaldatakse *keda?*, siis vene keeles *доверяют кому?*. Emakeele mõju püsib vaid ühel informandil, kes on nii esimesel kui ka teisel korral kasutanud partitiivi asemel allatiivi. Veel kaks informanti lähtusid algul emakeelsest konstruktsioonist, kuid järgmisel aastal vigu enam ei teinud. F-informant, kes ei osanud esimesel aastal leksika tundmatuse tõttu lauset tõlkida ja D-üliõpilane, kelle lause on genitiivis laiendi kasutuse tõttu liigitatud muuks valeks vastuseks, tundsid aasta möödudes nii õiget verbi kui ka rektsiooni. Ei ole välistatud, et D-informant mõtles küll partitiivi, kuid tegi hoopis morfoloogiavea. Kuna see ei ole täpselt teada ja analüüsimisel lähtutakse noomeni käändelõpust, käsitletakse seda lauset kirjepildi järgi valena. Teisel aastal muu vea teinud informant tarvitas illatiivi, kuid on raske oletada, mis põhjus võiks olla selle kasutuse taga. Üldse aga tõlkis esimesel aastal õigesti kaheksa inimest ja teisel aastal

üksteist. Õigete vastuste hulgas leidub ka muid sobilikke variante, kus verbi tõlgiti muu tähendusega tegusõna abil (*uskuma*), kuid mille rektsiooniks on samuti partitiiv ja vigu ei tehtud. Laiendi ainsuslikku kasutust veaks ei peetud.

Veatüübid:

- 1) usaldama + genitiiv
- 2) usaldama + illatiiv
- 3) usaldama + allatiiv.

14. Я читал об этом в газете.

Ma lugesin seda ajalehest. (Lugesin sellest / selle kohta ajalehest.)

2005. aasta:

1. Õiged 9
2. Valed 4
 - Interferentsivead 4

2006. aasta:

1. Õiged 7
2. Valed 6
 - Interferentsivead 6

Inf	2005. aasta		2006. aasta	
	tõlge	T	T	tõlge
A	Ma lugesin sellest ajalehest.	Õ	I	Ma lugesin sellest ajalehes.
B	Ma lugesin sellest ajalehes.	I	I	Ma lugesin sellest ajalehes.
C	Ma lugesin sellest ajalehes.	I	I	Ma lugesin sellest ajalehes.
D	Ma lugesin sellest ajalehest.	Õ	I	Ma lugesin sellest ajalehes.
E	Ma lugesin sellest ajalehest.	Õ	Õ	Ma lugesin seda ajalehest.
F	Ma lugesin sellest ajalehest.	Õ	Õ	Ma lugesin sellest ajalehest.
G	Mina lugesin sellest ajalehest.	Õ	I	Ma lugesin sellest ajalehes.
H	Ma lugesin sellest ajalehest.	Õ	Õ	Mina lugesin sellest ajalehest.
K	Mina lugesin sellest ajalehes.	I	Õ	Ma lugesin sellest ajalehest.
L	Ma lugesin sellest ajalehes.	I	I	Ma lugesin sellest ajalehes.
M	Mina lugesin sellest ajalehest.	Õ	Õ	Ma lugesin sellest ajalehest.
N	Ma lugesin sellest ajalehest.	Õ	Õ	Ma olen sellest ajalehest lugenud.
O	Ma olen lugenud sellest ajalehest.	Õ	Õ	Ma lugesin sellest ajalehest.

Vene keeles loetakse alati *kus?*, eesti keeles on *lugema*-verbi rektsiooniks aga *kust?*. Vene rektsioon kandus üle eesti keelde inessiivina ja püsis kolmel informandil. Interferentsivigade arv teisel aastal tõusis algul õiget rektsiooni kasutanud kolme informandi (A, D, G) arvel. K-üliõpilane tegi 2005. aasta testis interferentsivea, kuid aasta möödudes kasutas rektsiooni õigesti. Muid rektsioonivigu esile ei tule.

Veatuüp:

1. *lugema* + inessiiv.

15. Как ты относишься к учёбе в университете?

Kuidas sa suhtud õppimisse ülikoolis?

2005. aasta:

1. Õiged 8
2. Valed 5
 - Interferentsivead 4
 - Muud 1

2006. aasta:

1. Õiged 9
2. Valed 4
 - Interferentsivead 2
 - Muud 2

Inf	2005. aasta		2006. aasta	
	tõlge	T	T	tõlge
A	Kuidas sa suhtud õppimisesse ülikoolis?	Õ	Õ	Kuidas sa suhtud õppimisesse ülikoolis?
B	Kuidas sa suhtud õppimisele ülikoolis?	I	Õ	Kuidas sa suhtud õppingutesse ülikoolis?
C	Kuidas sa suhtud ülikooli õpingutesse?	Õ	Õ	Kuidas sa suhtud (õppimisesse) õpingutesse ülikoolis?
D	Kuidas sa suhtud ülikooli õppimisesse?	Õ	I	Kuidas sa suhtud õppimisele ülikoolis?
E	Kuidas sa suhtud õppimisele ülikoolis?	I	Õ	Kuidas sa suhtud ülikoolis õppimisesse?
F	Kuidas sa suhtud õppimisesse ülikoolis?	Õ	Õ	Kuidas sa suhtud õppimisesse ülikoolis?
G	Kuidas sa suhtud ülikooli õppimisesse?	Õ	Õ	Kuidas sa suhtud ülikoolis õppimisesse?
H	Kuidas sa suhtud Ülikoolis õppimisesse?	Õ	Õ	Kuidas suhtud ülikoolis õppimisse?

K	Kuidas sa suhtud õppimisse ülikoolis?	Õ	Õ	Kuidas sa suhtud õppimisse ülikoolis?
L	Kuidas sa suhtled õppimisest ülikoolis?	M	M	Kuidas sa suhtled ülikooli õpingusse?
M	Kuidas sa suhted ülikoolis õppimisele?	I	Õ	Kuidas suhtud ülikoolis õppimisesse?
N	Kuidas sina suhtub õppimisesse ülikoolis?	Õ	I	Kuidas sina suhtub ülikoolis õppimisele?
O	Kuidas sa suhtud ülikoolide õpimisele?	I	M	Kuidas sa suhtud õpimisest ülikoolis?

Eesti keeles nõuab verb *suhtuma* laiendit illatiivis, kusjuures käesoleva uurimuse informandid eelistavad pikka vormi (*õppimisesse*), vene keeles kasutatakse prepositsiooni *к* noomeniga daativis, mille eesti vasteks oleks allatiiv. Vene rektsiooni mõju on tunda esimesel aastal neljal juhul, aasta hiljem oskasid kolm informanti õiget rektsiooni, aga neljas üliõpilane kasutas hoopis elatiivi. Need kaks informanti, keda mõjutas teisel aastal emakeel, ei teinud algul viga, seega esineb nende oskuses tagasilangus. L-informant kasutas mõlemal korral muud verbi, mistõttu tema vastust õigeks ei peetud.

Veatüübid:

1. suhtuma + allatiiv
2. suhtuma + elatiiv
3. muu verb (suhtlema).

16. Бабушка умерла от инфаркта.

Vanaema suri infarkti. (Vanaema suri infarkti tõttu.)

2005. aasta:

1. Õiged 8
2. Valed 5
 - Interferentsivead 4
 - Muud 1

2006. aasta:

1. Õiged 8
2. Valed 5
 - Interferentsivead 4
 - Muud 1

Inf	2005. aasta		2006. aasta	
	tõlge	T	T	tõlge
A	Vanaema suri infarkti.	Õ	Õ	Vanaema suri infarkti.
B	Vanaema suri infarkti tõttu.	Õ	Õ	Vanaema suri infarkti tõttu.
C	Vanaema suri infarkti.	Õ	Õ	Vanaema suri infarkti.
D	Vanaema suri infarktist.	I	I	Vanaema suri infarktist.
E	Vanaema suri infarktiga.	M	Õ	Vanaema suri infarkti.
F	Vanaema suri infarkti tõttu.	Õ	Õ	Vanaema suri infarkti tõttu.
G	Vanaema suri infarktist.	I	I	Vanaema suri infarkti pärast.
H	Vanaema suri infarkdi tõttu.	Õ	Õ	Vanaema suri infarkti tõttu.
K	Vanaema suri infarkti.	Õ	Õ	Vanaema suri infarkti.
L	Vanaema suri infarkti tõttu.	Õ	I	Vanaema suri infarkti pärast.
M	Vanaeite suri infarkti pärast.	I	Õ	Vanaema suri infarkti.
N	Vanaema suri infarkti tõttu.	Õ	M	Vanaema suri infarkti järgi.
O	Vanaema on surnud infarkti pärast.	I	I	Vanaema suri infardist ära.

Kui vene inimene *ymupaem om 4ezo-mo* (prepositsioon *om* + nimisõna genitiivis, mille eesti vasteks oleks separatiiv), siis eesti keeles on *surema*-verbil täiesti vastupidine rektsioon: eestlane sureb *millesse*. Illatiivi kõrval loetakse käesolevas uurimuses õigeks ka genitiivi ja postpositsiooni tõttu kasutust: sureb mille tõttu? Vene rektsiooni mõju on tunda elatiivis laiendi kasutamise puhul, samas võib lugeda interferentseks ka konstruktsiooni, kus noomen on genitiivis koos postpositsiooniga *pärast*. Interferentsivead püsivad kolmel informandil: ühel (D) on elatiivse laiendi kujul, teistel (G ja O) aga vaheldub elatiivi ja tarindi *mille pärast?* kasutus.

M-informandil on märgata üleminekut ülekandevast sihtkeelepärasele kasutusele, L-informandil aga vastupidi õigest vormist *infarkti tõttu* tagasilangus mitesihtkeelepärasele rektsioonile *mille pärast*. Siinkohal olgu märgitud, et vene emakeelega õppijale võivad postpositsioonid *tõttu* ja *pärast* tunduda sünonüümidena, mis on teineteisega asendatavad, kuna nad tõlgitakse sõnaraamatus samasuguselt. Ei ole teada, kas L-informant oli teadlik sellest, et tegelikult ainult ühe postpositsiooni valik on siin õige. Ülekandevigade kõrval esineb veel muid vigu, nagu komitatiivi ja genitiivi postpositsiooniga järgi kasutus. Noomeni *infarkt* genitiiv, partitiiv ja illatiivi lühivorm

on kirjaipildi järgi homonüümsed, mistõttu teoreetiliselt võiks vastusevariante ka genitiivina ja partitiivina käsitleda, kuid selline kasutus on töös välistatud.

Veatüübid:

1. surema + elatiiv
2. surema + komitatiiv
3. surema + mille pärast?
4. surema + mille järgi?

17. Не беспокойся о своём будущем!

Ära muretse oma tuleviku pärast!

2005. aasta:

1. Õiged 4
2. Valed 9
 - Interferentsivead 6
 - Muud 3

2006. aasta:

1. Õiged 6
2. Valed 7
 - Interferentsivead 6
 - Muud 1

Inf	2005. aasta		2006. aasta	
	tõlge	T	T	tõlge
A	Ära muretse oma tulevikust!	I	Õ	Ära muretse oma tuleviku pärast!
B	Ära muretse oma tuleviku üle!	I	Õ	Ära muretse oma tuleviku pärast!
C	Ära muretse oma tuleviku pärast!	Õ	Õ	Ära muretse oma tuleviku pärast!
D	Ära tülitse oma tulevikusest!	M	I	Ära muretse oma tulevikust!
E	Ära muretse oma tuleviku pärast!	Õ	Õ	Ära muretse oma tuleviku pärast (tulevikusest)!
F	Ära muretse oma tulevikust!	I	I	Ära muretse oma tulevikust!
G	Ära muretse oma tuleviku pärast!	Õ	Õ	Ära muretse oma tuleviku pärast!
H	Ära muretse oma tuleviku pärast!	Õ	Õ	Ära muretse oma tuleviku pärast!
K	Ära muretse oma tulevikust!	I	I	Ära muretse enda tulevikust.
L	Ära muretse oma tulevikust!	I	I	Ära muretse oma tuleviku eest!

M	Ära ole rahutu oma tuleviku eest!	M	I	Ära muretse oma tulevikust!
N	Ära närveeri oma tuleviku eest.	M	M	Ära pabista oma tuleviku järgi.
O	Ära muretse oma tulevikust!	I	I	Ära muretse oma tulevikust!

Muretsema-verbi puhul on tunda vene rektsiooni mõju elatiivis (**tulevikust*) või postpositsioonidega *üle* ja *eest* (**tuleviku üle* ja **tuleviku eest*) laiendi kasutamise puhul. Neljal informandil on emakeelest mõjutatud vorm stabiliseerunud: F-, K- ja O-l elatiivi kujul ja L-üliõpilasel varieerub elatiivi ja genitiivi postpositsiooniga *eest* vahel. Emakeele mõju kaob teisel aastal A- ja B-informandil. E-informant kasutab tõlkimisel kahte vormi: nii sihtkeelepärast kui ka interferentset, mille toob sulgudes teise võimalusena. Sellest on näha, et ta tunneb küll õiget rektsiooni, kuid selle kasutus ei ole veel automaatseks muutunud. Esimesel aastal õigesti vastanute hulgas ei ole neid, kes aasta möödudes oleks aga vea teinud, nagu esineb teiste verbide puhul. Muude vigade ritta kuuluvad juhtumid, kus verb on tõlgitud teisiti ja rektsioonis on viga. Kui D- ja M-informandid ei osanud algul verbi, siis teisel aastal tundsid verbi küll, aga rektsioonis on teinud interferentsivea. N-üliõpilasel ei esine kummalgi korral ootuspärast verbi, aga kasutatud verbi rektsioon on vale.

Veatüübid:

1. muretsema + elatiiv
2. muretsema + mille eest?
3. muretsema + mille üle?
4. väär verb (tülitsema)
5. muu verb vale rektsiooniga (olema rahutu mille eest?, närveerima mille eest?, pabistama mille järgi?).

18. Пианино поставили в гостиной.

Klaver paigutati elutuppa. (Klaver pandi elutuppa.)

2005. aasta:

1. Õiged 5
2. Valed 8
 - Interferentsivead 6
 - Muud 2

2006. aasta:

1. Õiged 9
2. Valed 4
 - Interferentsivead 3
 - Muud 1

Inf	2005. aasta		2006. aasta	
	tõlge	T	T	tõlge
A	Klaver pandi külaliste tuppa.	Õ	Õ	Klaver pandi külalistuppa.
B	Klaver pandi külaliste tuppa.	Õ	Õ	Klaaver pandi elutuppa.
C	Klaver pandi külalistetuppa.	Õ	Õ	Klaver pandi elutuppa.
D	Klaaverit pandi külalistetoas.	I	Õ	Klaverit pandi külalisteruumi.
E	Klaver püstitati külalistetuppa.	M	Õ	Klaver pandi külalistuppa.
F	Elutoas pandi klaverit.	I	Õ	Klaverit pandi elutuppa.
G	Klaverit pandi külalistetoas.	I	I	Klaverit pandi külalistetoas.
H	Klaviir pandi elutuppa.	Õ	Õ	(?) Piaano pandi saali.
K	Klaver pandi külalistetoas.	I	I	Klaver pandi külalistetoas.
L	Klaverit paigutasid eluruumis.	I	M	Klaver rajati eluruumis.
M	Klaverit pandi elutuppa.	Õ	Õ	Klaverit pandi elutuppa.
N	Pianino seisti külaliste toas.	M	Õ	Pianino pandi külalistoasse.
O	Klaaver pandi suur toas.	I	I	Klaver pandi suures toas.

Ootuspärase verbiga *paigutama* tõlkis lause vaid üks üliõpilane (tegumoe viga ei arvestata). Teised eelistasid verbi *panema*, mis on ka õige ja millel on *paigutama*-verbiga sarnane rektsioon. Eesti keeles paigutatakse *kuhu?*, vene keeles aga *kus?*. Emakeele mõju on selgelt tunda inessiivis laiendi kasutuse puhul. Interferentsiviga püsib kolmel informandil (G, K ja O), kahel üliõpilasel (D ja F) emakeele mõju kaob ja ainuke informant (L), kes oskas algul õiget ootuspärast verbi *paigutama*, küll vene keelest mõjutatud rektsiooniga, ei kasutanud õiget verbi järgmisel aastal. Kuna tegusõnal *rajama* on teistsugune tähendus, on vastus loetud muuks veaks. Vale verbi valik on ka esimesel aastal tehtud muude vigade põhjuseks, kuid algul väära verbi kasutanud informandid tunnevad aasta möödudes nii õiget tegusõna kui ka rektsiooni. Lause tõlkimisel tekkis sõnavara probleeme noomenite puhul. On pakutud mitmeid

variante venekeelsete nimisõnade *пианино* ja *гостиная* tõlkimiseks, samuti jääb problemaatiliseks *klaver* õige käände valik.

Veatüübid:

1. panema + inessiiv
2. muu verb (püstitama, rajama, seisma).

19. Туристы меняли доллары на кроны.

Turistid vahetasid dollareid / dollarid kroonideks.

2005. aasta:

1. Õiged 3
2. Valed 10
 - Interferentsivead 6
 - Muud 4

2006. aasta:

1. Õiged 3
2. Valed 10
 - Interferentsivead 8
 - Muud 2

Inf	2005. aasta		2006. aasta	
	tõlge	T	T	tõlge
A	Turistid vahetasid dollarid kroonideks.	Õ	Õ	Turistid vahetasid dollarid kroonideks.
B	Turistid vahetasid dollarit kroonide peale.	I	I	Turistid vahetasid dollarid kroonide peale.
C	Turistid vahetasid dollarid kroonidesse.	M	Õ	Turistid vahetasid dollarid kroonideks.
D	Turistid vahetasid dollarid kroonidele.	I	I	Turistid vahetasid ära dollarid kroonidele.
E	Turistid vahetasid dollarid kroonidesse.	M	M	Turistid vahetasid dollarid kroonidesse.
F	Turistid vahetasid dollarid kroonisse.	M	M	Turistid vahetasid dollareid kroonidesse.
G	Turistid vahetasid dollareid kroonide peale.	I	I	Turistid vahetasid dollarid kroonide peale.
H	Turistid vahetavad dollareid kroonideks.	Õ	I	Turistid vahetasid dollarid kroonidele.
K	Turistid vahetasid dollareid kroonideks.	Õ	Õ	Turistid vahetasid dollareid kroonideks.
L	Turistid vahetasid dollareid kroonidele.	I	I	Turistid vahetasid dollarid kroonidele.
M	Turistid vahetasid dollareid kroonidesse.	M	I	Turistid olid vahetamas dollareid kroonidele.
N	Turistid vahetasid dollareid kroonile.	I	I	Turistid vahetasid dollareid kroonile.
O	Turistid vahetasid dollarid kroonile.	I	I	Turistid vahetasid dollarid kroonidele.

Raamatus „Eesti keele verbirektsioone” (Pool 1999) loetletud *vahetama*-verbi rektsioonidest (vahetama milleks?, vahetama kellega? ja vahetama mille vastu?) on käesolevas lauses tegemist esimese rektsiooniga ehk verbi translatiivse laiendi kasutusega. Kui eesti keeles vahetatakse *milleks?*, vene keeles *millele?* ehk *mille peale?*. Emakeele mõjust tingitud eesti keeles allatiivi või genitiivi postpositsiooniga *peale* tarvitus püsib kuuel informandil, lisaks suureneb teisel aastal interferentsivigade arv esimesel aastal õiget rektsiooni osanud (H) ja muu vea teinud (M) informantide arvel. Kahe informandi (E ja F) muudeks valedeks vastusteks liigitatud vead püsivad, C-üliõpilase muu vea asemele tuleb aasta hiljem õige sihtkeelepärane kasutus. Kõik vead jagunevad kas interferentsivigadeks või muudeks, milleks on illatiivi kasutus. Verbi intransitiivset vastet *vahetuma* L-informandi kasutuses veaks ei loetud, kuna on ilmne, et mõeldi õiget verbi, lause analüüsimisel lähtuti rektsioonikäändest. Objekti käände ja laiendi arvule käesoleva uurimuse raames tähelepanu ei pöörata.

Veatüübid:

1. vahetama + allatiiv
2. vahetama + mille peale?
3. vahetama + illatiiv.

5.2.1.1. Testi I osa tulemused

Vastused	2005. aasta	2006. aasta
Õiged	119	133
• ootuspärased	• 113	• 126
• muud sobilikud	• 6	• 7
Valed	128	114
• interferentsivead	• 79	• 75
• muud vead	• 35	• 33
• poolikult tõlgitud või tõlkimata	• 14	• 6
Kokku	247	247

Testi I osa tulemused näitavad, et 2005. aasta vigade arv on võrreldes õigete vastuste arvuga ülekaalus, 2006. aastal vead vähenevad ja suureneb õigete vastuste arv.

Arvestades asjaolu, et testi esimeses osas esines kaks tõlkelauset, mille verbid olid sarnase rektsiooniga eesti ja vene keeles (neid analüüsitakse eraldi peatükis), on 247 juhtumist rektsiooni veaohklikke kohti 221. Tabelist selgub, et emakeele mõjul eksiti rektsioonis rohkem kui pooles juhtumitest. Interferentsivigade ja muude vigade arvud aastase ajavahemikuga peaaegu ei muutu, kuid oluliselt väheneb poolikult tõlgitud ja tõlkimata lausete hulk, mis tähendab, et informantide leksikaalsed teadmised on aasta jooksul suurenenud.

5.2.2. Testi II osa

Testi teise ossa on paigutatud 14 lauset, milles informandid pidid tegema valiku kolme vastusevariandi vahel (A, B ja C). Ülesandeks oli valida sobiva vastuse eest täht ja kirjutada see lauses olevasse lünka. Valikvastustega test on koostatud nii, et kahest vales variandist üks kajastab vene rektsiooni, teine valikvastus sisaldab muus vales käändes olevat laiendit. Analüüsiosas on kõigepealt ära toodud paksemas kirjas testi lause kolme valikvastusega, seejärel õigete ja valede vastuste arvud ja tabelina informantide valikud. Tabeli all kõrvutatakse lauses oleva verbi eesti ja vene keele rektsiooni, vene rektsiooni puhul on kõrval ära toodud vastav eesti keele kääne, mida vene emakeelega õppijad võivad kasutada emakeele konstruktsioonist lähtudes. Rektsiooni käände kõrvutusele järgneb lause lühianalüüs. Testi II osa analüüsi lõpus on tabelina toodud kogu osa tulemused (sarnase rektsiooniga verbide kasutus kaasa arvatud).

20. Õpetaja valdab prantsuse

A keel B keelt C keelega

2005. aasta:

1. Õiged 13

2006. aasta:

1. Õiged 13

Valikvastus	2005. aasta	2006. aasta
A	–	–
B (õige)	A, B, C, D, E, F, G, H, K, L, M, N, O	A, B, C, D, E, F, G, H, K, L, M, N, O
C (interferentne)	–	–

Ee: valdama mida? (partitiiv)

Ve: владеть чем? (instrumentaal) ~ ee millega? (komitatiiv)

Valdama-verbi rektsioonis vigu ei tehtud.

21. tuleb kinni pidada!

A Liikluseeskirjadest

B Liikluseeskirju

C Liikluseeskirjadega

2005. aasta:

1. Õiged 8
2. Valed 5:
 - Interferentsivead 3
 - Mitte-interferentsivead 2

2006. aasta:

1. Õiged 8
2. Valed 5:
 - Interferentsivead 4
 - Mitte-interferentsivead 1

Valikvastus	2005. aasta	2006. aasta
A (õige)	A, B, C, D, E, G, K, L	A, B, C, D, K, L, O, H
B (interferentne)	F, M, N	F, M, E, G
C	O, H	N

Ee: kinni pidama millest? (elatiiv)

Ve: соблюдать что? (akusatiiv) ~ ee mida? (partitiiv)

Verbi *kinni pidama* puhul säilib õigete ja valede vastuste suhe aastase ajavahemikuga, kuid vead jagunevad erinevalt. 2006. aastal tehti interferentsivigu ühe võrra rohkem ja muid vigu ühe võrra vähem. Interferentsivead püsivad F- ja M-informandil, lisaks teevad testi täitmise teisel korral emakeele mõjust tingitud vigu ka E- ja G-informandid, kes kasutasid aasta varem õiget rektsiooni. 2005. aasta kolmas interferentsiviga pärineb

N-informandilt, kes valis aasta hiljem komitatiiviga laiendi, komitatiivset rektsiooni esimesel aastal kasutanud O- ja H-informandid omandasid aga aastaga sihtkeelepärase elatiivse rektsiooni.

Venekeelse verbi *соблюдать* saab eesti keelde tõlkida ka verbiga *järgima mida?*, mis on vene keeles sarnase rektsiooniga. See võiks ka mõjutada informantide valikut, kuna on ilmselt raske valida kahe sama tähendusega, aga eri rektsiooniga verbi vahel, sest verbid ise võivad segi minna.

22. Turistid lahkuvad täna õhtul.

A Saaremaad B Saaremaalt C Saaremaa

2005. aasta:

1. Õiged 11
2. Valed 2
 - Interferentsivead 2

2006. aasta:

1. Õiged 13

Valikvastus	2005. aasta	2006. aasta
A (interferentne)	F, N	–
B (õige)	A, B, C, D, E, G, H, K, L, M, O	A, B, C, D, E, G, H, K, L, M, O, F, N
C	–	–

Ee: lahkuma kust? (separatiiv)

Ve: покинуть что? (akusatiiv) ~ ee mida? (partitiiv)

2005. aastal tegid kaks informanti interferentsivea, aasta möödudes valisid kõik testi täitjad õige, sihtkeelepärase rektsiooniga laiendi.

23. Tiiu käis oma haiget sõpra

A vaatama B vaatamas C vaatamast

2005. aasta:

1. Õiged 11
2. Valed 2:
 - Interferentsivead 2

2006. aasta:

1. Õiged 13

Valikvastus	2005. aasta	2006. aasta
A (interferentne)	L, N	–
B (õige)	A, B, C, D, E, F, G, H, K, M, O	A, B, C, D, E, F, G, H, K, M, O, L, N
C	–	–

Ee: käima kus? mida tegemas? (supiini inessiiv)

Ve: ходить что сделать? ~ ee mida tegema?

Vaatamata sellele, et vene keeles puuduvad infinitiivi käändelised vormid, ei tekita informantidel raskusi eesti keeles *käima*-verbi puhul õiges vormis laiendi valik. Ainult kaks informanti valivad algul *ma*-infinitiivi, hiljem kasutatakse eranditult supiini inessiivi.

24. Mari sarnaneb oma

A vanemat õde

B vanemale õele

C vanema õega

2005. aasta:

1. Õiged 10

2. Valed 3

- Interferentsivead 3

2006. aasta:

1. Õiged 10

2. Valed 3

- Interferentsivead 3

Valikvastus	2005. aasta	2006. aasta
A	–	–
B (interferentne)	L, M, O	L, M, O
C (õige)	A, B, C, D, E, F, G, H, K, N	A, B, C, D, E, F, G, H, K, N

Ee: sarnanema (kellega?) komitatiiv

Ve: быть похожим на кого? (на + akusatiiv) ~ ee millele? (allatiiv)

Kui eesti keelt emakeelena kõnelejatele võib tihtilugu eesti kirjakeelest ette nähtud *sarnanema* verbi komitatiivne rektsioon tunduda võõravõitu, valivad käesoleva

uurimuse eesti keelt teise keelena õppijad enamuses just kirjakeelse rektsiooni. Interferentsivea (mis samas on eesti kõnekeele vorm) teinud informante on kolm ja nende kasutus on püsiv.

25. Mitmed õpilased puudusid täna keemia

A tunnil B tunnil C tunnist

2005. aasta:

1. Õiged 7
2. Valed 6
 - Interferentsivead 4
 - Mitte-interferentsivead 2

2006. aasta:

1. Õiged 6
2. Valed 7
 - Interferentsivead 4
 - Mitte-interferentsivead 3

Valikvastus	2005. aasta	2006. aasta
A (interferentne)	L, N, O, M	L, N, O, B
B	H, F	H, K, M
C (õige)	A, B, C, D, E, G, K	A, C, D, E, F, G

Ee: puuduma kust? (separatiiv)

Ve: отсутствовать где?, на чём?, в чём? (prepositsioon + prepositsionaal) ~ ee kus? (lokatiiv)

Vene rektsiooni mõju püsivust on näha kolmel informandil (L, N, O) ja muu vea püsivust H-informandil. M-informanti, keda mõjutas algul *puuduma*-verbi rektsiooni kasutuses emakeel, on aastaga ära õppinud verbi sihtkeelepärase rektsiooni, kuid ei ole osanud eristada sise- ja väliskohakäänet, tehes seega ikkagi vea. Ablatiivi kasutanud F-informant valis aasta hiljem õige laiendi elatiivis. B-informandi kasutuses on märgata tagasilangust õigest vormist interferentsiveani.

27. Tänapäeval töödeldakse infot

A arvutil

B arvutisse

C arvutiga

2005. aasta:

1. Õiged 11
2. Valed 2
 - Interferentsivead 2

2006. aasta:

1. Õiged 11
2. Valed 2
 - Interferentsivead 2

Valikvastus	2005. aasta	2006. aasta
A (interferentne)	D, M	N, O
B	–	–
C (õige)	A, B, C, E, F, G, H, K, L, N, O	A, B, C, E, F, G, H, K, L, D, M

Ee: töötlemata millega? (komitatiiv)

Ve: обрабатывать на чём? (на + prepositsionaal) ~ ee millel? (adessiiv)

Töötlemata-verbi puhul on õigete ja valede vastuste arv sama nii 2005. kui ka 2006. aastal läbi viidud testis: üksteist informanti valis laiendi komitatiivis, kaks adessiivis. Tegelikult võib siin ka emakeelsetel kõnelejatel olla kõikumisi, mõned võivad kasutada *töötlemata arvutil*, iseasi, kas see on mingi teise keele mõju või mitte. Käesolevas töös loetakse adessiivi kasutust vene keele interferentsiveaks. Vea tegijad ei ole samad.

28. Sõidame ekskursioonile

A kahekorruselise bussiga

B kahekorruselisele bussile

C kahekorruselisel bussil

2005. aasta:

1. Õiged 13

2006. aasta:

1. Õiged 12
2. Valed 1
 - Interferentsivead 1

Valikvastus	2005. aasta	2006. aasta
A	A, B, C, D, E, F, G, H, K, L, M, N, O	A, C, D, E, F, G, H, K, L, M, N, O
B	–	–
C (interferentne)	–	B

Ee: sõitma millega? (komitatiiv)

Ve: ехать на чём? (на + prepositsionaal) ~ ee millel? adessiiv

Esimene kord valisid kõik informandid verbi õige komitatiivse rektsiooni, teisel korral kõik peale B-informandi, kes otsustas C-variandi kasuks ja kelle valikvastus on analüüsitud interferentsiveaks.

29. Uus kaubanduskeskus rajatakse

A kesklinna

B kesklinnas

C kesklinnast

2005. aasta:

1. Õiged 6
2. Valed 7
 - Interferentsivead 7

2006. aasta:

1. Õiged 9
2. Valed 4
 - Interferentsivead 4

Valikvastus	2005. aasta	2006. aasta
A (õige)	A, B, C, G, K, L	A, B, C, G, K, E, D, M, F
B (interferentne)	E, D, M, F, H, N, O	H, N, O, L
C	–	–

Ee: rajama kuhu? (latiiv)

Ve: построить, основать где? (prepositsioon + prepositsionaal) ~ ee kus? (lokatiiv)

Rajama-verbi rektsioonis suurenes 2006. aastal läbi viidud testis õigete vastuste arv kolme võrra ja vigade arv vastavalt vähenes. Emakeele mõju püsib kolmel informandil (H, N, O), lisaks veel üks teise aasta interferentsiviga pärineb informandilt, kes eelmise aasta testis valis õige, sihtkeelepärase vastuse.

30. Rein huvitub

A ajalugu ja sporti

B ajaloost ja spordist

C ajaloo ja spordiga

2005. aasta:

1. Õiged 8
2. Valed 5
 - Interferentsivead 4
 - Mitte-interferentsivead 1

2006. aasta:

1. Õiged 8
2. Valed 5
 - Interferentsivead 5

Valikvastus	2005. aasta	2006. aasta
A	F	–
B (õige)	A, C, E, H, K, L, N, B	A, C, D, E, H, K, L, F
C (intereferentne)	D, G, M, O	G, M, O, N, B

Ee: huvituma millest? (elatiiv)

Ve: интересоваться чем? (instrumentaal) ~ ee millega? (komitatiiv)

Nii esimesel kui ka teisel korral on sama arv õiged vastuseid. Algul õiget rektsiooni kasutanud B- ja N-informandid teevad aasta hiljem huvituma-verbi rektsioonis interferentsivea, seevastu 2005. aasta testis vene rektsioonist mõjutatud D-informant ja muu vea teinud F-vastaja ei teinud aasta möödudes vigu. Interferentsivead püsivad G-, M- ja O-informandil.

31. Hoolas üliõpilane järgis alati juhendaja

A soovitusi

B soovitustele

C soovitustega

2005. aasta:

1. Õiged 8
2. Valed 5
 - Interferentsivead 4
 - Mitte-interferentsivead 1

2006. aasta:

1. Õiged 9

2. Valed 4

- Interferentsivead 4

Valikvastus	2005. aasta	2006. aasta
A (õige)	A, D, G, H, K, L, M, O	A, B, C, D, H, K, L, M, O
B (interferentne)	E, F, B, C	E, F, G, N
C	N	–

Ee: järgima mida? (partitiiv)

Ve: следовать чему? (daativ) ~ ee millele? (allatiiv)

Järgima-verbi rektsiooni kasutuses kaob emakeele mõju B- ja C-informandil ning püsib E- ja F-informandil. Algul muud vea teinud N-vastajat mõjutab aasta möödudes emakeel, ka 2005. aastal läbi viidud testis õige vastuse valinud G-informanti eksitab teine kord emakeel.

32. Kohanesin kiiresti ühiselamus.

A elule

B eluks

C eluga

2005. aasta:

1. Õiged 12
2. Valed 1

- Interferentsivead 1

2006. aasta:

1. Õiged 12
2. Valed 1

- Interferentsivead 1

Valikvastus	2005. aasta	2006. aasta
A (interferentne)	O	O
B	–	–
C (õige)	A, B, C, D, E, F, G, H, K, L, M, N	A, B, C, D, E, F, G, H, K, L, M, N

Ee: kohanema millega? (komitatiiv)

Ve: привыкнуть к чему? (κ + daativ) ~ ee millele? (allatiiv)

O-informant teeb sama vea mõlemal korral, ülejäänud valivad õige komitatiivse rektsiooni.

34. Arst keelas suitsetada.

A haigel

B haiget

C haigele

2005. aasta:

1. Õiged 5
2. Valed 6
 - Interferentsivead 5
 - Mitte-interferentsivead 1

2006. aasta:

1. Õiged 5
2. Valed 8
 - Interferentsivead 6
 - Mitte-interferentsivead 2

Valikvastus	2005. aasta	2006. aasta
A (õige)	A, C, D, F, G, H, M	A, C, F, H, M
B	E	G, K
C (interferentne)	B, K, L, N, O	B, E, D, L, N, O

Ee: keelama kellel? (adessiiv) mida teha?

Ve: запретить кому? (daativ) что делать? ~ ee kellele? (allatiiv)

Vene rektsiooni mõju püsivust on näha neljal informandil (B, L, N, O). Interferentsivea teinud K-informant ja õige rektsiooni kasutanud G-vastaja valivad teisel aastal B-vastuse, mida on analüüsitud muuks veaks. Ka õiget rektsiooni osanud D-informant eksib teisel aastal, tehes interferentsivea. Emakeel mõjutab 2006. aasta testis ka E-informanti, kes aasta varem on valinud muuks veaks liigitatud partitiivis laiendi.

5.2.2.1. Testi II osa tulemused

Vastused	2005. aasta	2006. aasta
Õiged	149	155
Valed	46	40
• interferentsivead	• 37	• 34
• mitte-interferentsivead	• 9	• 6
Kokku	195	195

Testi teises osas on kolme valikvastusega ülesanne, mis oli informantidele hõlpsam, kuna õige vormi visuaalne esinemine võimaldas vastajatel selle ka ära tunda. Seda kinnitavad õigete vastuste arvud, mis on vigadega võrreldes oluliselt ülekaalus. Vigadest tehakse põhiliselt interferentsivigu, üksikel juhtudel esinevad muud valed vastused, kus informandid valisid mingis muus käändes oleva laiendi, mis ei lange kokku ei eesti ega vene rektsiooniga. Interferentsivead kipuvad stabiliseeruma. Osaliselt esineb mõnede teises osas olevate verbide rektsioonis ka emakeelsetel kasutajatel ebakindlust ja kõikumist, mis võib samuti mõjutada teise keele õppijate keelekasutust.

5.2.3. Testi III osa

Testi kolmandas osas on grammatilise korrektsuse hindamise test, mis sisaldab 14 eestikeelset lauset, millest seitse on õige verbirektsiooniga ja seitse venepärase rektsiooniga. Informantidel tuli otsustada, kas laused on grammatiliselt õiged või valed, kirjutada vastav täht (Õ/V) iga lause järele ja parandada vead. Analüüsiosas on kõigepealt ära toodud paksemas kirjas testi lause, mille järel sulgudesse pandud täht näitab, kas lause on õige või mitte. Edasi järgneb lauses esineva verbi rektsiooni võrdlus eesti ja vene keeles ning vene rektsiooni puhul on kõrval ära toodud eestikeelne vaste. Seejärel on tabelina esitatud informantide otsused, siis parandused ja tulemused (T: Õ – õige, I – interferentsiviga, M – mitte-interferentsiviga, P – parandamata). Otsustamiseks tulemuste üle, ei piisa pelgalt informantide hinnangutest lausete grammatilise korrektsuse üle, kuna viga võib nende arvates olla milleski muus kui rektsioonis. Seetõttu ei lähtuta testi analüüsimisel mitte informantide hinnangutest, vaid parandustest. Need juhtumid, kus informant hindab lause valeks, nagu näiteks M-informant lause *Keegi jättis oma dokumendid bussi* puhul, kuna tema arvates viga on objektis (parandus: *dokumente*), loetakse ikkagi õigeaks, kuna järeldatakse, et rektsioon on informandi arvates õige. Seega vaadeldakse tulemuste arvutamisel kõigepealt lausete parandusi ja alles nende põhjal tehakse otsus. Tabeli all esitatakse lause analüüs ja veatüübid. Testi III osa analüüsi lõpus on tabelina ära toodud kogu osa tulemused.

36. Triin peab ausatest inimestest lugu. (Õ)

Ee: lugu pidama kellest? (elatiiv)

Ve: уважать кого? (akusatiiv) ~ ee keda? (partitiiv)

Inf	2005. aasta			2006. aasta		
	otsus	parandus	T	otsus	parandus	T
A	Õ		Õ	Õ		Õ
B	Õ		Õ	Õ		Õ
C	Õ		Õ	Õ		Õ
D	Õ		Õ	Õ		Õ
E	Õ		Õ	Õ		Õ
F	Õ		Õ			V
G	Õ		Õ	Õ		Õ
H	Õ		Õ	Õ		Õ
K	Õ		Õ	Õ		Õ
L	Õ		Õ	Õ		Õ
M	V	ausateid inimesi	I	Õ		Õ
N	V	ausate inimeste	M	V	ausaid inimesi	I
O	V	ausatele inimestele	M	V	ausatelt inimestelt	M

2005. aastal läbi viidud testis pidas rektsiooni õigeks kümme ja valeks kolm informanti. M-informant parandas elatiivi partitiiviks, milles on näha vene rektsiooni mõju või eesti *austama*-verbi mõju, muudeks vigadeks on genitiiv ja allatiiv. Genitiivi pakkunud informant parandab aasta möödudes emakeelest mõjutatud partitiiviks, allatiivi kasutanud O-informant separatiiviks, valides ablatiivi. Kokku luges teise aasta testis lauses esinevat verbi rektsiooni õigeks kümme vastajat, valeks kaks ja üks informant jättis lause vastamata.

Veatüübid:

1. lugu pidama + partitiiv
2. lugu pidama + genitiiv
3. lugu pidama + allatiiv
4. lugu pidama + ablatiiv.

37. Seda õnnetust on raske üle saada. (V)

Ee: üle saada millest? (elatiiv)

Ve: пережить что? (akusatiiv) ~ ee mida? (partitiiv)

Inf	2005. aasta			2006. aasta		
	otsus	parandus	T	otsus	Parandus	T
A	V	sellest õnnetusest	Õ	V	sellest õnnetusest	Õ
B	V		P	V	sellest õnnetusest	Õ
C	V	sellest õnnetusest	Õ	V	sellest õnnetusest	Õ
D	Õ		I	V	sellest õnnetusest	Õ
E	V	sellest õnnetusest	Õ	V	selle õnnetusega	M
F	Õ		I	V	sellest õnnetusest	Õ
G	V	seda õnnetusest	Õ	V	elada	I
H	V	sellest õnnetusest	Õ	V	sellest õnnetusest	Õ
K	V	sellest õnnetusest	Õ	V	sellest õnnetusest	Õ
L	Õ		I	V	sellest õnnetusest	Õ
M	Õ		I	Õ		I
N	V	sellega õnnetusega	M	V	selle õnnetusega	M
O	Õ		I	Õ		I

Lauses esineb venepärane rektsioon, mis eesti keeles tuleb parandada elatiiviks. Seda teevad esimese aasta testis kuus vastajat, järgmisel aastal kaheksa testi täitjat. Esimesel aastal luges lause valeks veel kaks informanti, kellest üks ülesande käsule vaatamata ei parandanud midagi, seega ei ole teada, mis viga tema arvates lauses on, teine informant aga parandas komitatiiviks, kusjuures ka aasta möödudes otsustab ta kaasätleva käände kasuks. Kokku hindas esimesel aastal lause valeks kaheksa inimest ja õigeks viis, seega emakeele mõju on näha viiel informandil. Teisel aastal pidas lauset õigeks kaks informanti (M ja O), kellel emakeele mõju püsib, ja valeks üksteist. Nendest kaheksa on parandanud rektsiooni õigeks ja kaks valis rektsiooni käändeks komitatiivi, kusjuures E-informant oskas esimesel aastal õiget vormi. G-informant luges lause küll valeks, kuid paranduseks tõi ta muu verbi (*elada*), seega partitiivi kasutus on tema arvates õige ja loetud analüüsimisel interferentsiveaks. Venekeelse verbi *пережить* eesti keele otsetõlkeks on *üle elada + objekt (Seda õnnetust on raske üle elada)*. Kui lähtuda

sellest, et informant esmalt tõlgib lause vene keelde ja siis vaatab grammatilist vormi, võib ka see asi mõjutada nt informant G puhul.

Veatüübid:

1. üle saama + partitiiv
2. üle saama + komitatiiv.

38. Katrin unustas töövihiku kodus. (V)

Ee: unustama kuhu? (latiiv)

Ve: забывать где? (prepositsionaal) ~ ee kus? (lokatiiv)

Inf	2005. aasta			2006. aasta		
	otsus	Parandus	T	otsus	parandus	T
A	V	koju	Õ	V	koju	Õ
B	V		P	V	koju	Õ
C	V	koju	Õ	V	koju	Õ
D	V	koju	Õ	V	koju	Õ
E	V	koju	Õ	V	koju	Õ
F	V	koju	Õ	V	koju	Õ
G	V	koju	Õ	V	koju	Õ
H	V	koju	Õ	V	koju	Õ
K	V	koju	Õ	V	koju	Õ
L	V	koju	Õ	V	kodust	M
M	V	koju	Õ	V	koju	Õ
N	Õ		I	V	koju	Õ
O	V	koju	Õ	V	koju	Õ

Testi täitmise esimesel korral tunnistavad antud lause reksiooni valeks kaksteist informanti, nendest üksteist ka parandasid sihtkeelepäraseks illatiiviks. B-informandi arvates on lauses viga, kuid kuna ta ei parandanud, ei ole teada, mida ta valeks pidanud. N-informandi arvates on lause korrektne. Seega analüüsitakse B- ja N-üliõpilase vastused interferentsivigadeks. 2006. aastal läbi viidud testis lugesid kõik informandid lause valeks ja parandasid laiendi illatiiviks peale ühe (L), kes on valinud elatiivi.

Veatüübid:

1. unustama + inessiiv

2. unustama + elatiiv.

39. Küll on hea kevadel loodusega nautida! (V)

Ee: nautima mida? (partitiiv)

Ve: наслаждаться чем? (instrumentaal) ~ ee millega? (komitatiiv)

Inf	2005. aasta			2006. aasta		
	otsus	parandus	T	otsus	parandus	T
A	V	loodust	Õ	V	loodust	Õ
B	V		P	V	loodust	Õ
C	V	loodust	Õ	V	loodust	Õ
D	V	loodust	Õ	V	loodust	Õ
E	V	loodust	Õ	V	loodust	Õ
F	V	loodust	Õ	V	loodust	Õ
G	V	loodust	Õ	V	loodust	Õ
H	V	loodust	Õ	V	loodust	Õ
K	Õ		I	V	loodust	Õ
L	V	loodust	Õ	V	loodust	Õ
M	V	loodust	Õ	V	loodust	Õ
N	Õ		I	Õ		I
O	V	loodusest	M	Õ		I

Lauses kasutatakse venepärast reksiooni, mida oskavad parandada õigeks kümme informanti nii esimesel kui ka teisel korral. 2005. aasta testis parandas üks informant (O) laiendi elatiiviks, mis on analüüsitud muuks veaks, aasta möödudes mõjutab teda emakeel. Esimesel aastal on emakeele mõju näha kahel informandil, kes loevad lause õigeks, nendest ühel (N) viga püsib, aga teine (K) omandab aastaga õige käände. B-informant, kes hindab lause esimesel aastal valeks, kuid ei paranda, valib teisel aastal sihtkeelepärase vormi. Muid vigu teisel aastal ei tehta.

Veatüübid:

1. nautima + komitatiiv
2. nautima + elatiiv.

40. Keegi jättis oma dokumendid bussi. (Õ)

Ee: jätma kuhu? (latiiv)

Ve: оставить где? (prepositsionaal) ~ ee kus? (lokatiiv)

Inf	2005. aasta			2006. aasta		
	otsus	parandus	T	otsus	parandus	T
A	Õ		Õ	Õ		Õ
B	Õ		Õ	Õ		Õ
C	Õ		Õ	Õ		Õ
D	Õ		Õ	Õ		Õ
E	Õ		Õ	Õ		Õ
F	V	bussis	I	Õ		Õ
G	Õ		Õ	Õ		Õ
H	Õ		Õ	Õ		Õ
K	Õ		Õ	Õ		Õ
L	V	bussis	I	V	dokumente	Õ
M	V	dokumente	Õ	Õ		Õ
N	V	bussis	I	V	dokumente	Õ
O	Õ		Õ	Õ		Õ

Emakeele mõju on näha *jätma*-verbi reksioonis kolmel informandil, kes on hinnanud lause valeks ja parandanud laiendi vene keelest mõjutatud inessiiviks. Ülejäänud kümne informandi arvates on lause grammatiline. Teisel aastal interferentsivigu ei tehta.

Veatuüp: jätma + inessiiv.

41. Ostin kauplusest uue kampsuni. (Õ)

Ee: ostma kust? (separatiiv)

Ve: покупать где? (prepositsionaal) ~ ee kus? (lokatiiv)

Inf	2005. aasta			2006. aasta		
	otsus	parandus	T	otsus	parandus	T
A	Õ		Õ	Õ		Õ
B	Õ		Õ	Õ		Õ
C	Õ		Õ	Õ		Õ
D	Õ		Õ	Õ		Õ

E	Õ		Õ	Õ		Õ
F	Õ		Õ	Õ		Õ
G	Õ		Õ	Õ		Õ
H	Õ		Õ	Õ		Õ
K	Õ		Õ	Õ		Õ
L	Õ		Õ	Õ		Õ
M	Õ		Õ	Õ		Õ
N	V	uut kampsunit	Õ	Õ		Õ
O	V	uut kampsuni	Õ	Õ		Õ

Nii esimesel kui ka teisel aastal loevad kõik informandid *ostma kust?* rektsiooni õigeks ja parandusi ei tule. 2005. aastal läbi viidud testis on kahe informandi (N ja O) arvates viga objektikäandes, mida parandatakse partitiiviks, kuid rektsiooni seisukohast on laused õiged.

42. Väike vend segas mulle õppida. (V)

Ee: segama kellel? mida teha? (adessiiv)

Ve: мешать кому? (daativ) ~ ee kellele? (allatiiv)

Inf	2005. aasta			2006. aasta		
	otsus	parandus	T	otsus	parandus	T
A	v	mul õppida	Õ	V	mul õppida	Õ
B	V		P	V	mul õppida	Õ
C	V	mind õppima	M	V	mind õppima	M
D	V	mind õppida	M	V	mind õppida	M
E	V	mind õppima	M	V	mind õppida	M
F	V	mind õppima	M	V	mul õppida	Õ
G	V	mind õppida	M	V	mind õppida	M
H	V	mul õppida	Õ	V	mul õppida	Õ
K	Õ		I	Õ		I
L	V	õppima	I	V	õppima	I
M	V	õppima	I	V	õppimast	I
N	Õ		I	Õ		I
O	Õ		I	V	mull õppida	Õ

*Segama *kellele?* rektsiooni parandas õigeks 2005. aastal läbi viidud testis vaid kaks informanti (A ja H). Kolm vastajat (K, N ja O) peavad lauset õigeks, L- ja M-informandi parandused puudutavad infinitiivi vormi, seega allatiivis laiend on nende arvates õige, ja analüüsis tõlgendatud interferentsiveaks. Emakeelest mõjutatud vigu on esimesel aastal kokku viis. B-informant jätab lause parandamata, viis informanti parandavad allatiivi partitiiviks, mis on analüüsitud muuks veaks. Infinitiivi valikule käesolevas uurimuses tähelepanu ei pöörata. Teisel aastal õigeid parandusi on viis. C, D ja E-informandil püsib partitiivis mitte-interferentsiviga. Rektsioon on õige K ja N-informandi hinnangul, L- vastaja arvates on viga infinitiivi valikul, M-informant toob paranduseks supiini elatiivi (*õppimast*), mis küll oleks õige konstruktsioonis *segama keda? mida tegemast?*, kuid allatiiviga kasutatuna peetakse ikkagi interferentsiveaks. Kokku on emakeelest tingitud vigu teisel aastal neli.

Veatüübid:

1. segama + allatiiv
2. segama + partitiiv.

43. Kuulsin raadiost, et tuleb ilus ilm. (Õ)

Ee: kuulma kust? (separatiiv)

Ve: слышать где? (prepositsionaal) ~ ee kus? (lokatiiv)

Testi täitmise mõlemal korral lugesid kõik informandid lause õigeks.

44. Direktor kirjutas dokumenti alla. (V)

Ee: alla kirjutama millele? (allatiiv)

Ve: подписать что? (akusatiiv) ~ ee mida? (partitiiv)

Inf	2005. aasta			2006. aasta		
	otsus	parandus	T	otsus	parandus	T
A	Õ		I	V	dokumendile	Õ
B	V		P	V	dokumentile	Õ
C	V	dokumendile alla	Õ	V	dokumentidele	Õ
D	V	dokumenteid	I	Õ		I
E	Õ		I	V	dokumendile	Õ
F	V	dokumendi	I	Õ		I

G	V	dokumendi	I	V	dokumendi	I
H	Õ		I	Õ		I
K	Õ		I	V	dokumentidele	Õ
L	Õ		I	Õ		I
M	Õ		I	Õ		I
N	Õ		I	Õ		I
O	V	dokumente	I	Õ		I

Verbi *alla kirjutama* reksiooniks on allatiiv. Üksikutel juhtudel esineb emakeelsetel kõnelejalatel ka *kirjutama mille alla* kasutust, kuid seda ei ole käesolevas töös võrdväärse reksioonina arvestatud, lähtudes õigekeelsussõnaraamatust ja kirjakeele seletussõnaraamatust. Esimesel aastal läbi viidud testis on partitiivset reksiooni hinnanud valeks viis informanti, nendest õigeks parandanud kolm, kaks testi täitjat muutsid lihtsalt objekti arvu, jättes käände samaks. Ka B-informandi hinnangul ei ole lause grammatiline, kuid paranduse puudumisel ei ole teada, milles on viga. Seitse informanti otsustas, et lause on korrektne, seega analüüsitakse nende vastused interferentsivigadeks. F- ja G-informandid parandavad partitiivi genitiivi, seega loetakse nendegi vastused interferentsivigadeks. Teisel aastal parandavad reksiooni õigeks kuus informanti, nende hulgas on A, B, E ja K-informandid, kellel emakeele mõju on kadunud. D, F, G, H, L, M, N ja O-informandil vene reksiooni mõju püsib. Kokku on interferentsivigu teisel aastal kaheksa.

Veatuüp:

1. alla kirjutama + partitiiv
2. alla kirjutama + genitiiv.

45. Ma ei saa sinu mõttekäiku aru. (V)

Ee: aru saama millest? (elatiiv)

Ve: понимать что? (akusatiiv) ~ ee mida? (partitiiv)

Inf	2005. aasta			2006. aasta		
	otsus	parandus	T	otsus	parandus	T
A	V	mõttekäigust	Õ	V	mõttekäigust	Õ
B	V		P	V	mõttekäigust	Õ

C	V	mõttekäigust	Õ	V	mõttekäigust	Õ
D	Õ		I	V	mõttekäigust	Õ
E	V	mõttekäigust	Õ	V	mõttekäigust	Õ
F	Õ		I	V	mõttekäigust	Õ
G	V	mõttekäigust	Õ	V	mõttekäigust	Õ
H	V	mõttekäigust	Õ	V	mõttekäigust	Õ
K	V	mõttekäigust	Õ	V	mõttekäigust	Õ
L	V	mõttekäigust	Õ	V	mõttekäigust	Õ
M	V	mõttekäigust	Õ	V	mõttekäigust	Õ
N	Õ		I	Õ		I
O	Õ		I	V	mõttekäigust	Õ

Lauses esinevat *aru saama* verbi rektsiooni on testi täitmise esimesel korral üheksa informanti hinnanud valeks, neist kaheksa parandanud õigeks, B-informant jättis lause parandamata. Neli informanti (D, F, O, N) otsustas, et lause on õige, seega ilmneb neil verbi rektsioonis emakeele mõju. N-informandil püsib see ka järgmisel aastal, kuid D, F ja O valivad aasta möödudes õige käände. Niiviisi on 2006. aasta testis tunnistanud rektsiooni valeks ja õigeks parandanud kaksteist inimest ja üht on endiselt mõjutanud vene rektsioon.

Veatuüp: aru saama + partitiiv.

46. Tiit harrastab laulmist ja muusikat. (Õ)

Ee: harrastama mida? (partitiiv)

Ve: увлекаться чем? (instrumentaal) ~ ee millega? (komitatiiv)

Inf	2005. aasta			2006. aasta		
	otsus	parandus	T	otsus	parandus	T
A	Õ		Õ	Õ		Õ
B	Õ		Õ	Õ		Õ
C	Õ		Õ	Õ		Õ
D	V	laulmisega ja muusikaga	I	Õ		Õ
E	V	laulmise ja muusikaga	I	Õ		Õ
F	Õ		Õ	Õ		Õ
G	Õ		Õ	Õ		Õ

H	V	laulmise ja muusikaga	I	V	laulmise ja muusikaga	I
K	Õ		Õ	Õ		Õ
L	Õ		Õ	V	laulmisega ja muusikaga	I
M	Õ		Õ	Õ		Õ
N	V	laulmisega, muusikaga	I	V	laulmisega, muusikaga	I
O	V	laulmise ja muusikaga	I	Õ		Õ

Kaheksa informandi arvates on verbi partitiivis laiend õige ja viiel ilmneb emakeele mõju, mis väljendub parandustes venepäraseks komitatiivis rektsiooniks. Aasta hiljem mõjutab emakeel kolme informandi kasutust, kusjuures H- ja L-vastajal on see püsiv, L-informant oskas aga algul õiget rektsiooni. D-, E- ja O-informandil emakeele mõju aastaga *harrastama*-verbi rektsioonis kaob, L-informandil vastupidi kerkib. Kokku on teise aasta testis sihtkeelepärast rektsiooni hinnanud õigeks kümme vastajat.

Veatuüp: harrastama + komitatiiv.

47. Kiirusta, kui sa ei taha rongist maha jääda! (Õ)

Ee: maha jääma millest? (elatiiv)

Ve: опоздать куда? на что? (prepositsioon на + akusatiiv) ~ ee kuhu? millele? (latiiv)

Inf	2005. aasta			2006. aasta		
	otsus	parandus	T	otsus	parandus	T
A	Õ		Õ	V	rongile	I
B	Õ		Õ	Õ		Õ
C	Õ		Õ	Õ		Õ
D	V	rongile	I	Õ		Õ
E	Õ		Õ	Õ		Õ
F	Õ		Õ	Õ		Õ
G	Õ		Õ	Õ		Õ
H	Õ		Õ	Õ		Õ
K	Õ		Õ	Õ		Õ
L	Õ		Õ	Õ		Õ
M	Õ		Õ	Õ		Õ
N	Õ		Õ	Õ		Õ
O	Õ		Õ	V	rongis jääda	M

Verbi *maha jääma* rektsiooni kasutuses ei ilmne tugevat emakeele mõju, mõlemal korral vaid üks informant parandab õige käände vene rektsioonist mõjutatud valeks vormiks. Veategija ei ole sama isik, 2005. aastal on see D- ja 2006. aastal A-informant. Teisel aastal muudab O-informant verbi (mida kasutatakse vene rektsiooniga), seda analüüsitakse muuks veaks.

Veatüübid:

1. maha jääma + allatiiv
2. muu verb (jääma).

5.2.3.1. Testi III osa tulemused

Vastused	2005. aasta	2006. aasta
Õiged	116	135
Valed	53	34
<ul style="list-style-type: none"> • interferentsivead • mitte-interferentsivead • parandamata või vastamata 	<ul style="list-style-type: none"> • 38 • 9 • 6 	<ul style="list-style-type: none"> • 23 • 9 • 2
Kokku	169	169

Grammatilise korrektsuse hindamise testi tulemused näitavad õigete vastuste ülekaalu ehk informantide testi teises osas olevate verbide rektsiooni käänete tundmist. Ikkagi tehakse ka vigu, nendest kõige rohkem on põhjustatud informantide emakeelest. Interferentsivigade arv aastaga väheneb ja muud vead püsivad.

5.2.4. Sarnase rektsiooniga verbide kasutuse analüüs

Sarnase rektsiooniga verbe esines testis kokku viis ja need on järgnevad: *hindama*, *kahtlema*, *pakkuma*, *selgitama* ja *unistama*. Kaht esimest verbi kasutati testi esimeses osas ehk tõlkelausetes, kaht järgmist testi teises osas – valikvastustega ülesandes ja viies verb esineb õige rektsiooniga testi kolmandas osas – grammatilise korrektsuse hindamise testis. Järgnevalt analüüsitakse nende verbide rektsiooni kasutust eesmärgiga

vaadelda üldtendentsi, millest lähtutakse juhul, kui emakeeles ja sihtkeeles on sarnane konstruktsioon, mis võib soodustada positiivset ülekannet. Analüüsitav materjal esitatakse peatükis eelnevaga sarnaselt ehk esimest ja üheksandat lauset analüüsitakse testi esimese osa lausetega sarnaselt, laused 26 ja 33 on seletatud lähtudes testi teise osa analüüsi põhimõtetest ja lauset 35 vaadeldakse kolmandasse ossa kuuluvana.

1. Я цену свою семью.

Ma hindan oma perekonda / peret. (Ma austan oma perekonda / peret.)

2005. aasta:

1. Õiged 10
2. Valed 3
 - Mitte-interferentsvead 2
 - Poolikult tõlgitud 1

2006. aasta:

1. Õiged 9 + Sobilikud 1
2. Valed 3
 - Mitte-interferentsvead 3

Inf	2005. aasta		2006. aasta	
	Tõlge	T	T	tõlge
A	Ma hindan oma perekonda.	Õ	Õ	Ma hindan oma perekonda.
B	Ma hindan oma perekonda.	Õ	Õ	Ma hindan oma perekonda.
C	Ma hindan oma perekonda.	Õ	Õ	Ma austan oma perekonda.
D	Ma austan oma perekonda.	Õ	Õ	Ma hindan oma peret.
E	Ma hindan oma peret.	Õ	Õ	Ma hindan oma perekonda.
F	Ma hindan oma pere.	M	M	Ma hindan oma pere.
G	Ma hindan oma perekonna.	M	Õ	Ma hinnan oma perekonda.
H	Ma hindan oma perekonda.	Õ	Õ	Ma hindan oma perekonda.
K	Ma hindan oma perekonda.	Õ	M	Ma hindan oma pere.
L	Ma hindan oma perekonda.	Õ	M	Ma hindan oma pere.
M	Mina ... oma perekonda.	P	Õ	Ma hindan oma perekonda.
N	Mina hindan oma perekonda.	Õ	Õ	Ma hindan oma perekonda.
O	Ma austan oma perekonda.	Õ	S	Ma armastan oma perekonda.

Vene keele verbi *уважать* rektsiooniks on akusatiiv, mis kandub eesti keelde üle partitiivina, mis ongi eesti keele nii *hindama* kui ka *austama* verbide rektsiooniks. Samas ei ole analüüsisosas valeks peetud *armastama*-verbi O-informandi kasutuses, kus rektsiooni kasutati ka õigesti. Mõlemal testi täitmise korral tõlkisid lause õigesti kümme informanti, kolmel informandil esinevad vene ja eesti keele konstruktsioonide sarnasusele vaatamata vead. F-informandil püsib nominatiivi kasutus (**pere*), mis siiski võiks olla tema arvates partitiivi käändeks ja kajastada morfoloogiaviga. G-informandil esineb genitiivi kasutus, mis aasta möödudes saab sihtkeelepäraseks partitiiviks. 2005. aastal lauset poolikult tõlkinud M-informant omandab aastaga verbi ja rektsioonis ei eksi. Seevastu K- ja L-informandid, kes algul oskasid õiget rektsiooni, tõlgivad lauset aasta hiljem nominatiivse laiendiga.

Veatüübid:

1. hindama + nominatiiv
2. hindama + genitiiv.

9. Я сомневаюсь в его честности.

Ma kahtlen tema aususes.

2005. aasta:

1. Õiged 6
2. Valed 7

2006. aasta:

1. Õiged 9
2. Valed 4

Inf	2005. aasta		2006. aasta	
	Tõlge	T	T	tõlge
A	Ma kahtlen tema õigluses.	Õ	Õ	Ma kahtlen tema aususes.
B	Ma kahtlen tema aususes.	Õ	Õ	Ma kahtlen tema aususes.
C	Ma kahtlen tema aususes.	Õ	Õ	Ma kahtlen tema aususes.
D	Ma kahtlen tema ausas.	M	Õ	Ma kahtlen tema aususes.
E	Ma kahtlen tema aususes.	Õ	Õ	Ma kahtlen tema aususes.
F	Ma kahtlen teda ausust.	M	Õ	Ma kahtlen tema aususes.
G	Ma kahtlen tema aususes.	Õ	M	Ma ei ole kindel tema aususest.
H	Ma kahtlen tema aususest.	M	Õ	Mina kahtlen tema aususes.

K	Ma kahtlen tema aususes.	Õ	Õ	Ma kahtlen tema aususes.
L	Ma kahtlen teda aususest.	M	M	Ma kahtlen tema ausust.
M	Mina kahtlen teda auses.	M	Õ	Ma kahtlen tema aususes.
N	Ma kahtlen tema tõsust.	M	M	Ma kahtlen tema truudusest.
O	Ma kahtlen tema ausas.	M	M	Ma kahtlen teda ausast.

Kuigi nii eesti kui ka vene keeles kaheldakse milles?, on käesoleva verbi rektsioonis tehtud rohkesti vigu. Esimesel aastal eksiti seitse korda, aasta hiljem neli. Viiel informandil (D, F, H ja M) tuleb teine kord läbi viidud testis algul esinevate igasuguste valede vormide asemele õige inessiiv, inessiivi algul osanud G-informant teeb hiljem vea. Veatüübid on järgmised:

1. kahtlema + nominatiiv
2. kahtlema + partitiiv
3. kahtlema + elatiiv
4. nii verbi kui ka noomeni muu tõlge (*ei ole kindel + millest, õigus*)
5. väärad vormid (*auses, tõsust*).

26. Ema pakub kohvi.

A külalistel

B külalistele

C külalisi

Valikvastus	2005. aasta	2006. aasta
A	–	–
B	A, B, C, D, E, F, G, H, K, L, M, N, O	A, B, C, D, E, F, G, H, K, L, M, N, O
C	–	–

Ee: pakkuma mida? kellele? (allatiiv)

Ve: предлагать что? кому? (daativ) ~ ee allatiiv

Pakkuma-verbi rektsioonis vigu ei tehtud.

33. Selgitasin sõbrale oma

A ideed

B ideest

C ideega

2005. aasta:

1. Õiged 11

2. Valed 2

2006. aasta:

Õiged 13

Valikvastus	2005. aasta	2006. aasta
A	A, C, D, E, F, G, H, K, L, M, N	A, C, D, E, F, G, H, K, L, M, N, B, O
B	B, O	–
C	–	–

Ee: selgitama mida? (partitiiv)

Ve: объяснять что? (akusatiiv) ~ ee partitiiv

Vaatamata sellele, et eesti ja vene keeles on *selgitama*-verbil sarnane rektsioon, teevad kaks informanti (B ja O) 2005. aastal läbi viidud testis vigu, valides muu käände, elatiivi. Aasta möödudes oskavad kõik informandid õiget käänet.

35. Piret unistab uuest autost. (Õ)

Ee: unistama millest? (elatiiv)

Ve: мечтать о чём? (prepositsioon o + prepositsionaal) ~ ee elatiiv

Õige rektsiooniga verbi *unistama* oli kasutatud testi kolmandas osas, kus informandid pidid hindama lause grammatilisust. 2005. aastal läbi viidud testis oli kõigi informantide arvates lause õige ja valesid parandusi esile ei tulnud. Aasta hiljem hindas üksteist informanti lause õigeks, ühe informandi (N) arvamus ei ole teada, kuna ta jättis lause vastamata. Siiski võib sellest järeldada informandi tõenäolist kahtlust.

Eesti ja vene keeles sarnase rektsiooniga verbidest ei tehtud vigu *pakkuma* ja *unistama* rektsioonis. *Selgitama*-verbi rektsioonis tehti 2005. aastal kaks viga, valides elatiivi, mis ei ole eesti keele seisukohast õige ega ole vasteks ka vene keele akusatiivile. Aasta pärast kaovadki need kaks viga. Natuke rohkem probleeme tekkis verbi *hindama* puhul. Kuigi sellegi verbi rektsioonis oleks võinud vastajatel tugi olla emakeelest, tehti mõlemal aastal kolm viga. 2005. aasta testis tekitas ühele vastajale raskust verbi leksikaalne tähendus, mistõttu jättis ta verbi tõlkimata, ühe informandi genitiivis laiendi puhul võiks tegemist olla morfoloogiliste teadmiste puudulikkusega, sest võib eeldada,

et mõeldi ikkagi partitiivi, ülejäänud juhtudel on laiend jäetud nominatiivi. Kõige problemaatilisemaks osutus vastajatele verb *kahtlema*, mille rektsioonis tehti tunduvalt rohkem vigu kui eelmistes näidetes. Vigade põhjusteks on muud käänded, noomeni leksikaalsed vead, kuid ka nii verbi kui ka noomeni muud tõlked. Seega on õppimisel emakeelest abi, kuid mitte alati.

5.3. Individuaalne lähenemine informantide keelekasutusele

Kui eelnevalt käsitleti testi tulemusi lausete kaupa, kõrvutades eesti-vene verbirektsiooni suhteid ja analüüsisid iga informandi keelekasutust, otsides esinenud vigade põhjusi ja seletusi, siis järgnevates alapeatükkides keskendutakse iga informandi vigade arvudele ja keeleoskuse muutusele aastase ajavahemikuga. Igale informandile pühendatud alapeatükis esitatakse kõigepealt 2005. ja 2006. aasta vigade arvud ja siis muutused, mis on aastaga keeles toimunud. Iga veatüübi kõrval sulgudes on esile toodud verbid, mille rektsioonis nimetatud viga esines, kuid põhjalikum ülevaade seletuste ja kommentaaridega on iga lause analüüsisosas eespool.

5.3.1. Keeleoskuse muutused informantide kaupa

5.3.1.1. Informant A

2005. aasta:

3 interferentsiviga (*soovitama, muretsema, alla kirjutama*)

2006. aasta:

5 interferentsiviga (*kogunema, nakatama, aitama, lugema, maha jääma*)

2 muud (*haigestuma, jääma*)

1 vastamata (*kuritarvitama*)

Stabiliseerunud interferentsivigu pole. Asjaolu, et informant teeb vigu erinevate verbide rektsioonis, näitab, et õiged käänded ei ole informandil veel automaatseks muutunud.

Kuigi vigade arv aastaga suurenes, on informant käesoleva uurimuse informandirühma taustal parima keeleoskusega.

5.3.1.2. Informant B

2005. aasta

12 interferentsiviga (*suhtuma, muretsema, järgima* + 9 stabiliseerunud)

2 muud (*haigestuma, selgitama*)

7 vastamata (*nakatama, üle saama, unustama, nautima, segama, alla kirjutama, aru saama*)

2006. aasta

14 interferentsiviga (*jääma, nakatama, puuduma, töötlema, huvituma* + 9 stabiliseerunud)

Kuigi B-informandil interferentsivead kõiguvad, ilmneb tal tugev emakeele mõjust põhjustatud vigade stabiliseerumise tendents. Stabiliseerunud interferentsivigu on üheksa (*kuritarvitama, kogunema, soovitama, kadestama, aitama, leidma, lugema, vahetama, keelama*). Emakeele mõju verbireksioonis kipub informandil püsima, seevastu leksikaalsed vead vähenevad. Kui 2005. aasta testis ei osanud informant seitsme verbi rektsiooni, siis aasta möödudes kasutas ta õiget rektsiooni seitsmest kuue verbi puhul ja ühe verbi rektsioonis tegi interferentsivea. 2005. aasta muude vigade asemel tulid aasta pärast õiged sihtkeelepärased vastused.

5.3.1.3. Informant C

2005. aasta

5 interferentsiviga (*nakatama, järgima* + 3 stabiliseerunud)

2 muud (*vahetama, segama*)

2006. aasta

4 interferentsiviga (*kuritarvitama* + 3 stabiliseerunud)

1 muu (*segama*)

Käesoleva informandirühma taustal on C-informant hea keeleoskusega. Vigu on suhteliselt vähe, siiski kipuvad interferentsivead stabiliseeruma. Stabiliseerunud interferentsivigu on kolm (*kogunema, leidma, lugema*) ja stabiliseerunud muid vigu on üks (*segama*). Emakeele mõju kaob verbide *nakatama* ja *järgima* rektsioonis, ühe 2005. aasta muu vea asemel annab informant aasta pärast õige vastuse (*vahetama*). Emakeele mõju lisandub 2006. aasta testis verbi *nakatama* rektsioonis.

5.3.1.4. Informant D

2005. aasta

16 interferentsiviga (*haigestuma, kogunema, paigutama, töötleva, rajama, huvituma, üle saama, aru saama, harrastama, maha jääma* + 6 stabiliseerunud)

6 muud (*jääma, kahtleva, nakatama, usaldama, muretsema* + stabiliseerunud *segama*)

2006. aasta

13 interferentsiviga (*jääma, soovitama, nakatama, lugema, suhtuma, muretsema, keelama* + 6 stabiliseerunud)

2 muud (*kogunema* + stabiliseerunud *segama*)

Tugev emakeele mõju ilmneb D-informandi keelekasutuses. Interferentsivigu on informandil 2005. ja 2006. aasta testis vastavalt 16 ja 13, nendest stabiliseerunud interferentsivigu on kuus (*kuritarvitama, kadestama, leidma, surema, vahetama, alla kirjutama*). Lisaks püsib informandil üks muu viga verbi *segama* rektsioonis. Kuigi emakeele mõjust tehtud vigade arvud on suured, ei kipu kõik vead stabiliseeruma. Üheksa verbi rektsioonis kadus informandil aastaga vene keele mõju (*haigestuma, paigutama, töötleva, rajama, huvituma, üle saama, aru saama, harrastama, maha jääma*), verbi *kogunema* puhul tegi informant 2006. aasta testis muu vea. Emakeel

mõjutas informandi keelekasutust 2006. aastal verbide *soovitama, lugema, suhtuma* ja *keelama* rektsioonis, kuigi 2005. aastal nende verbide puhul vigu ei esinenud. Muude vigade arv on informandil aastaga vähenenud. *Kahtlema* ja *usaldama* rektsioonis vead kadusid, kuid *jääma, nakatama* ja *muretsema* rektsioonis tegi informant 2005. aasta muude vigade asemel 2006. aastal interferentsivigu.

5.3.1.5. Informant E

2005. aasta

8 interferentsiviga (*kogunema, suhtuma, rajama, alla kirjutama, harrastama* + 3 stabiliseerunud)

5 muud (*surema, paigutama, keelama* + 2 stabiliseerunud)

2006. aasta

5 interferentsiviga (*kinni pidama, keelama* + 3 stabiliseerunud)

3 muud (*üle saama* + 2 stabiliseerunud)

E-informandi puhul emakeele mõju kõigub. Stabiliseerunud interferentsivigu on kolm (*soovitama, nakatama, järgima*) ja stabiliseerunud muid vigu on kaks (*segama, vahetama*). 2005. aasta testis esinenud viie interferentsivea asemel kasutas informant aasta möödudes õiget rektsiooni (*kogunema, suhtuma, rajama, alla kirjutama, harrastama*). Ka verbide *surema* ja *paigutama* rektsioonid, kus informant tegi 2005. aastal muu vea, olid aasta möödudes õiged. Verbi *keelama* puhul ilmnes informandil 2006. aasta testis emakeele mõju. Kahe verbi rektsioonis, mida algul kasutas informant õigesti, tegi ta aasta pärast interferentsivea (*kinni pidama*) ja muu vea (*üle saama*).

5.3.1.6. Informant F

2005. aasta

14 interferentsiviga (*haigestuma, leidma, paigutama, lahkuma, rajama, üle saama, jätma, aru saama* + 6 stabiliseerunud)

6 muud (*puuduma, huvituma, segama, kahtlema* + 2 stabiliseerunud).

3 vastamata (*kuritarvitama, usaldama, nakatama*)

2006. aasta

7 interferentsiviga (*nakatama* + 6 stabiliseerunud)

3 muud (*jääma* + 2 stabiliseerunud)

1 vastamata (*lugu pidama*)

Informandil paraneb oluliselt keeleoskus. Interferentsivigade arv väheneb kaks korda, ka muude vigade ja vastamata juhtumite arvud vähenevad. Interferentsivigadest on stabiliseerunud kuus (*kogunema, soovitama, muretsema, kinni pidama, järgima, alla kirjutama*) ja muudest vigadest kaks (*hindama, vahetama*). Ülejäänud 2005. aasta testi interferentsivead ja muud vead aastaga kaovad, informant kasutab nimetatud verbide rektsiooni õigesti. Leksikaalsed teadmised on tõusnud verbide *kuritarvitama, usaldama* ja *nakatama* puhul, kuid õiget rektsiooni kasutas informant kahe esimese verbi puhul, verbi *nakatama* rektsioonis tuli esile interferentsiviga. Kahe verbi rektsioonis, milles 2005. aastal vigu ei olnud, tegi informant aasta pärast muu vea verbi *jääma* rektsioonis ja jättis vastamata verbi *lugu pidama* puhul.

5.3.1.7. Informant G

2005. aasta

8 interferentsiviga (kõik stabiliseerunud)

2 muud (*hindama* + 1 stabiliseerunud)

2006. aasta

12 interferentsiviga (*lugema, kinni pidama, järgima, üle saama* + 8 stabiliseerunud)

5 muud (*kuritarvitama, kadestama, kahtlema, keelama* + 1 stabiliseerunud)

G-informandil vigade arvud aastaga suurenevad ja keeleoskuses on märgata tagasilangust. 2005. aasta kaheksa interferentsiviga on stabiliseerunud (*kogunema, soovitama, nakatama, surema, paigutama, vahetama, huvituma, alla kirjutama*), üks muu viga püsis verbi *segama* rektsioonis. 2006. aasta testis tegi informant interferentsivigu lisaks verbide *lugema, kinni pidama, järgima* ja *üle saama* rektsioonis, verbide *kuritarvitama, kadestama, kahtlema* ja *keelama* puhul tegi informant muid vigu, kuigi aasta varem kasutas õiget rektsiooni. Verbi *hindama* rektsioonis ei teinud informant aasta möödudes enam muud viga.

5.3.1.8. Informant H

2005. aasta

6 interferentsiviga (*nakatama, usaldama* + 4 stabiliseerunud)

4 muud (*abielluma, kahtlema, kinni pidama* + 1 stabiliseerunud)

1 vastamata (*kuritarvitama*)

2006. aasta

5 interferentsiviga (*vahetama* + 4 stabiliseerunud)

3 muud (*kuritarvitama, jääma* + 1 stabiliseerunud)

H-informandil vead kõiguvad, kuid jällegi ilmneb vene keele mõjust tingitud vigade stabiliseerumise tendents. Stabiliseerunud interferentsivigu on neli (*soovitama, rajama, alla kirjutama, harrastama*) ja stabiliseerunud muid vigu on üks (*puuduma*). Interferentsivigade (*nakatama, usaldama*) ja muude vigade (*abielluma, kahtlema, kinni pidama*) asemel tulid 2006. aastal esile õiged verbirektsioonid, 2005. aasta õigete rektsioonide asemel tegi informant aasta pärast interferentsivea verbi *vahetama* ja muu

vea *jääma* rektsioonis. 2005. aastal ei osanud informant verbi *kuritarvitama*, aasta pärast tegi ta selles verbis muu vea.

5.3.1.9. Informant K

2005. aasta

13 interferentsiviga (*kuritarvitama, aitama, usaldama, lugema, keelama, nautima, alla kirjutama* + 6 stabiliseerunud)

2006. aasta

7 interferentsiviga (*nakatama* + 6 stabiliseerunud)

4 muud (*hindama, jääma, puuduma, keelama*)

Vene keelest tingitud vigade arv väheneb. Stabiliseerunud interferentsivigu on informandil kuus (*kogunema, soovitama, leidma, muretsema, paigutama, segama*). Kuue verbi puhul emakeele mõju rektsioonis kadus (*kuritarvitama, aitama, usaldama, lugema, nautima, alla kirjutama*). Verbi *keelama* puhul tegi informant 2005. aasta interferentsivea asemel 2006. aastal muu vea. Muude vigade arv on aastaga kasvanud, algul õiget rektsiooni osanud informant eksis aasta möödudes verbide *hindama, jääma* ja *puuduma* rektsioonis. Õiget rektsiooni osanud verbi *nakatama* puhul tegi informant aasta pärast emakeelest tingitud vea.

5.3.1.10. Informant L

2005. aasta

16 interferentsiviga (*jääma, soovitama, leidma, paigutama, käima, üle saama, jätma* + 9 stabiliseerunud)

5 muud (*haigestuma, nakatama* + 3 stabiliseerunud)

1 vastamata (*kadestama*)

2006. aasta

14 interferentsiviga (*haigestuma, aitama, surema, rajama, harrastama* + 9 stabiliseerunud)

10 muud (*hindama, jääma, soovitama, kadestama, usaldama, paigutama, unustama* + 3 stabiliseerunud)

Emakeele mõju L-informandil kõigub. Interferentsivigadel on tugev stabiliseerumise tendents. Interferentsivead on püsinud üheksa verbi reksioonis (*kogunema, lugema, muretsema, vahetama, sarnanema, puuduma, keelama, segama, alla kirjutama*), stabiliseerunud muid vigu on kolm (*kuritarvitama, kahtlema, suhtuma*). Nelja verbi puhul (*leidma, käima, üle saama, jätma*) on emakeele mõju kadunud, kolme algse interferentsivea asemel (*jääma, soovitama, paigutama*) tegi informant aasta möödudes muu vea. Muu vea asemel verbi *haigestuma* reksioonis tuli esile interferentsiviga, verbi *nakatama* reksiooni kasutas informant 2006. aasta testis õigesti. Seitsme verbi reksioonis on märgata informandil tagasilangust. Verbide *aitama, surema, rajama* ja *harrastama* reksioonikasutust mõjutas aasta pärast emakeel, verbide *hindama, usaldama* ja *unustama* reksioonis tegi informant muid vigu.

5.3.1.11. Informant M

2005. aasta

16 interferentsiviga (*kuritarvitama, aitama, leidma, suhtuma, surema, puuduma, töötlema, rajama, lugu pidama* + 7 stabiliseerunud)

6 muud (*haigestuma, kogunema, abielluma, kahtlema, muretsema, vahetama*)

3 vastamata (*hindama, kadestama* + 1 püsinud)

2006. aasta

9 interferentsiviga (*muretsema, vahetama* + 7 stabiliseerunud)

2 muud (*kadestama, puuduma*)

2 vastamata (*kuritarvitama* + 1 püsinud)

M-informandil keeleoskus paraneb, kuid interferentsivigadel on siiski stabiliseerumise tendents. Stabiliseerunud interferentsivigu on seitse (*soovitama, kinni pidama, sarnanema, huvituma, üle saama, segama, alla kirjutama*) ja on üks püsinud vastamata juhtum verbi *nakatama* puhul. Emakeele mõju kaob seitsme verbi rektsioonis (*aitama, leidma, suhtuma, surema, töötlemata, rajama, lugu pidama*), algse interferentsivea asemel verbi *puuduma* rektsioonis teeb informant aasta pärast muu vea ja verbi *kuritarvitama* puhul jätab verbi tõlkimata. 2005. aasta muude vigade asemel aasta pärast kas osatakse õiget rektsiooni (*haigestuma, kogunema, abielluma, kahtlema*) või tehakse interferentsivigu (*muretsema, vahetama*).

5.3.1.12. Informant N

2005. aasta

19 interferentsiviga (*kinni pidama, lahkuma, käima, unustama, jätma* + 14 stabiliseerunud)

8 muud (*haigestuma, soovitama, paigutama, järgima, lugu pidama* + 3 stabiliseerunud)

3 vastamata (*kadestama* + 2 püsinud)

2006. aasta

21 interferentsiviga (*haigestuma, kadestama, suhtuma, töötlemata, huvituma, järgima, lugu pidama* + 14 stabiliseerunud)

5 muud (*surema, kinni pidama* + 2 stabiliseerunud)

2 vastamata (= püsinud)

Äärmine vigaderohkus iseloomustab N-informandi keelekasutust. Stabiliseerunud interferentsivigu on 14 (*kogunema, jääma, aitama, leidma, usaldama, vahetama, puuduma, rajama, keelama, nautima, segama, alla kirjutama, aru saama, harrastama*), stabiliseerunud muid vigu on kolm (*kahtlema, muretsema, üle saama*) ja püsinud vastamata juhtumeid on kaks (*kuritarvitama, nakatama*). Emakeele mõju kaob nelja verbi rektsioonis (*lahkuma, käima, unustama, jätma*), kuid tuleb juurde verbide *suhtuma, surema* ja *huvituma* rektsioonis. 2005. aasta muude vigade asemel teeb

informant aasta möödudes interferentsivigu (*haigestuma, järgima, lugu pidama*).
Verbide *soovitama* ja *paigutama* rektsioonis toimub üleminek muust veast õige rektsiooni omandamiseni.

5.3.1.13. Informant O

2005. aasta

18 interferentsiviga (*kogunema, suhtuma, segama, aru saama, harrastama* + 13 stabiliseerunud)

7 muud (*soovitama, kinni pidama, selgitama, nautima* + 3 stabiliseerunud)

2 vastamata (*nakatama* + 1 püsinud)

2006. aasta

16 interferentsiviga (*soovitama, töötleva, nautima* + 13 stabiliseerunud)

8 muud (*kogunema, kadestama, nakatama, suhtuma, maha jääma* + 3 stabiliseerunud)

1 vastamata (= püsinud)

D-, L-, ja N-informandiga sarnaselt on ka O-informandi keelekasutus vigaderohke. Stabiliseerunud interferentsivigu on 13 (*leidma, surema, muretsema, paigutama, vahetama, sarnanema, puuduma, rajama, huvituma, kohanema, keelama, üle saama, alla kirjutama*), stabiliseerunud muid vigu on kolm (*abielluma, kahtlema, lugu pidama*) ja lisaks esineb üks püsinud vastamata juhtum (*kuritarvitama*). Algsete interferentsivigade asemel kasutab informant aasta möödudes rektsiooni õigesti (*segama, aru saama, harrastama*) või teeb muid vigu (*kogunema, suhtuma*). Kui 2005. aasta testis tegi informant muid vigu, siis aasta pärast oskas ta õiget rektsiooni (*kinni pidama, selgitama*) või tegi interferentsivigu (*soovitama, nautima*). 2005. aasta õigete vastuste asemel tulid 2006. aastal interferentsiviga verbi *töötleva* puhul ja muud vead verbide *kadestama* ja *maha jääma* rektsioonis.

5.3.2. Informantide keeleoskuse muutuste kokkuvõte

Individaalne lähenemine informantide keelekasutusele lubas teha tähelepanekuid iga informandi keeleoskuse muutuste kohta. Kuigi vead üldarvus korrigeeruvad, ilmneb käesoleva uurimuse informantidel nii vigade vähenemise, suurenemise kui ka püsimise tendents. Vead jagunevad ebaühtlaselt. Kõige vähem vigu teevad A-, C- ja H-informant, halvima keeleoskusega on informandirühmast D-, L-, N- ja O-informant. Emakeele mõju eesti keele verbirektsioonis kas väheneb, suureneb või kõigub. Interferentsivigadel ilmneb tugev stabiliseerumise tendents, lisaks stabiliseeruvad üksikud muudest põhjustest tingitud vead. Kuigi interferentsivead kipuvad informantidel kivinema, tõusevad nende leksikaalsed teadmised, mida illustreerib vastamata juhtumite arvu oluline vähenemine. Kui võrrelda iga informandi vastuseid iga verbi puhul 2005. ja 2006. aasta testis, võib märgata igasuguseid vigade tendentse. Nende verbide rektsioonis, kus 2005. aastal tehti interferentsivigu, vastati aasta möödudes õigesti, tehti muid vigu või emakeele mõju püsis. Kui 2005. aasta testis eksiti muudel kui emakeele mõju põhjustel, siis aasta pärast tehti interferentsivigu või kasutati rektsiooni õigesti. Nendel juhtudel, kus algul ei tundnud informandid verbi, vastasid nad 2006. aastal õigesti või tegid emakeelest tingitud vigu ja muid vigu. Samas esineb tagasilanguse tendents, kus õiget rektsiooni osanud informandid teevad aasta möödudes interferentsi- ja muid vigu.

5.4. Rektsioonitesti kokkuvõte

Selleks et kirjeldada, kuidas vene emakeelega üliõpilased omandavad eesti keele verbirektsiooni, mis vigu teevad ja kuidas vigade osakaal muutub õppijate oskuste eeldatava tõusuga, oli läbi viidud rektsioonitest, mis sisaldas kokku 47 erinevat verbi. Test viidi läbi kaks korda aastase ajavahemikuga: 2005. aasta kevadel ja vastavalt 2006. aasta kevadel. Kolmeteistkümnelt informandilt on mõlemal korral saadud kokku 611 lauset. Arvestades asjaolu, et test sisaldas viis verbi eesti ja vene keeles sarnase rektsiooniga, oli rektsiooni veakriitilisi olukordi 546. Õigete ja valede vastuste arvud on kokkuvõtlikult esitatud järgnevas tabelis.

Vastused	2005. aasta	2006. aasta
Õiged	384	423
Valed	227	188
<ul style="list-style-type: none"> • interferentsivead • mitte-interferentsivead • parandamata või vastamata 	<ul style="list-style-type: none"> • 154 • 53 • 20 	<ul style="list-style-type: none"> • 132 • 48 • 8
Kokku	611	611

Alltoodud tabelis esitatakse õigete ja valede vastuste arvud protsentides.

Vastused	2005. aasta	2006. aasta
Õiged	63%	69%
Valed	37%	31%
<ul style="list-style-type: none"> • interferentsivead • mitte-interferentsivead • parandamata või vastamata 	<ul style="list-style-type: none"> • 68% • 23% • 9% 	<ul style="list-style-type: none"> • 70% • 26% • 4%
Kokku	100%	100%

Tabelitest selgub, et õigete vastuste arv suureneb ja valede vastuste arv väheneb aastaga 6% võrra. Vigu tehti nii 2005. aastal kui ka 2006. aastal läbi viidud testis ning valed vastused jagunevad interferentsivigadeks ehk emakeele mõjul tehtud vigadeks, muudeks vigadeks ehk mitte-interferentsivigadeks ja sõltuvalt testi osast kas tõlkimata, poolikult

tõlgitud, parandamata või vastamata lauseteks. Esimese aasta testis registreeriti kokku 227 viga ehk 37%, nendest kõige rohkem oli interferentsivigu – 68%, siis muudel põhjustel tehtud viga – 23% ja vastamata või parandamata või tõlkimata lauseid oli 9%. Aasta möödudes registreeriti 188 viga ehk 31%. Kuigi valede vastuste hulk on arvuliselt vähenenud, on interferentsivigade ja muudest põhjustest tehtud vigade arv protsentuaalselt mõnevõrra tõusnud, aga tühjade vastuste arv on oluliselt vähenenud. Semantiliste vigade oluline vähenemine viitab käesoleva informandirühma keeleoskuse arengule aasta jooksul, kuigi nende eesti keele verbirektsiooni omandamisel kardinaalset muutust sihtkeele oskuste arenedes aastase distantsiga rektsioonitesti vastuste põhjal ei ilmne. Õppijate emakeele mõju on verbirektsiooni vigade tugevaks teguriks ja peamiseks põhjuseks. Kui vaadata interferentsivigade osakaalu aastase ajavahemikuga, ei kao emakeele mõju, ja ilmselt on vaja suuremat perioodi enne, kui saab öelda, et õppijatel on rektsioon omandatud, kui see tõesti kunagi toimub, arvestades käesoleva informandirühma vigade stabiliseerumise tendentsi. Muidugi pole võimalik käesoleva testi vastuseid analüüsides õige vastuse puhul kindla veendumusega öelda, et informant on omandanud õige käände, kuna ei ole välistatud, et informant võiks juhuslikult valida õige vormi, seda eriti testi teise osa puhul, valikvastustega ülesandes. Nii nagu igas uurimuses, jääb ka käesolevasse töösse juhuslikkuse võimalus.

Kui vaadata vigade osakaalu testi osade kaupa, siis kõige rohkem viga tehti testi esimeses osas – tõlkelausetes, kus informantidel oli vaja aktiivselt keelt kasutada. 2005. aasta testis esines esimeses osas 57% viga kogu testi valede vastuste arvust, 2006. aasta testis tehti tõlkelausetes isegi rohkem viga – 61%. 2005. aasta testis oli vigade arvu poolest teisel kohal testi kolmas osa – grammatilise korrektsuse hindamise ülesanne, mille vigade arv oli 23%. Kõige vähem viga tehti kolme valikvastusega ülesandes – 20%. 2006. aasta testis tehti valikvastustega ülesandes 21% viga ja testi kolmandas osas 18%.

Järgnevas tabelis esitatakse õigete vastuste arvud verbide kaupa. Number sulgudes verbi järel näitab, mitu korda vastati või tõlgiti õigesti. Kõige esimesena on toodud verbid, mille rektsioonis ei tehtud viga, siis tulevad verbid õigete vastuste vähenemise järjekorras, kõige viimastena on problemaatilisimad tegusõnad, mille rektsiooni tunti

kõige vähem ja kus tehti kõige rohkem vigu. Verbid, mis kuuluvad eesti kirjakeele sagedussõnastiku järgi tuhande sagedamini kasutatava sõna hulka, on paksemas kirjas.

2005. aasta		2006. aasta
1.	pakkuma* (13)	pakkuma* (13)
2.	valdama (13)	valdama (13)
3.	sõitma (13)	selgitama* (13)
4.	unistama* (13)	lahkuma (13)
5.	ostma (13)	käima (13)
6.	kuulma (13)	kuulma (13)
7.	kohanema (12)	ostma (13)
8.	maha jääma (12)	jätma (13)
9.	selgitama* (11)	abielluma (12)
10.	lahkuma (11)	sõitma (12)
11.	käima (11)	kohanema (12)
12.	töötlemata (11)	unustama (12)
13.	unustama (11)	aru saama (12)
14.	hindama* (10)	unistama (12)
15.	abielluma (10)	töötlemata (11)
16.	sarnanema (10)	nautima (11)
17.	lugu pidama (10)	maha jääma (11)
18.	jätma (10)	usaldama (10+1)
19.	jääma (10)	hindama* (10)
20.	lugema (9)	haigestuma (10)
21.	nautima (9)	sarnanema (10)
22.	aitama (7+2)	lugu pidama (10)
23.	kadestama (8)	harrastama (10)
24.	suhtuma (8)	kahtlema* (9)
25.	surema (8)	suhtuma (9)
26.	kinni pidama (8)	paigutama (9)
27.	huvituma (8)	rajama (9)
28.	järgima (8)	järgima (9)
29.	aru saama (8)	aitama (5+4)
30.	harrastama (8)	surema (8)
31.	usaldama (6+2)	kinni pidama (8)

32.	puuduma (7)	huvituma (8)
33.	keelama (7)	üle saama (8)
34.	haigestuma (5+2)	lugema (7)
35.	rajama (6)	leidma (7)
36.	üle saama (6)	kadestama (6)
37.	kahtlema* (6)	muretsema (6)
38.	paigutama (5)	puuduma (6)
39.	kuritarvitama (4)	alla kirjutama (5)
40.	leidma (4)	keelama (5)
41.	muretsema (4)	segama (5)
42.	vahetama (3)	jääma (5)
43.	kogunema (2)	kuritarvitama (3)
44.	soovitama (2)	vahetama (3)
45.	nakatama (2)	kogunema (3)
46.	segama (2)	nakatama (3)
47.	alla kirjutama (1)	soovitama (2+1)

Tabelist selgub, et kõige selgemaid tegusõnu, mille rektsioonis viga ei esinenud, oli 2005. aastal läbi viidud testis kuus: *pakkuma*, *valdama*, *sõitma*, *unistama*, *ostma* ja *kuulma*. Nendest neli verbi – *pakkuma*, *sõitma*, *ostma* ja *kuulma* – kuuluvad eesti keele tuhande sagedasema sõna hulka. Aasta hiljem tehti üks viga verbide *sõitma* ja *unistama* rektsioonis, kuid verbide *pakkuma*, *valdama*, *ostma*, *kuulma* kõrval ei tehtud viga veel järgmiste verbide rektsioonis: *selgitama*, *lahkuma*, *käima* ja *jätma*. Kõik nimetatud verbid peale *valdama* ja *unistama* on tuhande sagedasema hulgas. On märkimisväärne, et nimetatud verbid paiknesid testi teises või kolmandas osas, kus õige vormi visuaalne esinemine võimaldas informantidel selle ka ära tunda, nad ei pidanud seda ise moodustama. Eesti ja vene keeles sarnase rektsiooniga verbidest ei tehtud viga *pakkuma*, *unistama* ja *selgitama* puhul, seega on emakeel teise keele õppimisel toeks, kuid mitte alati. Tundub, et positiivset ülekannet emakeelest on informandid alatarvitanud, verbid *hindama* ja *kahtlema* on kõigi verbide õigete vastuste vähenemise järjekorras 2005. aasta testis 14. ja 37. kohal, 2006. aasta testis vastavalt 19. ja 24. kohal.

Kui vaadata verbi sageduse ja vigade suhet, ei ilmne tegelikult erilist korrelatsiooni nende vahel. Kuigi esmapilgul tundub, et sagedasemate verbe rektsioonides tehakse vähe vigu või ei tehta üldse, leidub sagedase kasutusega verbid samuti tabelis allpool, mille rektsioonis registreeriti piisavalt palju vigu.

Valede vastuste arvud verbide kaupa on kokkuvõtlikult esitatud järgnevas tabelis.

2005. aasta						2006. aasta				
	verb	kokku	inter	muud	tühi	verb	kokku	inter	muud	tühi
1.	alla kirjutama	12	11	0	1	soovitama	10	9	1	0
2.	nakatama	11	4	2	5	nakatama	10	7	1	2
3.	soovitama	11	9	2	0	kogunema	10	8	2	0
4.	kogunema	11	10	1	0	vahetama	10	8	2	0
5.	segama	11	5	5	1	kuritarvitama	10	3	3	4
6.	vahetama	10	6	4	0	jääma	8	3	5	0
7.	muretsema	9	6	3	0	segama	8	4	4	0
8.	leidma	9	9	0	0	keelama	8	6	2	0
9.	kuritarvitama	9	4	1	4	alla kirjutama	8	8	0	0
10.	paigutama	8	6	2	0	puuduma	7	4	3	0
11.	kahtlema*	7	0	7	0	muretsema	7	6	1	0
12.	üle saama	7	5	1	1	kadestama	7	3	4	0
13.	rajama	7	7	0	0	leidma	6	6	0	0
14.	haigestuma	6	2	4	0	lugema	6	6	0	0
15.	keelama	6	5	1	0	üle saama	5	3	2	0
16.	puuduma	6	4	2	0	huvituma	5	5	0	0
17.	usaldama	5	3	1	1	kinni pidama	5	4	1	0
18.	harrastama	5	5	0	0	surema	5	4	1	0
19.	aru saama	5	4	0	1	aitama	4	4	0	0
20.	järgima	5	4	1	0	järgima	4	4	0	0
21.	huvituma	5	4	1	0	rajama	4	4	0	0
22.	kinni pidama	5	3	2	0	paigutama	4	3	1	0
23.	surema	5	4	1	0	suhtuma	4	2	2	0
24.	suhtuma	5	4	1	0	kahtlema*	4	0	4	0
25.	kadestama	5	2	3	0	harrastama	3	3	0	0

26.	aitama	4	4	0	0	lugu pidama	3	1	1	1
27.	nautima	4	2	1	1	sarnanema	3	3	0	0
28.	lugema	4	4	0	0	haigestuma	3	2	1	0
39.	jääma	3	2	1	0	hindama*	3	0	3	0
30.	jätma	3	3	0	0	usaldama	2	1	1	0
31.	lugu pidama	3	1	2	0	maha jääma	2	1	1	0
32.	sarnanema	3	3	0	0	nautima	2	2	0	0
33.	abielluma	3	0	3	0	töötleva	2	2	0	0
34.	hindama*	3	0	2	1	unistama	1	0	0	1
35.	unustama	2	1	0	1	aru saama	1	1	0	0
36.	töötleva	2	2	0	0	unustama	1	0	1	0
37.	käima	2	2	0	0	kohanema	1	1	0	0
38.	lahkuma	2	2	0	0	sõitma	1	1	0	0
39.	selgitama*	2	0	2	0	abielluma	1	0	1	0
40.	maha jääma	1	1	0	0	jätma	0	0	0	0
41.	kohanema	1	1	0	0	ostma	0	0	0	0
42.	kuulma	0	0	0	0	kuulma	0	0	0	0
43.	ostma	0	0	0	0	käima	0	0	0	0
44.	unistama*	0	0	0	0	lahkuma	0	0	0	0
45.	sõitma	0	0	0	0	selgitama*	0	0	0	0
46.	valdama	0	0	0	0	valdama	0	0	0	0
47.	pakkuma*	0	0	0	0	pakkuma*	0	0	0	0

Emakeele mõju on olnud peamiseks vigade põhjuseks. 2005. aastal läbi viidud testis tehti 154 interferentsiviga, aasta möödudes 132. Analüüsisosas esitatud tabelid ning iga informandi vigadele individuaalne lähenemine võimaldavad võrrelda ja jälgida iga informandi vigu ja keeleoskuse arengut või tagasilangust. Iga informandi keeleoskuse muutuste alapeatükk annab ülevaate iga vastaja vigade tendentsidest aastase distantsi jooksul. Tulemused näitavad, et interferentsivead kipuvad informantidel stabiliseeruma. 88 emakeele mõjul tehtud viga pärineb 2005. ja 2006. aasta testides samadelt informantidelt. Kui rääkida mitte-interferentsivigadest, kuhu kuuluvad muudest kui emakeele mõju põhjustest tehtud vead, jagunevad nad käesoleva uurimuse näidete põhjal valedeks vastusteks, kus eksiti laiendi käände vastu, valides nii eesti keelest kui ka emakeelest erinevas vales käändes oleva laiendi, järgmiseks rühmaks on

semantilised, leksika tundmatusest tulenevad vead ning muud väärad või olematud vormid. 2005. aastal läbi viidud testis tehti kokku 53 muud ehk mitte-interferentsiviga, aasta möödudes 48. Nendest 17 viga on samadel vastajatel, mis kajastab, nagu ka emakeelest tingitud vigade puhul, valede vormide stabiliseerumise tendentsi.

Kui vaadelda informantide keelelist arengut individuaalselt, tulevad esile stabiliseerunud vigade kõrval kõikvõimalikud õigete ja valede vastuste ajaliste muutuste kombinatsioonid. 2005. aasta interferentsivigade asemele tulevad aasta möödudes nii õiged vastused kuid ka muud vead, muude vigade asemele tulevad nii õiged kui ka interferentsivead, vastamata või tõlkimata lausete puhul kas osatakse aasta pärast õiget vastust või tehakse interferentsiviga või muu viga, samas teevad õiget rektsiooni osanud informandid 2006. aastal interferentsivigu ja muid vigu. Käesoleva uurimuse materjali põhjal on võimalik teha veel järgmisi tähelepanekuid. On kokku 24 juhtumit, kus 2005. aasta testis tegid informandid muu vea ja aasta möödudes vastasid õigesti. Seega on toimunud informantide keeleoskuse areng mitte-interferentsiveast kohe õigeks käändeks. Samas tehakse mitte-interferentsiveast õige vormi omandamise üleminekul emakeele mõjust tingitud viga. Selliseid juhtumeid on empiirilise materjali analüüsimisel loendatud 13.

Kui vaadelda rektsioonitesti tulemusi informantide kaupa, on kõigi informantide taustal parema keeleoskusega A ja C, natukene rohkem viga on H-informandil. Vigade arvud aasta jooksul kõiguvad, kuid võrreldes ülejäänud informantidega on vigade arv suhteliselt väike – alla kaheksa, välja arvatud H-informandi 2005. aasta test, kus esines 11 viga.

Keeleoskus paraneb oluliselt F, M ja K-informandil. 2005. aasta testis tegi F-informant 14 interferentsiviga ja 6 muud viga, aasta pärast vähenesid arvud kaks korda. Teatud verbide valed rektsioonid on informandil siiski stabiliseerunud, nii esineb tal 6 stabiliseerunud interferentsiviga ja 2 muud viga. Vastamata vastused vähenesid kolmest üheni. M-informant tegi 2005. aastal 16 interferentsiviga, 6 muud viga ja 3 jättis vastamata, aasta möödudes on vigade arvud vastavalt 9, 2 ja 2. Ka M-informandil on stabiliseerunud interferentsivigade arv suur – 7. K-informandil esinesid 2005. aastal ainult interferentsivead. Nende arv vähenes aastaga 13-lt 7-ni, millest 6 on

stabiliseerunud vead. Aasta möödudes tuli K-informandil lisaks 4 muud viga, mida aasta enne esile ei tulnud.

Vigade arv suureneb G-informandil. Kui algul tegi ta 8 interferentsiviga ja 2 muud viga, siis aasta pärast oli viga 12 ja 5 vastavalt. Valedest vastustest on 8 stabiliseerunud interferentsiviga ja 1 muu viga.

Ülejäänud informantidel vigade arvud aastase distantsiga kõiguvad. Näiteks teeb E-informant 2005. aasta testis 8 interferentsiviga ja 5 muud viga, aasta pärast vastavalt 5 ja 2. Nendest on stabiliseerunud 3 interferentsiviga ja 2 muud viga. B-informandil esines algul 12 interferentsiviga, 2 muud ja 7 vastamata, aasta möödudes tegi ta ainult interferentsivigu – 14, millest 9 on stabiliseerunud. Kuigi interferentsivigade arv B-informandil kõigub, on oluliselt vähenenud vastamata lausete hulk, seega leksikaalsed teadmised informandil on aastaga tõusnud.

Vead kõiguvad ka D-, L-, N- ja O-informantidel, kuid nende rektsioonikasutust iseloomustab äärmine vigaderohkus. Näiteks D-informandil esineb algul 16 interferentsiviga ja aasta pärast 13, nendest 6 viga on stabiliseerunud. Muude vigade arv väheneb 6-st 2-ni. L-informandil on 2005. aastal 16 interferentsiviga, 5 muud viga ja 1 vastamata, 2006. aasta testis tegi ta 14 interferentsiviga ja 10 muud viga, kusjuures oli tal 9 stabiliseerunud interferentsiviga ja 3 muud viga. O-informandi tulemused näitavad järgmist pilti. Algul tegi ta 18 interferentsiviga, 7 muud viga ja 2 lauset jättis ta vastamata, aasta möödudes esines tal 16 interferentsiviga, 8 muud viga ja 1 vastamata. Stabiliseerunud interferentsivigade arv oli 13 ja muude arv 3. Käesolevast informandirühmast tegi kõige rohkem viga N-informant. 2005. aastal esines tal 19 interferentsiviga, 8 muud viga ja 3 vastamata juhtumit. Aasta pärast olid vigade arvud vastavalt 21, 5 ja 2. Stabiliseerunud interferentsivigu oli 14, muid viga 2.

Verbirektsioonitesti tulemused on näidanud, et emakeele interferents ja sihtkeele areng on omavahel tugevalt seotud. Interferentsivead on ülekaalus ja kipuvad stabiliseeruma. Uurides iga informandi keelekasutust individuaalselt, on märgatav nii emakeele mõju vähenemine, suurenemine kui ka kõikumine.

Kokkuvõte

Käesolevas magistritöös on käsitletud teise keele omandamise temaatikat ja emakeele mõju. Keeleõppealase uurimistöö ajaloos on emakeele tähendus sihtkeele omandamisel vaheldunud sõltuvalt sellest, millistest teoreetilistest seisukohtadest probleemile on lähenetud. Töö teoreetilises osas on leidnud käsitlemist emakeele oletatav tähendus teise keele omandamisel lähtuvalt kolmest teooriast: kontrastiivse analüüsi, veaanalüüsi ja vahekeele analüüsi ning universaalse grammatika teooriast. Nimetatud käsitlustest toetub magistritöö empiiriline osa kontrastiivse analüüsi, veaanalüüsi ja vahekeele analüüsi seisukohtadele.

Töö praktilises osas uuritakse emakeele mõju eesti keele verbireksiooni omandamisele. Uurimus põhineb L. Selinkeri analüüsitüübil, mis kujutab endast emakeele-vahekeele võrdlust, seetõttu on uurimuse sihtrühmaks valitud homogeenne vene emakeelega üliõpilastest informantide rühm, kelle vahekeeles esinevaid verbireksioone võrreldakse emakeele ehk vene keele rektsioonidega. Erinevalt laialt levinud ristlõikelisest uurimusest rakendab käesolev magistritöö deskriptiivset pikiuurimust, eesmärgiga vaadelda iga informandi keeleoskuse muutust aastase ajavahemiku jooksul. Informantideks on 13 Tartu Ülikooli eesti keele (võõrkeelena) eriala üliõpilast, kes täitsid uurimuse tarvis koostatud 47 lausest koosneva verbireksioonitesti 2005. ja 2006. aastal. Empiirilise uurimuse käigus on jõutud järgmiste kokkuvõteten, mis ühtlasi vastavad magistritöös püstitatud küsimustele.

Vene emakeelega üliõpilaste eesti keele verbireksiooni omandamisel mängib emakeel olulist rolli, olles vigade põhiline tegur. Verbireksioonivead jagunevad interferentsivigadeks, muudest põhjustest tingitud vigadeks, kuhu kuuluvad vale käände valikust põhjustatud vead ja semantilised vead, ning leksika tundmatusest tekitatud tühjadeks vastusteks. Kokku tehti 2005. aasta testis 37% vigu, nendest oli interferentsivigu 68%, muid vigu 23% ja vastamata lauseid 9%. Aasta jooksul valede

vastuste arv vähenes, vigu registreeriti 31%, nendest interferentsivigu oli 70%, muid vigu 26% ja vastamata lauseid 4%. Õigete vastuste arv tõusis kuue protsendi võrra, olles 2005. aastal 63% ja 2006. aastal 69%. Analüüsist selgus, et informantide leksikaalsed teadmised on aastaga suurenenud, millele viitab tühjade vastuste arvu oluline vähenemine. Interferentsivead seevastu kipuvad stabiliseeruma. Töö kinnitab L. Mukattashi seisukohta, kes leidis, et just esimese keele interferentsivead kalduvad õppijate vahekeeles kivinema, ning pidas vajalikuks edasist emakeele mõju ja vigade püsivuse vahekorra täpsustamist pikiuurimuste abil. Interferentsivigade kõrval kipuvad stabiliseeruma ka muudest põhjustest tingitud vead, kuid emakeele mõjust põhjustatud vigadega võrreldes toimub muude vigade stabiliseerumine harvemini.

Töös on analüüsitud iga informandi keelekasutust testi iga lause puhul, võrreldud vene-eesti verbirektsiooni vastavusi ja uuritud informantide keeleoskuse arengut aasta jooksul. Just individuaalne lähenemine iga informandi keelekasutusele võimaldab kindlaks teha keeleoskuse muutuse tendentsi. S. Jarvise nimetatud kuuest emakeele mõju ja teise keele oskuse taseme omavahelise seose võimalusest leiab F-, M- ja K-informandi puhul aset emakeele mõju vähenemine teise keele oskuse tõusuga, G-informandil emakeele mõju mõnevõrra suureneb, muudel informantidel selle olemasolu varieerub. Vigade arvud on informantidel erinevad: A-informandil on vigu minimaalselt, nt 2005. aasta esines tal kolm viga ja 2006. aastal kaheksa, seevastu N-informant tegi vastavalt 30 ja 28 viga.

Ka eesti ja vene keele sarnase rektsiooniga verbides tehakse vigu. Käesoleva uurimuse informantide rühma puhul tundub, et emakeele positiivse ülekande võimalusi alatarvitakse, kuid testis esinenud sarnase rektsiooniga verbide vähesuse tõttu ei ole võimalik kaalukamaid järeldusi teha.

Käesoleva magistritöö tulemused võiksid aidata kaasa eesti keele kui teise keele omandamise ala uurimisele, mis omakorda võiks mõjutada keeleõpetamise tulemuslikkust, kuna parem õpetamine baseerub paremal arusaamal keelest ja keele omandamise printsiipidest. Edaspidist uurimist vajab S. Jarvise metodoloogiat rakendav kahe eri emakeelega informantide rühma verbirektsiooni omandamine koos kõigi võimalike keele omandamist mõjutavate väliste tegurite arvestamisega.

Kirjandus

- Belošapkovala jt = Белошапкова, В.А., Белоусов В. Н., Брызгунова Е. А., Земская Е. А., Крысин Л. П., Мирославский И. Г., Новиков Л. А., Панов М. В. 2003. Современный русский язык. Москва: Азбуковник.
- Birdsong, David* 2006. Why not Fossilization. – In *Studies of Fossilization in Second Language Acquisition*. Edit by ZhaoHong Han and Terence Odlin. Clevedon, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters Ltd.
- Bley-Vroman, Robert* 1989. What is the logical problem of foreign language learning? – *Linguistic Perspectives in Second Language Acquisition*. Edited by Susan M. Gass, Jacquelyn Schachter. Cambridge University Press.
- Braidi, Susan M.* 1999. *The Acquisition of Second-Language Syntax*. London: Arnold.
- Cook, Vivian* 1996. Some relationships between linguistics and second language research. In K. Sajavaara and C. Fairweather (eds.), *Approaches to Second Language Acquisition*, *Jyväskylä Cross-Language Studies* 17, 7–13. Kättesaadav aadressil: <http://homepage.ntlworld.com/vivian.c/Writings/Papers/EURO96.htm>
- Cook, Vivian* 2001a. *Second Language Learning and Language Teaching*. Third Edition. London: Arnold.
- Cook, Vivian* 2001b. *Linguistics and Second Language Acquisition: One Person with Two Languages*. – In *The Handbook of Linguistics*. Edit by Mark Aronoff and Janie Rees-Miller. Malden, Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Cook, Vivian* 2002. *Background to the L2 User*. – In *Portraits of the L2 User*. Edit by Vivian Cook. Clevedon, Buffalo, Toronto, Sydney: Multilingual Matters Ltd.
- Cook, Vivian* 2003. *Introduction: The Changing L1 in the L2 User’s Mind*. – In *Effects of the Second Language on the First*. Edit by Vivian Cook. Clevedon, Buffalo: Multilingual Matters.
- Cook, Vivian* 2004. *What is applied linguistics?* University of Newcastle upon Tyne. Kättesaadav aadressil:

<http://homepage.ntlworld.com/vivian.c/Writings/Papers/WhatIsAppliedLinguistics.htm>

- Corder, Stephen Pit* 1981. *Error Analysis and Interlanguage*. Oxford: Oxford University Press.
- Ehala, Martin* 2001. *Eesti keele struktuur*. Kännimees.
- EKG II = *Erelt, Mati, Reet Kasik, Helle Metslang, Henno Rajandi, Kristiina Ross, Henn Saari, Kaja Tael, Silvi Vare* 1993. *Eesti keele grammatika II. Süntaks*. Lisa: Kiri. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut.
- EKK = *Erelt, Mati, Tiiu Erelt, Kristiina Ross* 2000. *Eesti keele käsiraamat*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- EKS = *Kaalep, Heiki-Jaan, Kadri Muischnek* 2002. *Eesti kirjakeele sagedussõnastik*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Ellis, Rod* 1985. *Understanding Second Language Acquisition*. Oxford University Press.
- Ellis, Rod* 1994. *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford University Press.
- Ellis, Rod, Gary Barkhuizen* 2005. *Analysing Learner Language*. Oxford University Press.
- Firth, Alan, Johannes Wagner* 1997. On Discourse, Communication, and (Some) Fundamental Concepts in SLA Research. – *The Modern Language Journal* 81, pp. 285–300.
- Gass, Susan M.* 1993. Second language acquisition: past, present and future. – *Second Language Research* 9, 2, lk 99–117.
- Gass, Susan M., Larry Selinker* 2001. *Second Language Acquisition. An Introductory Course*. Second Edition. Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Han, ZhaoHong* 2003. Fossilization: From Simplicity to Complexity. – *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 6, 2, pp. 95–128.
- Han, ZhaoHong* 2004. Fossilization: five central issues. – *International Journal of Applied Linguistics* 14, 2, pp. 212–242.
- Han, ZhaoHong* 2006. Fossilization: Can Grammaticality Judgment Be a Reliable Source of Evidence? – In *Studies of Fossilization in Second Language Acquisition*.

- Edit by ZhaoHong Han and Terence Odlin. Clevedon, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters Ltd.
- Häkkinen, Kaisa* 1987. Kontrastiivisesta tutkimuksesta. Teoksessa Koski, M. (toim) Kontrastiivista kielentutkimuksesta I. Fennistica 8. Turku, s 5–24.
- James, Carl* 1998. Errors in Language Learning and Use. Exploring Error Analysis. Longman.
- Jarvis, Scott* 2000. Methodological Rigor in the Study of Transfer: Identifying L1 Influence in the Interlanguage Lexicon. – *Language Learning* 50, 2, pp. 245–309.
- Jarvis, Scott, Terence Odlin* 2000. Morphological type, spatial reference, and language transfer. – *Studies in Second Language Acquisition* 22, pp. 535–556.
- Kaivapalu, Annekatrin* 2005. Lähdekieli kielenoppimisen apuna. – *Jyväskylä Studies in Humanities* 44. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kaivapalu, Annekatrin* 2006. Kontrastiivlingvistika ja võõrkeele õppimine. – *Lähivertailuja* 16. Toim Helle Metslang ja Siiri Soidro. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Kerge, Krista* 2001. Eesti süntaks keeleõppe praktikule. Käsiraamat. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Klein, Wolfgang* 1986. Second language acquisition. Cambridge University Press.
- Kuldkepp, Irina* 2005. Udmurdi keele verbirektsioonid. Udmurdi rahvusest üliõpilaste eesti keele verbirektsiooni vigade analüüs. Bakalaureusetöö. Käsikiri Tartu Ülikooli uurali keelte õppetoolis.
- Kuznetsova, Antonina* 1999. Verbirektsioonid eesti ja vene keeles. Kontrastiivne analüüs. Bakalaureusetöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele (võõrkeelena) õppetoolis.
- Külmoja jt = Кюльмоя, Ирина, Эда Вайгла, Майе Солль* 2003. Краткий справочник по контрастивной грамматике эстонского и русского языков. Тарту: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Lakshmanan, Usha, Larry Selinker* 2001. Analysing interlanguage: how do we know what learners know? – *Second Language Research* 17, 4, lk 393–420.
- Lakshmanan, Usha* 2006. Child Second Language Acquisition and the Fossilization Puzzle. – In *Studies of Fossilization in Second Language Acquisition*. Edit by

- ZhaoHong Han and Terence Odlin. Clevedon, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters Ltd.
- Lardiere, Donna* 2006. Establishing Ultimate Attainment in a Particular Second Language Grammar. – In *Studies of Fossilization in Second Language Acquisition*. Edit by ZhaoHong Han and Terence Odlin. Clevedon, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters Ltd.
- Larsen-Freeman, Diane* 2006. Second Language Acquisition and the Issue of Fossilization: There Is No End, and There Is No State. – In *Studies of Fossilization in Second Language Acquisition*. Edit by ZhaoHong Han and Terence Odlin. Clevedon, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters Ltd.
- Long, Michael H.* 2003. Stabilization and Fossilization in Interlanguage Development. – In *The handbook of second language acquisition*. Edit by Catherine J. Doughty and Michael H. Long. Malden, Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Mackey, Alison, Susan M. Gass* 2005. *Second Language Research. Methodology and Design*. Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- MacWhinney, Brian* 2006. Emergent Fossilization. – In *Studies of Fossilization in Second Language Acquisition*. Edit by ZhaoHong Han and Terence Odlin. Clevedon, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters Ltd.
- McLaughlin, Barry* 1987. *Theories of Second-Language Learning*. London, New York, Melbourne, Auckland: Edward Arnold.
- Mitchell, Rosamond, Florence Myles* 2004. *Second Language Learning Theories*. Second Edition. Arnold.
- Mukattash, Lewis* 1986. Persistence of fossilization. – *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching* XXIV/3, pp. 187–203.
- Nakuma, Constancio K.* 2006. Researching Fossilization and Second Language (L2) Attrition: Easy Questions, Difficult Answers. – In *Studies of Fossilization in Second Language Acquisition*. Edit by ZhaoHong Han and Terence Odlin. Clevedon, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters Ltd.
- Novikov = Новиков, Л. А. 1999. *Современный русский язык*. Санкт-Петербург: Лань.

- Nurk, Anu* 1995. Ungari ja eesti keele verbireksioonide kontrastiivne analüüs. Magistritöö. Käsikiri Tartu Ülikooli uurali keelte õppetoolis.
- Odlin, Terence* 1989. Language Transfer. Cross-linguistic influence in language learning. Cambridge University Press.
- Odlin jt = Odlin, Terence, Rosa Alonso Alonso, Cristina Alonso-Vázquez* 2006. Fossilization in L2 and L3. – In Studies of Fossilization in Second Language Acquisition. Edit by ZhaoHong Han and Terence Odlin. Clevedon, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters Ltd.
- Pappinen, Andrei* 2002. Nimisõnareksioonid eesti ja vene keeles. Kontrastiivne analüüs. Bakalaureusetöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele (võõrkeelena) õppetoolis.
- Pill, Julia* 2003. Vene ja eesti keele verbireksiooni vastastikused mõjutused. Bakalaureusetöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele (võõrkeelena) õppetoolis.
- Pool, Raili* 1999. Eesti keele verbireksioone. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Pool, Raili* 2005. Täis- ja osasihitis kõrgtasemel eesti keelt teise keelena kõnelejate kirjalikus keelekasutuses. – Teine keel. Uurimusi eesti keele kui teise keele omandamisest. Toim. R. Pool. Tartu ülikooli eesti keele (võõrkeelena) õppetooli toimetised 5. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 8–74.
- Pool, Raili, Elle Vaimann* 2005. Vead kõrgtasemel eesti keele kõnelejate kirjalikus keelekasutuses. – Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat 1 (2004). Koost Margit Langemets, toim Maria-Maren Sepper. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 115–137.
- Pool, Raili, Elle Vaimann* 2006. Kivinemisnähtusi vene üliõpilaste kirjalikus eesti keeles. – Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat 2. Toim Helle Metslang ja Margit Langemets, keeleteimetaja Maria-Maren Sepper. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 203–217.
- Pool, Raili* 2007. Eesti keele teise keelena omandamise seaduspärasusi täis- ja osasihitise näitel. Dissertationes Philologiae Estonicae Universitatis Tartuensis. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Päll jt = Päll, Eduard, E.Totsel, G.Tukumtsev* 1962. Eesti ja vene keele kõrvutav grammatika. Õpetajale ja üliõpilastele. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus.

- Ratassepp, Maria* 2005. Vene abiturientide eesti keele verbirektsiooni veaanalüüs. Bakalaureusetöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele (võõrkeelena) õppetoolis.
- RG 1982 = Русская грамматика. Том II. Синтаксис. Главный редактор Н. Ю. Шведова. Академия Наук СССР, Институт русского языка. Москва: Наука.
- Rozental = Розенталь, Д. Э. 1988. Пунктуация и управление в русском языке. Москва: Книга.
- Rätsep, Huno* 1978. Eesti keele lihtlausete tüübid. Tallinn.
- Sajavaara, Kari* 1999. Kontrastiivinen kielentutkimus ja virheanalyysi. – Kielenoppimisen kysymyksiä. Toimittaneet Kari Sajavaara, Arja Piirainen-Marsh. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Schachter, Jacquelyn* 1998. Recent Research in Language Learning Studies: Promises and Problems. – *Language Learning* 48, 4.
- Seliger, Herbert W., Elana Shohamy* 1989. *Second Language Research Methods*. Oxford University Press.
- Selinker, Larry* 1992. *Rediscovering Interlanguage*. London and New York: Longman.
- Šeljakin = Шелякин, М. А. 1993. Справочник по русской грамматике. Москва: Русский язык.
- Šeljakin = Шелякин, М. А. 2002. Русский язык. Справочник. Таллинн: Коолибри.
- Tarone, Elaine* 2006. Fossilization, Social Context and Language Play. – In *Studies of Fossilization in Second Language Acquisition*. Edit by ZhaoHong Han and Terence Odlin. Clevedon, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters Ltd.
- Toompalu, Ingrid* 2001. Nimisõnarektsioon eesti ja soome keeles. Bakalaureusetöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele (võõrkeelena) õppetoolis.
- Vallimets, Natalja* 2004. Omadussõnarektsioon eesti ja vene keeles. Bakalaureusetöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele (võõrkeelena) õppetoolis.
- Venchakova, Anna* 2004. Verbirektsioon eesti ja mokša keeles. Bakalaureusetöö. Käsikiri Tartu Ülikooli läänemeresoome keelte õppetoolis.
- Verschik, Anna* 2001. Interferentsi mehhanismidest ja vene-eesti kontaktidest. – *Keel ja Kirjandus*, nr 8, lk 529–542.
- Verschik, Anna* 2004. Mõnda vahekeelest ja kontrastiivsest analüüsist. – *Eesti keel: võõrkeelest teiseks keeleks*. Koost Mart Rannut, toim Mart Rannut, Marju Kõivupuu,

- Tiit Päeva. Tallinna Pedagoogikaülikooli eesti filoloogia osakonna toimetised 1. Tallinn: TPÜ Kirjastus, 132–144.
- Verschik, Anna* 2006. Perception of convergent forms in Estonia's Russian. – *Linguistica Uralica* XLII, 1, pp. 17-36.
- White, Lydia* 2003. *Second Language Acquisition and Universal Grammar*. Cambridge University Press.
- Yliniemi-Liias, Susanna* 2001. Eesti ja soome keele verbireksioonide kontrastiivne analüüs. Bakalaureusetöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele (võõrkeelena) õppetoolis.

Об усвоении глагольного управления в эстонском языке русскоязычных студентов

Резюме

В данной магистерской работе рассматривается тематика усвоения второго языка, и особое внимание отводится влиянию родного языка. При написании работы поставлены следующие цели: дать обзор теоретическим понятиям в области усвоения второго языка и теориям влияния родного языка; кратко сравнить понятия глагольного управления в эстонском и русском языках; описать, как учащиеся, родным языком которых является русский, усваивают глагольное управление в эстонском языке; исследовать влияние родного языка и его соотношение с развитием знаний изучаемого языка с течением времени. Магистерская работа ищет ответ на следующие вопросы: каким образом интерференция родного языка и развитие изучаемого языка соотносятся между собой; чем вызваны ошибки при усвоении глагольного управления; какой вес интерферентных ошибок в общем числе ошибок и как это соотношение меняется со временем; проявляется ли при усвоении глагольного управления тенденция стабилизации неправильных форм; способствует ли позитивное наложение родного языка более лёгкому усвоению соответствующих конструкций изучаемого языка.

В теоретической части работы обсуждается значение родного языка учащегося на усвоение им второго языка, исходя из трёх теорий: контрастивного анализа, анализа ошибок и промежуточного языка и универсальной грамматики. Из названных теорий эмпирическая часть работы опирается на позиции контрастивного анализа, анализа ошибок и промежуточного языка.

В практической части исследуется влияние родного языка на усвоение глагольного управления в эстонском языке. Работа основана на лонгитудном качественном исследовании промежуточного языка 13 русских студентов

Тартуского университета по специальности эстонского языка (как иностранного). В работе анализируются результаты теста глагольного управления, полученные в 2005 и 2006 году и рассматривается развитие промежуточного языка каждого студента в отдельности.

В ходе исследования пришли к следующим выводам. Родной язык играет важную роль в усвоении глагольного управления эстонского языка русскоязычных студентов, будучи основной причиной ошибок. Ошибки глагольного управления подразделяются на интерферентные ошибки; ошибки, обусловленные другими причинами, как например семантические ошибки или ошибки, вызванные выбором неправильной падежной формы; а также по причине незнания лексики случаи, оставленные неотвеченными. Всего в 2005 году было сделано 37% ошибок, из них интерферентных ошибок 68%, других ошибок 23% и неотвеченных предложений было 9%. В течение года количество неправильных ответов уменьшилось, ошибок зарегистрировали 31%, из них интерферентных ошибок было 70%, других ошибок 26% и неотвеченных предложений 4%. Количество правильных ответов возросло на 6%. Главным итогом данной работы является вывод о том, что лексические знания студентов за год увеличились, а интерферентные ошибки имеют тенденцию к стабилизации. На примере индивидуального подхода к исследованию промежуточного языка студентов можно отметить как уменьшение, увеличение, так и варьирование влияния родного языка.

Результаты данного исследования могли бы способствовать развитию исследования области усвоения эстонского языка как второго языка.